

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

МУЗЕЕН КОМПЛЕКС „СОФИЙСКИ АРСЕНАЛ“

НАЦИОНАЛЕН МУЗЕЙ „ЗЕМЯТА И ХОРАТА“

ГОДИШЕН ОТЧЕТ

№ 33

за 2018 г.

София, 2019

4. ФОНДОВА ДЕЙНОСТ

4.1. Раздел „Минерали на Земята“

Богатствата на минераложките колекции се измерват с няколко количествени показатели - брой минерални видове, редки минерали, холотипове на новооткрити минерали, образци от типови находища. Не на последно място са качества на минералите, изразяващи се в тяхното изящество, научна стойност и кристални форми. НМ „Земята и хората“ е един от най-младите минераложки музеи в Европа, където музеите по естествена история бележат столетия в своята история. За своите тридесет и две години, благодарение активната работа на своите създатели – дарители и работещите в него сътрудници музеят успя да събере най-богатата в югоизточна Европа систематична колекция Минерали и да се подреди по богатство в първата десетка на европейските минераложки музеи.

Основата на колекция „Минерали на Земята“ е поставена през 1986-1987 година при създаването на музея. Раздел „Минерали на Земята“ е своеобразен каменен архив, съхраняващ част от неживата природа, която човекът в процеса на своята дейност руши, без да вникне изцяло в нейната същност, богатство и красота. Разделът „Минерали на Земята“ съдържа над 7700 минерални образци от цял свят, част от които са показани в постоянната експозиция, а останалите се съхраняват в 51 хранилища, достъпни за научни изследвания. 21 броя от шкафовете бяха изработени през настоящата година.

Фондът е организиран в две части: „Систематична колекция минерали“ и „Минерално разнообразие на Земята“.

В систематичната колекция се съхраняват авторски образци на български и чуждестранни изследователи, по които описани за първи път минерали. В систематичната колекция минерали от България се съдържат 318 минерални видове от различни точки на страната.

В „Минерално разнообразие на Земята“ са включени колекции от знаменити минерални находища с уникална геохимична обстановка, обусловила образуването на редки и ендемични минерални видове, високо естетични минерални образци от цял свят. Минералите са от 109 държави, като най-добре са представени Русия, Чехия, САЩ, Япония, Казахстан и др. Наред с често срещаните се минерали, заобикалящи ни навсякъде, се съхраняват колекции от уникални минерални находища: Дара-и-Пиоз – Таджикистан, Хибини – Русия, Лаврион – Гърция, Ленгенбах – Швейцария, Тоскана – Италия и др. Разделът се попълва чрез откупки, дарения, собствени сборове на специалистите от музея. Цели се максимално попълване на минералните групи, видова пълнота на колекциите от световно известни минерални находища, максимален брой находища от един минерален вид.

За темповете на обогатяване на систематичната колекция на музея говорят и цифрите. При откриване на музея за посещение през 1987 год. в систематиката са били вписани 646 минерални видове, които към декември 2018 г. стават 1623 вида. За сравнение, в НМ „Земята и хората“ се съхраняват повече минерални видове, от колкото във всички минераложки музеи в България, взети заедно. През 2018 г. в раздел „Минерално разнообразие на Земята“ постъпиха 46 минерални образци от различни находища, 31 от които са нови минерални видове за музея. Основна част от тях са дарение от техния откривател проф. Игор Пеков от Московския държавен университет и намериха място в експозиция „Нови постъпления“

През настоящата година от Фонд Минерали на Земята са фотодокументирани 6682 минерални образца.

В раздел „Минерали на Земята“ се попълват картотеки, подпомагащи дейността на работещите във фонда и на външни потребители:

- * картотека на всички минерални видове, одобрени от Комисията по нови минерални видове и минерални наименования към Международната минераложка асоциация;
- * картотека на минералните видове и разновидности, съхранявани в НМЗХ;
- * картотека на минералите в НМЗХ по страни;
- * дарители на музея;

- * картотека на минералите в НМЗХ по находище и страна;
- * топографска картотека по фондохранилища;
- * топографска картотека на експозиция „Минерали на Земята“;
- * фотодокументална картотека на експозицията.

4.2. Раздел „Минерални ресурси на Земята“

Образците от минерални суровини на планетата Земя съхранявани във фонда са класифицирани в следните две групи: (1) Минерални суровини за получаване на химични елементи; (2) Минерални суровини – природни материали.

* всички образци са систематизирани в общо 71 теми, от които 35 – суровини за получаване на химични елементи и 36 теми – природни материали.

* във фонда се съхраняват над 2900 минерални образца.

Минералните суровини за получаване на химични елементи са групирани по основния елемент или неговите съединения (напр. желязо, волфрам, индий, алуминий, фосфор, злато и др.). По този начин се получават 82 броя от всичките 92 химични елемента, стабилни в природни условия и достъпни на съвременната цивилизация за стопанска употреба. При преработката на този тип суровини задължително се преминава през разрушаване на тяхната кристална структура, което се извършва най-често с методите на металургията.

Минералните суровини – природни материали са минерали и агрегати от минерали (скали и руди), които се въвличат в стопанска употреба в първичен вид или след незначителна преработка – рязане, натрошаване, активиране, модифициране смилане, изпичане - без да се разрушава самия минерал. Тяхната номенклатура е много широка и включва неметалните строителни материали, скъпоценните и декоративни камъни, суровините за получаване на традиционни материали като порцелан, фаянс, стъкло и др.

През годината в основен фонд на раздела постъпи колекция нефрит от класически находища на тази суровина в Бурятия. По този начин беше сериозно обогатена еталонната колекция от нефрит към темата „Материали използвани по време на Праисторията“.

4.3. Раздел „Минерали на България“

Във фонда се съхраняват 4490 минерални образци, характеризиращи минералното разнообразие на България от важни минераложки обекти с различен мащаб: рудници, халди, единични минерализирани кухини и естествени разкрития. Те са класифицирани на регионален принцип, съобразно структурно-металогенното райониране на страната. Във фонда се съхраняват също: систематична колекция на установените в България минерални видове; генетични колекции от структурно-текстурни особености на минералите; колекция от различни минерални асоциации за всеки минерален вид; колекция от образци с високи естетични качества; тематични колекции от научни проекти; авторски образци на цитирани в литературата минерали.

През 2018 година са постъпили 91 бр. образци (83 дарения, 7 собствен сбор, 1 откупка). За втора поредна година музеят получи от своите фейсбук приятели дарения от ахати, ясписи, коралити от различни точки, голяма част от които са експонирани в Е 170. Те попълват колекцията от минерално разнообразие на България.

Интерес представляват също следните образци, които са експонирани във Е 169 експозиция „Нови постъпления“: фериеритMg от Брезнишко - собствен сбор на Петко Петров; иризиращ бял опал от Студен кладенец, дарение от Венцислав Янев; плумбогумит от Маджарово, титанит от Хлябово, варисцит в кварц от Чала – дарение от Георги Георгиев; аметист от Чала – дарение от Шукри Сираков; апатит от Хлябово – дарение от Евг. Галускин; опушен кварц – монокристал от Хлябово – дарение от Игор Пеков; хиалит от Татарево – дарение от Маркус Войгт; периморфоза на кварц по барит от Чала, откупка.

Във фонд “Минерали на България” се попълват картотеки, подпомагащи дейността на работещите във фонда и външни потребители:

- картотека на минералните видове и разновидности, съхранявани в НМЗХ;
- картотека на минералите в НМЗХ по находища;
- топографска картотека по фондохранилища;
- топографска картотека на експозиция „Минерали на България”;
- фотодокументална картотека на експозицията и на образци във фондохранилището.

4.4. Раздел „Минерални ресурси на България“

Република България разполага със 166 вида проучени полезни изкопаеми: енергийни суровини, руди на черни, цветни и благородни метали, индустриални минерали и декоративни скали. Геоложките особености на находищата предопределят сложни процеси на рудообразуване, довели до подчертано сложния минерален и химичен състав, а суровините, добивани от тях, като правило са комплексни. Във фонда се съхраняват 3 368 броя образци от над 100 обекта: метални и неметални минерални суровини от действащи, проучени, отработени и потенциални находища и рудопроявления на България, а също и нетрадиционни минерални суровини - от естествени или техногенни находища, промишлени отпадъци.

Чрез дарения и собствен сбор през 2018 година във фонда са постъпили общо 19 образци: кремъчна конкреция от с. Богорово, Силистренско; друза със сфалерит, галенит, пирит, кварц от рудник „Градище“; антраксолит от нах. Седмочисленици; куприт и хризокола от рудопроявление Прохорово; образци с компактен борнит от рудник „Челопеч“; самородно разсипно злато от района на Ихтиман; рутилов концентрат от обогатителната фабрика към нах. Канарата; флуорит от нах. Славянка; образци от орудени скарни и едрокристален графит в мрамори – рудник „Петровица“, нах. Бориева; образци от рудни жили на рудник „Мързян“. Важна част от фондовата работа е обработката на образците от научно-спомогателен фонд. Образците се съхраняват опаковани, с придружаващ опис и етикети. Така дори, когато съответното находище престане да се експлоатира, ще има материал за научни изследвания. По този начин ще може да се увеличава научното знание, без да страдат по какъвто и да е начин образците от основен фонд.

4.5. Раздел „Материали“

Експонираните материали разглеждат следните теми: керамика (строителна и със специално предназначение), монокристали, стъкло, строителни материали, огнеупори, композитни материали за строителството, метали (черни и цветни) и сплави. Направена е съпоставка с първите материали, използвани от човека и материалите, получавани чрез най-новите технологии.

4.6. Колекция "Скъпоценни и декоративни камъни"

Колекцията се формира от постъпилите в останалите фондове на музея природни минерали и синтетични материали с качества на ювелирна суровина. Част от образците са шлифовани и полирани. Колекцията наброява над 2915 образца в естествен и обработен вид. През 2018 година в колекцията са постъпили 52 бр. образци от цял свят:

- Голяма и представителна колекция нефрити от различни находища в азиатска Русия;
- Български халцедони и ясписи;
- Български силицирани корали и дървета (вкл. палми);
- Ювелирен титанит от Тополовградско;
- „Vumblebee яспис“ и благороден опал от Индонезия;
- Благороден опал от Хондурас;
- Флуорит от България;
- Питерсит от Намибия.

Обслужващи картотеки:

- компютърен каталог на съхраняваните образци;

– фотодокументална картотека.

4.7. Научни колекции

В НМ „Земята и хората” се съхраняват научни колекции на изявени български учени, резултат от тяхната дългогодишна изследователска дейност. От създаването на музея в него постъпиха колекциите на проф. Мария Желязкова, проф. Боян Алексиев, проф. Иван Начев, Леонид Ратиев и др.

Последното голямо постъпление в раздел Научни колекции е колекцията „Иван Бонев” получена като дарение за от семейството на проф. Бонев. Колекцията съдържа 521 минерални образци и личния архив на проф. Бонев, включващ полеви бележници, бележки по научните изследвания и комплект от публикациите на автора. За част от образците са съхранени авторските етикети с отметка на датата на техния сбор, източника на придобиване, бележки и зарисовки на кристали. Останалата част от минералните образци са идентифицирани по описанията и фотографиите в публикациите на Иван Бонев. Образците от колекцията са илюстрация на разностранните интереси в областта на ориентираните, епитаксични и топотаксични отношения при сулфидните и силикатните минерали; разнообразните скални и рудни текстури; загадките на кварца, любимата морфология и хабитус на галенита, халкопирита и пирита и други. Колекцията включва експонати от 36 български находища и единични образци от Русия, Канада, Перу, Испания, Полша, САЩ, Монголия, Македония. Всички образци са описани и инвентирани във фондовете на музея. Колекция „Иван Бонев” е една от най-стойностните научни придобивки за НМ „Земята и хората” до днес. Включването на образците в музейните фондове гарантира тяхното съхранение, популяризиране и възможност за допълнителни изследвания. През 2018 год. е съставен каталог на колекцията, чието отпечатване предстои.

В резултат на активната дарителска дейност на световноизвестните откриватели на нови минерални видове Игор Пеков и Никита Чуканов в музея се оформиха две тематични колекции на техните имена. През настоящата година всички движими културни ценности, дарени от двамата изследователи бяха преместени в отделни хранилища в раздел Научни колекции – Ф 261 Колекция проф. Игор Пеков с 243 минерални образци и Ф 265 Колекция Никита Чуканов – 170 минерални образци.

4.8. Инвентаризация на фондовете на музея

Като част от основната музейна дейност бе извършването на ежегодната инвентаризация на фондовете на музея (съгласно чл. 93 (1), 2 от Наредбата за отчитане и опазване на движимите паметници на културата). В нея се включиха активно всички служители на отдел „Фондове и експозиции“ – Петко Петров, Илиана Апостолова, Живка Янакиева, Гено Цонков, Светла Старирадева, Лариса Нешева и Десислава Делибалтова както и Светлана Енчева и Милена Христова.

През 2018 г. графикът за инвентаризациите включваше довършване на пълна инвентаризация на фондове и експозиции „Минерали на Земята” и „Минерални ресурси на Земята”, както и на колекция „Гигантски кристали” с материално-отговорно лице Илиана Апостолова. В рамките на 2018 г. е завършена инвентаризацията на колекция „Гигантски кристали” и обменен фонд.

Извърши се пълна инвентаризация на благородните метали и скъпоценните камъни по утвърдения актуализиран списък (чл. 93 (1), 3. от Наредбата за отчитане и опазване на движимите паметници на културата).

Инвентаризация по репрезентативния метод беше направена на фонд и експозиция „Минерали на България” с материално-отговорно лице Лариса Нешева; „Минерални ресурси на България” с материално-отговорно лице Светла Старирадева, фонд и експозиция „Материали” с материално отговорно лице Гено Цонков; „Научни колекции” с материално-отговорно лице Живка Янакиева, „Минерали на Земята” с материално-

отговорно лице Живка Янакиева и колекция „Скъпоценни камъни“ с материално-отговорно лице Илиана Апостолова.

4.9. Идентификационна и фондова комисии

За 2018 година има 73 протокола от идентификационни и 73 протокола от фондови комисии, на които са докладвани общо 495 образци, заведени общо като 397 единици, от които 197 са насочени за основните фондове на музея, а 200 към научноспомогателен фонд.

За докладването на фондова комисия освен необходимите документи се изготвят и макроскопско описание на образците. Това позволява, когато се докладва голяма група еднотипни образци, освен индивидуалното описание в етикетите да се опишат по-подробно характерни особености на съответната група (колекция) образци и да се формулират научни проблеми, към които има отношение съответната колекция.

Всички образци, докладвани на фондова комисия преди това са преминали докладване на идентификационна комисия.

Всички протоколи от фондовите комисии и идентификационните комисии са заведени в научния архив на музея.

4.10. Фотодокументация на културните ценности

До момента е направена фотодокументация на всички витрини в експозицията. При всяко добавяне или изваждане на експонати, както и при разместване (след пълно почистване), задължително се прави нова фотодокументация на съответната витрина. За всяка от витрините се поддържа компютърен архив, в който може да се проследи промяната в съответните витрини през годините.

В електронен вид се съхранява систематизиран архив на всички снимки, подредени по витрини и по дата на фотодокументиране. Архивът се прехвърля и на хартиен носител, в отделна папка за всяка витрина.

Фотодокументацията на новопостъпилите образци в основния фонд на музея е част от текущата фондова работа.

4.11. Дигитализация на културните ценности

Цифровизацията на образците от фондовете е на няколко нива.

От 1996 година в музея работи компютърна инвентарна картотека, която обхваща образците от основен, обменен и научно-спомогателен фонд. Към 31.12.2018 година в инвентарната картотека са всичките 20 898 инвентарни единици от основен фонд, 3006 от обменен фонд и 7902 от научно спомогателен фонд.

Работи се и по фотодокументацията на образците от основен фонд. Към момента има направена фотодокументация на общо 14582 минерални образци от основен фонд. Дигитализацията на културните ценности е извършвана основно с цифрово фотографиране на експонати от основен фонд с фотоапарати Olympus SP-500UZ и Fujī S. На сайта на музея могат да се разгледат част от дигитализираните движими културни ценности на музея, като Колекция „Петър Трантеев, Колекция Ахати от Шуменското плато, Колекция Иван Бонев.

<http://www.earthandman.org/language/bg/%d0%be%d0%bd%d0%bb%d0%b0%d0%b9%d0%bd%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d1%86%d0%b8%d0%b8/>

4.12. Препарация и консервация на минерални образци

Препариране (почистване и оформяне) се извършва на всички образци, които постъпват в музея като собствен сбор. Образците, които постъпват като дарения, обмен или откупка, като правило са преминали през подобна обработка, но ако се нуждаят от такава, преминават преди постъпване пред идентификационна и фондова комисии.

В редки случаи се налага консервация на минерални образци, които с нещо са изключителни и трябва да бъдат запазени, консервацията се извършва от уредниците на музея, които имат многогодишен опит в това отношение. На такава процедура се подлагат

единствено образци, които са в процес на подготовка за докладване пред идентификационна и фондова комисия.

5. ЕКСПОЗИЦИОННА ДЕЙНОСТ

5.1. Постоянни експозиции

Обръщането към идеята за хармонично единство в природата е свързано с обостряне на екологичните проблеми в настояще време. В основите на всяка съвременна концепция „Природа - Човек” лежат традиционните възприятия, подчиняващи резултатите на науката и изкуството на нравствени цели. Създаването на музейни експозиции, способстващи за развитието на емоционално-ценностни реакции у посетителите, превръща музея в културно-екологичен център.

За да запази връзката си с обществото, музеят се обърна към модерните технологии за дигитализация. Това спомага за пренасяне на част от информацията за НМ „Земята и хората” във виртуалния свят. Съвременните методи за дигитализация и комуникация привлече посетители, които искат да видят минералите на живо, докато онлайн проекцията на музея набира друг вид почитатели.

<http://www.earthandman.org/language/bg/%d0%be%d0%bd%d0%bb%d0%b0%d0%b9% d0%bd%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d1%86%d0%b8%d0%b8/>

5.1.1. Гигантски кристали

Залата с гигантските кристали е безспорно най-атрактивната експозиция в музея. Тя е осъществена благодарение на даренията от българина-емигрант в Бразилия Илия Делев през 1985 и 1986 г. Гигантски кристали се срещат в природата изключително рядко. Всички те са експонати с висока научна и културна стойност и са част от световното природно наследство.

През 2018 г. бяха изцяло подновени блендите на витрина „Илия Делев” с качествени цветни снимки. Продължи изграждането на музикален орган в задната част на сектор VII.

5.1.2. Минерали на Земята

Експозицията „Минерали на Земята” дава обща представа за разнообразието на минералното царство. В 22 витрини са показани често срещани се в природата минерали и такива, които са изключителна рядкост и се намират на единични места по света. В експозицията по систематичен принцип е показана една малка част от съхраняваните във фондовете над 7700 експонати, представители както на често срещани, така и на екзотични видове и музейни уникати. Темите, в които са изложени експонатите са: самородни елементи; сулфиди и сродни съединения; оксиди и хидрооксиди; халогениди; силикати със скелетно устройство; силикати с верижно устройство; силикати със слоисто устройство; силикати с островно устройство; волфрамати, молибдати и хромати; борати; фосфати, арсенати и ванадати; карбонати; четири витрини са отделени за голямото разнообразие от минерални видове и разновидности на силициевия двуокис. Експонирани са редки минерали с необичайни комбинации на елементи, гигантски кристали, естетични образци.

Експозиция „Минерали на Земята” се обогатява с нови по-представителни за минералния вид образци, допълващи тематичния обхват на систематичната колекция, маркирани с червена точка, за улеснение на посетителите.

5.1.3. Минерални ресурси на Земята

Целта на раздел „Минерални ресурси на Земята” е създаването на колекции с научна, иновационна, познавателна, образователна и популяризаторска стойност. Те отразяват равнището на съвременните познания за ефективно и устойчиво използване на минералните суровини и приемствеността на знанията за тях.

В експозицията са показани „полезните“ минерали от световни находища, които човека използва в своята икономическа (стопанска) дейност. Експонирани са образци от минерални находища на планетата Земя, които човекът е използвал в миналото, използва сега или ще използва в бъдещето. Изтъква се ролята на минералните суровини, които са съществена част (около 70%) от всички природни суровини и върху алтернативността на тяхното използване, което може да повишава цената им от десетки до стотици пъти. Акцентира се върху тяхната изчерпаемост и невъзобновимост - за разлика от другите природни ресурси, те не се образуват отново след тяхното изземване. Подчертава се лавинообразното нарастване на техния добив, в резултат на което към сегашния момент е създаден световен недостиг от запаси на живак, сребро, калай, тантал, платина.

5.1.4. Минерали на България

Експозицията на раздела показва части от минералното разнообразие на България, които представляват миниатюрни природни модели, обречени на унищожение или вече унищожени от естествените геоложки процеси, от миннодобивната дейност или от неразумно отношение на човека към природата. В експозицията са показани най-привлекателните и редки минерални образци, които имат качества на природно изкуство и са обект на многократно общуване с посетителите. Особен интерес представляват пълните колекции от минералното разнообразие на Ардинското пегматитово поле (аквамарин, морганит, хелиодор, спесартин, цитрин, опушен кварц, аметист, турмалин); Витоша (турмалинови слънца и двустранни дравитови кристали, апатит, брукит и анатаз, колекция от обработени декоративни камъни); Кремиковци (барит- различни морфоложки типове, сегнитит, норсетит, родохрозит, малахит, хематит, гьотит, лепидокрокит, куприт, дигенит, мраморен оникс, ясписоид); Маджарово (аметист - монокристал с огромни газово – течни включения, орфеит, вюртцит, апофилит, пироморфит, самородна мед, церусит, малахит, какоксен, вавелит, варисцит); Давидково (родохрозит, халкопирит); Брусевци (арагонит-сферокристали); Раднево (гипс – монокристали и срастъци); кристални друзи от галенит, сфалерит, кварц, карбонати, халкопирит и японски двойници на кварц от Маданския руден район.

В 20 витрини са експонирани следните тематични колекции:

- „Минерали от Кремиковци”,
- „Сферокристали от арагонит от находище Брусевци”,
- „Минерали от пегматитите на Ардински район”,
- „Родохрозит от находище Давидково”,
- „Минерали от находище Маджарово”,
- „Карбонатни минерали от Маданското рудно поле”,
- „Кварц - японски двойници”,
- „Минерали от Маданското рудно поле”,
- „Минерали от Витоша”,
- „Манганокалцит от рудник Андроу, Ерма река”,
- „Гипс от рудник „Трояново – 3”.

Четири витрини: Е 254, Е 255, Е 241, Е 242, Е 246, Е 249 на тема „Минерали от Маданското рудно поле” са актуализирани с новопостъпили образци.

5.1.5. Минерални ресурси на България

Постоянната експозицията на раздела показва минералните богатства на страната. Представени са основните действащи, отработени и потенциални находища, които ще се разработват в бъдеще. В двадесет витрини са експонирани 448 броя от образците на фонд „Минерални ресурси на България”. Групираны са съобразно полезния компонент в тях:

- **Метални полезни изкопаеми – суровини за производството на:** черни метали: желязо, манган и хром; цветни метали: мед, олово, цинк, волфрам, молибден; благородни метали: злато, сребро и платина.

- Неметални полезни изкопаеми: каолин, флуорит, силицити, гипс, каменна сол, уникалните със свойствата си и областите на приложение зеолити, перлити и вермикулит. Показани са най-големите ни находища на разнообразни декоративни скали: варовици, мрамори, пясъчници, гранитоиди, гнайси, риолити.
- Комплексни находища

5.1.6. Материали

Във фонда и експозицията се съхраняват 2598 броя образци с 1778 фондови номера от различни материали.

В 21 витрини са експонирани следните тематични колекции:

- първите материали, използвани от човека, като и материали на бъдещето (Е 209, 211): кремъци и глини, както и имплантанти, аморфни метали, влакнеста оптика;
- високотемпературни свръхпроводници и наноматериали: ултрадисперсни диамантени прахове, компакти, фулерени;
- метали и сплави, включително азотирани стомани, разработени и произведени в България, разнообразни феросплави, силиций (Е215, 217-219);
- стъклени материали (Е210) – стъклоvlakно, стъклена вата, оловно стъкло, стъгლოსмазка, оптично стъкло, лазерно стъкло;
- ситали и изделия от лят базалт (Е213);
- керамични материали - строителна (Е208) и техническа (Е212) керамика; специални керамики – кордиеритова и корундова; самосвързан силициев нитрит, пено-керамични материали, силициев карбид, флогопитова керамика, керамични детайли за мотори;
- огнеупори: динасови, магнезитни, цирконови, алумоокисни, шамотни, хроммагнезитни (Е 214);
- откриването на полезни свойства в отпадните минерални продукти: шлаки, пепели от ТЕЦ, фосфогипс и превръщането им в изделия.

Витрините на експозицията бяха обогатени с тантал – тел; силициев нитрид; графит – част от детайл; графитна хартия + проба.

В експозициите са показани строителни материали, получени от отпадъци (Е 204 – 207).

Една от най-красивите колекции на фонда са монокристалите (Е 201-203, Е 220).

Първият и най-популярен изкуствен монокристал – пиезокварцът е показан с експонати от България, Русия, САЩ, Канада и Япония. Крупногабаритните оптични кристали от флуорит и акустооптични кристали от $PbMoO_4$, разработени в БАН, биха направили чест за всяка индустриално развита страна. Достойни за националната ни гордост са прекрасните по показатели и размери монокристали от $KGW:Nd$ за твърдотелни лазери и КТР – нелинейно оптичен материал за лазерна техника, $KYb(WO_4)_2$ - за плосък дисков лазер.

Във фонда могат да се видят исторически материали – личната колекция от монокристали на акад. Ростислав Каишев; първите български стомана, чугун, Pb, Zn, Cd; жълтите павеа от центъра на София; керемиди и тухли от началото на 19 век.

Изработени са картотека и електронен каталог на съхраняваните образци (материали), както и 44 фотографии.

5.1.7. Скъпоценни и декоративни камъни

Експозиция „Скъпоценни и декоративни камъни” заема част от втория етаж на музея и се разполага в 12 големи и 16 малки витрини. В тях са експонирани природни и обработени скъпоценни и декоративни камъни, както и изделия от тях и екзотични скъпоценни камъни. В експозицията са показани разнородни минерали от цял свят. Сред колекциите заслужават внимание:

– богата колекция от ювелирни разновидности на берила: изумруд, аквамарин, морганит, гошенит, хелиодор - кристали и друзи, експонирани в експозиция Е 271 и фасетирани скъпоценни камъни, експонирани в Е 269;

– колекция от топази с уникални по големината и чистотата си кристали, които могат да се видят в експозиция Е 272 и фасетиран топази - безцветни, сини, жълти и чаено-кафяви в Е 268;

– богата колекция от разновидности на силициевия диоксид: фасетиран в разнообразни форми планински кристал, аметист, цитрин, опушен кварц, морион, аметрин, розов кварц - в експозиции Е 283 и Е 284; големи по размер, но въпреки това с изключителна чистота кристали и друзи от цитрин, опушен кварц и аметист в Е 277 и Е 278;

– обработени ахати, халцедон, оникс, ясписи, хризопраз - в Е 285;

– богата колекция от различно оцветен флуорит – полирани плочи, в Е 282

5.2. Временни експозиции

5.2.1. Експозиция „Нови постъпления 2018”

Всяка година на 19 юни, когато музеят чества Деня на дарителя се открива временна изложба, в която се представят новите постъпления във фондовете на музея.

МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ: 6 витрини в Западното крило на музея

СЪДЪРЖАНИЕ: представяне на новопостъпилите образци от юни 2017 до юни 2018 год. в колекциите на музея като дарения, откупки и собствени сборове от сътрудници на музея

Витрина с дарение на Национален дарителски фонд "13 века България"

Витрини 171 и 172. Нови постъпления във фонд Минерали на Земята. Експонирани са постъпилите нови дарения за музея съвременни пещерни образувания; авторски образци на редки минерални видове от цял свят, дарени от откривателя на минерали Игор Пеков; смарагди от Бразилия; диоптаз от Конго, скъпоценен диаспор и ахати от Турция и др.

Изключителен интерес представлява дарението на Георги Пенев, който подари на музея метеорити от Мароко и Аржентина. При писане на настоящия отчет г-н Пенев донесе като новогодишен подарък за музея още три метеорита, вписването на които предстои в инвентарните книги, след преминаване на процедурата по идентификация и докладване пред фондова комисия. С това дарение се поставя началото на експозиция „Метеорити“ в музея.

Експозиция „Минерали на България“

Местоположение: Източно крило на музея

Експонирани са три витрини: Е 166 - „Забележителни находки от България във фондовете на НМЗХ”, в която са показани: едрокристален пироморфит от Пчелояд, берtrandит и хелвин от нах. Крушев дол, епидот - монокристал от Нова Махала, норсетит, витерит, манганит, азурит, родохразит от нах. Кремиковци, виолетов сапфир и хидроксилпатит от нах. Дорково, смарагд от Урдини езера, Рила, макистриит, щромайерит, сребро от Седмочисленици, син доломит от рудник „Габрово“, зелен доломит, калцит от нах. Крушев дол, церусит – скелетни агрегати от нах. Гюдюрска, самородна мед, Чала, японски двойник от кварц от нах. Крушев дол, дакиардит К от Ауста, калиево-магнезио-арфведсонит от Бухово – Сеславски плутон.

Е 170 - „Нови постъпления във фонд „Минерали на България” – експонирани са най-впечатляващите образци, постъпили през годината като дарение от фейсбук приятели на музея – ахати, ясписи и коралити от редица нови точки от България.

Е 169 - „Нови постъпления във фонд „Минерали на България” – експонирани са най-впечатляващите образци, постъпили през годината: фериерит Mg от Брезнишко - собствен сбор на Петко Петров; иризиращ бял опал от Студен кладенец, дарение от Венцислав Янев; плумбогумит от Маджарово, титанит от Хлябово, варисцит в кварц от Чала – дарение от Георги Георгиев; аметист от Чала – дарение от Шукри Сираков; апатит от Хлябово – дарение от Евг. Галускин; опушен кварц – монокристал от Хлябово – дарение от Игор Пеков; хиалит от Татарево – дарение от Маркус Войгт; псевдоморфофа на кварц по барит от Чала, откупка.

Е 168 - „Минерални ресурси на България”

Във витрина Е 168 са експонирани част от образците, постъпили във фонд МРБ през последната една година: куприт и хризокола от рудопроявление Прохорово, компактен борнит от рудник „Челопеч“, самородно злато от златоносни разсипи – Ихтиманско, флуорит от нах. Славянка, оруден хеденбергит-родонитов скарн на контакта с мрамор с графит от рудник „Петровица“, брекчирано жилно орудяване - галенит, сфалерит, халкопирит от рудник „Мързян“.

5.2.2. Временна изложба „Ахати от България“

МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ: 6 витрини в източно крило на музея

СЪДЪРЖАНИЕ: най-интересните находки от ахати, постъпили в музея през периода 2008-2018 год. Образците са сбор на Ал. Секиранов, М. Малеев, В. Бачев, Св. Енчева, П. Петров, а също така дарения и откупки. Находища „Студен кладенец“ – изложени оникс-ахати, мъхови ахати; ахати с усложнен строеж. Находище „Рабово“ – ахати от жилин тип с тъмен до почти черен халцедон в латити. Представени са крустификационни и оникс ахати, характерните с негативните отпечатьци от калцит от външната страна ахати. От района на Маджарово са изложени оникс ахати с интересна жълта пигментация, както и представителни образци от жилин ахати с аметист. В една витрина са експонирани редки ахати от района на Шуменското плато, постъпили като дарение и собствени сборове на сътрудници на музея (Ж. Янакиева, Ч. Начев).

5.2.3. Експозиция „Поезията на камъка“

Иновативният подход да се покаже в хармонично единство минерали и поезия е на служителите от Националния музей „Земята и хората“ в София.

В четири витрини в експозиция „Скъпоценни камъни“ (втори етаж на музея) са експонирани високо естетични природни образци на скъпоценни камъни, чиито красота, цвят или твърдост са използвани за изграждане на различни поетични образи. Редом с тях могат да се прочетат откъси от стихове за съответния камък.

Неразделна част от изложбата са 6 постера с подбор от стихове на поети, които чрез минералите в пряко или преносно значение постигат своите поетични внушения. Любителите на поезията могат да прочетат непубликувани досега и специално направени за изложбата преводи от поета Иван Есенски. Голямо внимание е отделено на българската поезия със стихове от Вазов, Яворов, Дебелянов, Смирненски, Лилиев, Багряна, Джагаров и много други. Направен е специален подбор от портрети и шаржове на поетите от известни художници. На тъч-монитор посетителите могат да разгледат разширен вариант на изложбата.

Проектът е насочен към широк кръг публика – към всеки посетител на НМ „Земята и хората“. Авторите на изложбата (Светлана Енчева и Живка Янакиева) са разработиха вариант на пътуващи постерни изложби на НМ „Земята и хората“ под надслов „Поезията на камъка“ и „Камъкът в българската поезия“.

За изключителния интерес на изложба „Поезия на камъка“ говори фактът, че копие от нея стана част от пътуващите изложби на НМЗХ и пое пътя на гостуваща изложба из страната.

5.2.4. „Познай себе си!“ Херменегилд и Карел Шкорпил за природното наследство на България

За Деня на народните будители – 1 ноември 2017 в музея бе експонирана изложбата „Познай себе си!“, която представи научните разработки на братята Херменегилд и Карел Шкорпил в множество области на природните науки в България. По време на подготовката на изложбата беше издирена неизвестна за науката Геоложка карта на Южна България в мащаб 1:420 000 с автор Х. Шкорпил.

5.2.5. Първите български геолози: проф. Георги Златарски и акад. проф. д-р Георги Бончев

Във връзка със 160 годишнината от рождението на проф. Георги Златарски (през 2015 г.) и 150 годишнината от рождението на акад. проф. Георги Бончев (през 2017 г.) в музея бяха експонирани юбилейни изложби. Поради интереса, постерите и част от експонатите останаха на втория етаж в музея.

Проф. Георги Златарски е роден през 1854 г. в Търново. Завършва гимназия в родния си град и учи след това в Имперския лицей в Цариград и в Загреб. От 1876 г. до 1880 г. следва естествени науки в Загребския университет. През 1882 година в Пловдив се провежда Първото изложение на полезни изкопаеми и минерали в България. Павилионът и цялостната организация са изцяло дело на Георги Златарски – тогава държавен геолог и минералог. През 1882 г. публикува „Рудите в България“ – първия български научен труд по геология. През 1885 година е доброволец в Сръбско-българската война. От юни 1880 г. е минеролог-геолог при Министерството на финансите, от 1890 г. е началник на отделението за мините и геологическата снимка при същото министерство, а от 1893 г. директор в геологическия отдел на Министерството на търговия и земеделието. На тази длъжност посещава и работи научно в Австрия и Англия, сътрудничи и дружи с учените Франц Тоула и Константин Иречек. Като преподавател в Софийския университет той е Декан на Физико-математическия факултет през учебната 1903 – 1904 г. Ректор е на университета през 1897 – 1898 и 1901 – 1902 г. Чете следните университетски курсове: Обща геология; Историческа геология; Геология на България; Палеонтология на безгръбначните животни; Физиографска и динамична геология; Геотектоника и стратиграфска геология; Палеозоология; Въведение в изучаването на геологията и динамичната геология

Акад. проф. д-р Георги Бончев е роден на 6 август (стар стил) 1866 г. в с. Жеравна, Котленско. Той е изтъкнат български геолог; действителен член на БАН от 1900 г.; основоположник на катедрата „Минералогия и петрография“ и музея към нея в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (1905-1936); декан на физико-математическия факултет през учебните 1906/07, 1907/08, 1919/20, 1927/28 г.; ректор на Университета през 1914/15 г.; пръв председател на Българското геологическо дружество (1925); основател и пръв директор на Геологическия институт при БАН (1944-1948); основоположник на гемологията (скъпоценни минерали) и геоархеологията (мегалитни паметници) у нас; автор на над 140 научни труда и университетски учебници; забележителен педагог и неуморен общественик; почетен гражданин на София и на Шумен за заслуги по водоснабдяването. През 1958 г. проф. Иван Костов нарича в чест на своя учител открития от него в района на Наречен, Централни Родопи нов за науката минерал – бончевит.

5.2.5. Временна експозиция „Колекция Петър Трантеев – Морфология на пещерни образувания“

Временната експозиция „Колекция Петър Трантеев – Морфология на пещерни образувания“ е обособена в експозиционната зала на I етаж на музея в 4 витрини и включва пещерни бисери, сталактити, коралити и др. пещерни образувания, събирани в продължение на 40 години от създателя на организираното пещерно движение в България Петър Трантеев.

5.3. Гостуващи изложби на НМЗХ в страната

През 2018 г. бяха организирани седем гостуващи изложби:

1. „Минерали на Земята“ в РИМ гр. Бургас
2. „Минерали от България и гигантски кристали“ в НДК в Салон на музеите по повод на Българското Европредседателство.
3. „Съкровищата на Земята“ в КЦ „Двореца“, гр. Балчик е най-успешната гостуваща изложба на музея за неговите 32 години. За интересът към нея говори нейната посещаемост - над 130 000 посетители за два месеца.
4. „Минералите – неувяхващите цветя на Земята“ в Археологически музей, гр.Хисаря.

5. Постерна изложба „Поезията на камъка“ в Исторически музей – гр. Исперих.
6. Постерна изложба „Поезията на камъка“ в Къща-музей „Иван Вазов“ – гр. Сопот.
7. „Съкровищата на Земята“ в Сарафска къща, гр. Самоков.

Поради проявения голям интерес продължават изложби, в които са включени силно въздействащи минерални образци от музейните колекции на НМЗХ. В страната има една дълготрайно гостуваща изложба в Етнографски музей „Дунавски риболов и лодкостроене” – Тутракан. От 2011 г. продължава гостуването на НМЗХ и в СОК „Камчия”, а от декември 2013 г. - в Културен център на фондация „Миню Балкански“, с. Оряховица, Старозагорско.

5.5. Дигитализация на експозициите

През 2018 год. бяха изготвени дигитални експозиционни планове на всички постоянни експозиции.

Като част от текущата музейна работа периодично се прави фотодокументация на всички витрини в експозицията. Витрините се дигитализират своевременно при всяко добавяне или изваждане на експонати, както и при разместване (след пълно почистване), задължително се прави нова фотодокументация на съответната витрина. За всяка от витрините се поддържа компютърен архив, в който може да се проследи промяната в съответните витрини през годините.

В електронен вид се съхранява систематизиран архив на всички снимки, подредени по витрини и по дата на фотодокументиране. Архивът се прехвърля и на хартиен носител, в отделна папка за всяка витрина.

За да запази връзката си с обществото, музеят се обърна към модерните технологии за дигитализация. Това спомага за пренасяне на част от информацията за НМ „Земята и хората” във виртуалния свят. Съвременните методи за дигитализация и комуникация привлече посетители, които искат да видят минералите на живо, докато онлайн проекцията на музея набира друг вид почитатели.

Създаденият от Панорама студио (Panorama Studio) виртуален тур в експозициите на НМ „Земята и хората“ може да се посети на интернет страницата на музея, с препратка към (<http://panorama-studio.eu/index.php,+/natzionalen-muzei-zemyata-i-horata>)

От E-act creative digits е създадена Холограмна разходка „Кристали”, чрез която в 4D ефект могат да се разгледат музейни експонати на интернет страницата на музея (www.earthandman.org), с препратка към <http://www.exponat.bg/M1/home> Създадената платформа за холограмен музей е резултат от нуждата на младите хора да видят и знаят повече за всичко около себе си и от друга страна желанието на музея да говорят на техния език.

На сайта на музея могат да се разгледат част от дигитализираните движими културни ценности, като Колекция „Петър Трантеев, Колекция Ахати от Шуменското плато, Колекция Иван Бонев. <http://www.earthandman.org/language/bg>

6. ОБОГАТЯВАНЕ НА ФОНДОВЕТЕ НА МУЗЕЯ

Обогатяването на фондовете на музея се осъществява чрез експедиционна и дарителска дейност, извършване на откупки и обмен. През 2018 г. във фондовете на НМЗХ са постъпили 258 образци, инвентирани по фондове както следва:

Фонд	1-во трим.	2-ро трим.	3-то трим.	4-то трим.	Общо
Материали	0	1	0	0	1
Минерали на България	21	66	0	4	91
Минерали на Земята	37	17	0	9	63
Минерални ресурси на България	3	16	0	0	19
Минерални ресурси на Земята	2	0	0	21	23

Научни колекции	0	0	0	0	0
Научно-спомогателен фонд	40	122	0	38	200
Обменен фонд	0	0	0	0	0

6.1. Собствени сборове

През 2018 година бяха проведени няколко командировки с цел сбор на минерални образци.

6.1.1. Маршрут: София – Брезник – София

Участници: Петко Петров и Светлана Енчева.

Период: 13.7.2018

6.1.2. Маршрут: София – проявление Бояджик, Ямболско – проявление Крумово, Ямболско - гр. Тополовград – кариера „Канарата”, с. Хлябово - проявление Иглика, Елховско – проявление Факия, Бургаско – проявление Звездец, Малко Търновско – Малко Търново – участъци „Младеново” и „Пропада” на находище „Малко Търново” – София

Период: 20.06. – 22.06.2018

6.1.3. Маршрут: София – Лаврио, Гърция – София

Период: 14.10. – 20.10. 2018

Участници: Петко Петров.

6.1.4. Маршрут: София – Долни Милановац – Бор – Йошаничка баня – Балъевац – Белград - София.

Период: 21.10. – 25.10. 2018

Участници: Петко Петров, Светла Енчева и Светла Старирадева от НМ „Земята и хората“, с проф. Драган Милованович от университета в Белград и групата от Московския държавен университет. Посетени са рудникът за медна руда „Бор“, рудник за бор „Побръдже“ и за магнезит „Бела стена“ до гр. Балъевац.

Посетени са рудникът за медна руда „Бор“, рудник за бор „Побръдже“ и за магнезит „Бела стена“ до гр. Балъевац. Събрани са 7 кашончета образци

6.1.5. Маршрут: София – Тополовград – Крумовград – София.

Период: 26.10. – 30.10. 2018

Участници: Петко Петров от НМ „Земята и хората“ и колеги от Силезийския университет, Катовице, Полша.

Цел: участие в експедиция „В търсене на източния край на Варисцийския ороген“ в района на Сакар

6.2. Обмен на минерали

През 2018 година обмен на минерали не беше извършван. Поради много сложната и дълга процедура за обмен, предвидена в сегашното законодателство, всички колекционери се въздържат от извършването на обмен с НМ „Земята и хората”. В обменните фондове на другите български музеи към момента няма минерални образци, които биха били от интерес за фондовете на НМ „Земята и хората”.

Във фонда не са постъпили нови образци.

6.3. Откупки на минерали

През 2018 г. за основния фонд на музея е направена откупката на:

- Колекция от 21 нефрита от различни находища в Русия.
- кварцова перимирфоза от р-к „Чала“, Хасковско.

За научно-спомогателния фонд е купена колекция от 24 нефрита от различни находища в Русия. Образците от тази колекция са дублираща на образците в основен фонд. Предназначението им е при бъдещи научни изследвания, включително и с деструктивни методи на изследване, да бъде извлечена цялата възможно научна информация и да бъдат изцяло съхранени образците от основен фонд.

Образците са закупени за целеносечно формиране на тематични колекции в НМ „Земята и хората“.

6.4. Дарения

Националният музей “Земята и хората” е създаден благодарение на щедрите дарения български и чуждестранни учени, интелектуалци, колекционери, институции и фирми чрез Националния дарителски фонд “13 Века България”. Към 19 юни 1987 година – датата на откриване на музея, в регистъра на дарителите са вписани 94 имена. След 30 години, към декември 2018 год. списъкът на дарителите нарасна на 970 – 234 фирми и организации и 736 бр. частни лица.

Благодарение на щедростта на дарителите над 77% от експонатите на основния фонд на музея са постъпили в музея чрез дарение. Значителен брой дарители – създатели на музея, продължават своето благородно дело чрез даряване на нови образци за музейните колекции и популяризиране дейността на музея за търсене на нови спонсори и дарители.

Процентно разпределение на основен фонд на НМ „Земята и хората” според начина на придобиване.

През изтеклата 2018 год. дарителите на минерали са 52, като голяма част от тях са приятели на музея от Фейсбук. Проведената дарителска акция сред приятелите на музея в социалните мрежи доведе до висока активност сред колекционери на български минерали да предоставят свои находки за целите на НМ „Земята и хората“. В резултат във временната изложба „Нови постъпления“ има цяла витрина с дарения на приятели на музея от Фейсбук.

7. УЧЕБНО-ОБРАЗОВАТЕЛНА ДЕЙНОСТ

7.1. Образователен кът за деца

Образователният кът е първо специално отделено пространство за деца в софийски музей, постоянно отворено за посещения в работното време на музея. Играта е заложена в експозиционния дизайн. Създадени са условия децата между 3 и 12 години сами да направят своите открития. Естественят, непринуден начин за учене и изследване на света радва и удовлетворява детското любопитство. Играта може да трае с часове, а посещенията често са многократни. Приятното изживяване формира нагласи за продължаващо търсене на знания.

Родителите и учителите също са привлечени от новото, различно лице на музея. 2018 година е осма от създаването на къта, но интересът не намалява, което ясно личи от броя на посещенията: за годината общо 1308, от които 558 със заплащане и 750 със свободен вход. От момента на създаването му до края на 2018 г. над 10 хиляди деца са играли в къта. Посещенията са основно семейни, но и организирани групи от училища, детски градини, занимални, детски центрове и т.н. са значима част.

7.2. Кабинет по геология

Кабинетът е създаден и функционира като база за изучаване на геология и минералогия предимно за ученици, но също и за хора от всички възрасти. Образователните колекции са представени в шест витрини: Минерали; Минерални ресурси; Магмени скали; Седиментни скали; Метаморфни скали и Вкаменелости. Комплектоват се и някои тематични сбирки като: Минерални пигменти; Морфология на кристалите; Изветряне; Вулканизъм; Първа употреба на скали, минерали и руди и др. Учебният кабинет е

оборудован с поляризационен микроскоп, бинокулярна лупа, везни, лабораторни съдове, инструменти и реактиви, геоложки карти, модели и др.

През 2018 г. в образователната колекция са постъпили: епидот сред биотитов шист и епидот с хлорит от с. Черньово, Ихтиманско; апатит, Бразилия; зонално проявен берил (аквамарин); берилев кристал (аквамарин); 14 къса клиноптилолит в опал-халцедонови жили, андезитобазалт свеж и андезитобазалт миндален променен, Ауста, Момчилградско; лимонитизирано песъкливо-алевролитово секретивно образувание в пясъчник, северно от крепостта Чертиград, с. Ямна, Етрополе; борнит (халкоцит, халкопирит, тенантит), рудник Челопеч, хор. 420, р.т. 6, бл. 15; колекция декоративни камъни от Африка – 20 бр.; пирит – монокристал, нах. Бориева, р-к „Петровица“, хор. 650, заезд 3, кота 640; флуорит – зелен сред кварц, калцит, халкопирит, Елаците; хидротермално променена скала с метасоматично заместени кристали (срастъци) от фелдшпат, под Урдиния циркус, натролит – радиално-лъчести агрегати, Банево; гипс, Кътина; берил в пегматит, Вищерица; друза от албит – бели до прозрачни кристали, амфибол, апатит, епидот, к-ра „Канарата“, с. Хлябово, Тополовград; гранат в мусковитов шист, Спахиево, Хасковско; плагиоклаз – андезин – порфири във вулканска скала, Явуз дере, с. Хлябово, Тополовград; фосил – гъба и Амонит, Полша; фосилен зъб от *Anancus arvernensis*, с. Полковник Серафимово, Смолян; кварц, негативни форми от барит, пирит, нах. Чала; варовик с фрагменти от заместване на стриди, р. Арда, при р- Крумовица; азбест, сбирка руди от р-к Мързян, руден отвал, Златоград (сфалерит-халкопиритово метасоматично орудяване, тесктура тип зебра; брекчирано жилно орудяване – галенит, сфалерит, халкопирит; хеденбергитов скарн; галенит-сфалеритова рудна жила; галенит-сфалерит-пиритова рудна жила в силнопроменени скали; кварц-сфалеритова рудна жила в силнопроменени скали; плътна галенит-сфалерит-халкопиритова руда; сфалерит-халкопиритово метасоматично орудяване; галенитова руда); таралеж, Широко поле; хейландит, Добра могила, Брезник.

В края на годината образователната колекция се обогати с още недокладвано дарение от: александрит, Изумрудени копи, Урал, Русия; перидот, Сапат Гали, Пакистан; grosular, Вилуей, република Сакха, Източен Сибир; кристална самородна сяра, Гаурдак, Туркмения; селенит, Китай.

В кабинета беше реализиран отдавнашният проект за поставяне на шкаф за съхранение на лабораторни принадлежности и на важна част от образователната колекция.

Кабинетът разполага с мултимедия. Подготвени са десетки презентации от областта на геологията и минералогията, поне една от които редовно се представя веднъж седмично. Филмотеката съхранява над 300 филма, като повече от 200 са на електронен носител.

Основната дейност на кабинета е свързана с Школата по геология и минералогия. Той е територия за експерименти, наблюдения и критично мислене.

7.3. Школа по геология и минералогия

С всяка година расте броят на желаещите да научат нещо повече за разнообразните минерали – субстрат на живота и фундамент на цивилизациите. На търсачите на знание музеят предлага свободно участие в Школата по геология и минералогия.

С история още от създаването на музея, школата се развива според изискванията на времето и отразява новите идеи за образование. Пълният курс е двугодишен. През година се редуват геология и минералогия, представяни с по над 20 различни теми. Геологията е интегративна наука, придаваща ценна комплексност на знанията. Чрез нея школата свързва изучавани в училище предмети в цялостна картина. Вместо първоначалната цел - подготвяне на бъдещи геолози, актуалната днес цел е изграждането на личности с естественонаучна грамотност, разбиращи планетарните процеси и особеностите на минералния свят, способни на ориентиран избор и отговорни решения.

В кабинета по геология са създадени условия за изследване на проблеми и търсене на решения, а заедно с минералогията и геологията се усвоява естественонаучният метод. Изучават се над 100 минерални вида, десетки скали и фосилиосновни групи фосили от

образователните колекции. По желание на учещите има дискусии, презентации на новите знания, опити, образователни игри, лични изяви, споделяне на колекции и разбира се любимите на всички геоложки екскурзии. Завършилите се връщат отново и отново години наред, а понякога с удоволствие участват, но вече от страната на знаещите. Школата гради общност и насърчава доброволчество.

От началото на 2018 година до лятната ваканция се изучаваше геология. Разгледани бяха 15 теми по утвърдената програма в 15 смесени теоретико-практически занимания и 2 геоложки екскурзии: на 2 юни до палеонтоложко находище Дорково, музея „Плиоценски парк“ и средновековната крепост „Цепина“, и на 16 юни на Панчаревското езеро обучение по водно спасяване и гребане с надуваеми лодки, съвместно с БЧК. Редовно участваха 11 ученика и 2-ма пълнолетни, а част от заниманията посещаваха 1 студентка и още 14 ученика.

През 2018/2019 учебна година програмата беше по минералогия. Разгледани бяха 7 различни теми. Школата редовно посещаваха 11 ученика и 4-ма пълнолетни, а над 10, повечето незаписани, идваха по-рядко.

За цялата календарна година всички видове занимания в школата бяха 24 на различни теми, посещавани многократно от над 50 човека, основно ученици от 3 до 11 клас. Индивидуалните участия в различни занимания са били над 270 (повече от 200 по геология и повече от 70 по минералогия), средно по около 12 на занимание, като често не достигаха местата в кабинета.

7.4. Учебно интерактивно пространство в експозиционната зала

Дейностите в пространството за образование са лекции и дискусии, презентации, образователни игри, прожекции на филми, постери и др. През 2018 г. посетителите на музея се радваха на иновирания кът и специално на 55-инчов високотехнологичен смарт телевизор от ново поколение с големи възможности за въздействие на показваните филми и образователни материали.

От събитията в образователното пространство през 2018 г. преобладаваха прожекциите, общо 101, от които 18 (с над 500 зрители) по заявка на групи. По проекта „Земята във филми“ всяка сряда от 16 часа бяха показвани научнопопулярни филми, предимно за Земята, но и в областта на различни природни науки, общо 45 със 130 зрители. Много прожекции и образователни програми с над 100 зрители съпътстваха различни събития като Деня на водата 22 март, изложение за неформално образование на 5 и 6 ноември и др. Няколко бяха лекциите по музеология за студенти на проф. Симеон Недков. На 22 и 29 ноември имаше специална програма по заявка на частно училище „Николай Райнов“. Рождените дни в къта бяха общо 6. Пространството за образование събира най-много участници в детските програми, съпътстващи изложенията на минерали, фосили и скъпоценни камъни.

Ваканционни игри

От самото начало на 2013 г., вече шеста година музеят подготвя умни забавления за малки ученици в свободните им дни. Игрите са създадени със стремеж музеят да развива образователните си програми в нов, работещ за привличане на музейната публика жанр и същевременно да постига образователните си цели. Провокира ги големият брой посещения на семейства с деца през кратките ваканции. Подобни практики възникнаха и в други музеи. Ваканционните игри са тематично рамкирана занимателна образователна форма с водещ, подходяща за ученици до шести клас. Всяка година темите се увеличават и се търси усилване на атрактивността в новите игри. За краткото време от час-два трябва да се постигне бърз, въздействащ и траен ефект. Въведението в темата продължава около 15 минути. Следва игра с пълна концентрация или голямо вълнение, когато всички правят нещо сами. Интегрират се научна демонстрация, творческо ателие, състезание. Търсеният ефект е знаене, можење, инвенция и наслаждение. Чрез игрите се усилват функционалната

грамотност, социалните умения, себеизразяването, различни сръчности и практически знания.

През 2018 г. се състояха: Единайсети (пролетни) ваканционни игри на 4 и 5 април и Дванайсети (есенни) ваканционни игри на 1 и 2 ноември.

Единайсетите ваканционни игри включваха игрите „Намери минерала“ и „Чудеса от кристалното царство“. В първия ден с помощта на раздадени указания децата откриваха определени минерални образци от експозицията на музея, като отбелязваха техните находища. Победителите, каквито стават всички участници, получиха за награда минерали и сами ги залепиха на цветна карта на България на мястото на находището им. „Чудеса от кристалното царство“ нагледно демонстрира и даде възможност за собственоръчно създаване на кристали от картон с чудати и разнообразни форми и комбинации между тях. Единични кристали, срастъци и всевъзможни агрегати бяха откривани в музейната експозиция или изследвани под лупа. На 4 април екип от БНТ2, Сутрешен блок с водещ Станислав Пенев, направи представяне на живо от експозиционната зала на музея на Пролетните ваканционни игри. В Единайсетите (пролетни) ваканционни игри се включиха над 20 деца.

На 1 и 2 ноември игрите бяха „Пътешествие в минералното царство“ и „Тайни от Живата планета“, в които децата се запознаха с невероятните преобразявания на планетата ни преди да стане уютно място за живеене, получиха основни представи за заобикалящия ги свят, каквито не се формират от училищната програма, но бяха и постоянно нащрек за изненадващи задачи като да се досетят коя скала как се е образувала или да различат един минерал от друг. В загадъчните събития по дългия път от младата безжизнена Земя до съвременната цивилизация тайната им мисия беше да установят необходими ли са минералите, за да ни има и дали самият живот не е променил коренно условията на Земята. Заедно подредихме Дървото на живота със създания от последните 550 милиона години, включващо и предците на хората. Установихме дали е възможна появата на човека и неговата история без усвояването на минералните богатства, като децата сами откриваха различни скали и минерали според последователността на първата им употреба от хората и разгадаваха за какво са били използвани. Телевизионен екип от БНТ анонсира игрите с предварителен запис. Включиха се около 20 деца.

7.5. Изнесени образователни инициативи.

7.5.1. Софийски фестивал на науката.

За поредна година бе проведен Софийски фестивал на науката в Техпарк, София, организиран от Британски съвет. Със специално подготвени учебни колекции от минерали, Петко Петров, Лариса Нешева и Силвия Чавдарова проведоха демонстрации на атрактивни физични свойства на минералите – цвят, дихроизъм, цвят на чертата, магнитност, луминесценция, които бяха посрещнати с голям интерес от многобройните посетители на фестивала.

7.5.2. Нощ на учените

Европейската нощ на учените е мега събитие, което всяка година се провежда едновременно в около 300 града в цяла Европа и по света. През 2018 година Европейската нощ на учените се проведе на 28 септември.

REFRESH е иновативен проект за Европейска нощ на учените 2018-19 с ръководител Центъра за изследвания и анализи. В проекта участват 21 основни и 27 асоциирани партньори от цялата страна, с мащабна програма в 14 населени места. Програмата обхваща вълнуващи дейности в училища, конкурси, срещи с учени в изследователски институти и университети, на влак, в планината и на кораб, както и събития на публични градски места.

НМ „Земята и хората“ се включи в мероприятията, организирани от един от основните партньори в нощта на учените – Минно-геоложкия университет „Св. Иван Рилски“.

За пореден път в залата на музея по минералогия, петрология и полезни изкопаеми на Минно-геоложкия Университет беше организирано научно казино „Кристал“, в което нямаше ограничения за възрастта на участниците.

Казиното, както всяко истинско казино, имаше истинска рулетка и истински чипове (от киноцентъра в Бояна), но за разлика от другите казина, чиповете се получават не срещу пари, а срещу знания. Гл. ас. д-р Таня Славова, с помощта на земното кълбо на Google Earth, проверяваше знанията по география и ги възнаграждаваше с чипове. Срещу тях всеки участник залагаше на числа на масата на рулетката, която се въртеше от крупното доц. д-р Аспарух Камбуров. За разлика от другите казина, в казино „Кристал“, в клетката на всяко от числата на масата има и наименованието на минерал или скала. Те са подредени в класове – окиси, силикати, карбонати и др. а скалите – подредени в групи магмени, седиментни и метаморфни. Участникът, спечелил от развъртането на рулетката се изправяше пред въпросите на инспектора д-р Петко Петров. Въпросите естествено са във връзка с минерала (скалата), чието число е показано от рулетката и са съобразени с възрастта на участниците (от деца до пенсионери). При удовлетворителен отговор, инспекторът удвояваше жетоните на участника, а при неудовлетворителен – прибираще половината жетони. Събралите достатъчно жетони получаваха лист с въпроси, сред които задължително имаше и въпрос за показания от рулетката минерал (скала), както и въпроси, чиито отговори могат да се намерят в експозицията на музеите по минералогия, петрология и полезни изкопаеми, както и в музея по геология и палеонтология. Всеки правилен отговор и всяка спечелена минута добавяха към спечелените от казиното точки. Спечелилият най-много точки получи специалната награда, но и останалите добре представили се участници не останаха без награди.

7.6. Творчески изяви на деца и младежи

Традиционно Националният музей „Земята и хората“ бе домакин на разнообразни изяви на деца и младежи.

Вече девет години в музея се състоят годишните концерти на школата по музика, към Народно читалище „Иван Николаевич Денкоглу 1867“, съответно на 13 юни и 20 декември, малките изпълнители имаха възможност да покажат своите постижения пред широка публика.

В рамките на Деня на благодарност, към делото на Св. Константин-Кирил Философ, учениците от Националната гимназия за дрезни езици и култури представиха изложба – приложно изкуство на ателие „Изкуство“. Вече станаха традиционни и концертите на хора при НГДЕК „Св. Константин-Кирил Философ“ – на 14 февруари и 19 май.

На 28 март в зала „Гигантски кристали“ се състоя „Празник на буквите“, на който малките възпитаници на 139 ОУ „Захарий Круша“, чрез песни и стихове почетоха нашата писменост.

Между 15 и 20 май бе показана изложбата на детски рисунки от школата по рисуване на 120 ОУ „Г. С. Раковски“.

А, в периода 17-20 май, за дванадесета поредна година бе експонирана изложба на победителите в конкурса за детска рисунка на школата по изящни изкуства към Народно читалище „Хармония“.

Традиционно Денят на детето - 1 юни бе отбелязан с грандиозен концерт-спектакъл и откриване изложба живопис и графика в рамките на конкурса за детска рисунка „Мъдростта на народа ни“. За поредна година празникът бе организиран от Фондация „Детето и фолклора“, с участието на множество самодейни, училищни и читалищни групи, школи за музика, танц и рисуване с утвърдени традиции.

В рамките на събитията, посветени на 5 юни бе реализиран художествен проект „Да пазим околната среда“. Съвместно с школата по рисуване „Малък зограф“ музейните работници дадоха възможност на всички деца посетили музея на този ден да се включат в направата на една обща рисунка, на екологична тематика и да изпитат на практика резултата от работа в екип в името на благородна кауза.

Денят на околната среда бе открит с тематичен концерт на вокална група „Сладки пуканки“ от Национален дворец на децата.

От 11 до 17 юни в зала „Гигантски кристали“ бе експонирана Национална изложба за детски рисунки под надслов „И животните обичат“, с организатор – фондация „Четири лапи“.

За поредна година Националният музей „Земята и хората“ посрещна множество групи ученици от столицата – ЧСУ „Николай Райнов“ 40 СУ „Луи Пастър“, 149 СУ „Иван Хаджийски“, 46 ОУ „Константин Фотинов“, 98 ОУ „Св. Кирил и Методий“, 34 ОУ „Стою Шишков“, 122 ОУ „Николай Лилиев“, 120 ОУ „Г. С. Раковски“, ПЧМГ и ЧНУ „Питагор“, 20 ОУ „Годор Минков“, 19 СОУ „Елин Пелин“, 45 ОУ „Константин Величков“, 39 СУ „Петър Динеков“, 73 средно училище „Владислав Граматик“, Училищен комплекс „Азбуки“, Национален учебен комплекс по култура и др. Ученици начален курс и средношколци от страната също посетиха музея – 104 ОУ „Захари Стоянов“ - Гоце Делчев, СОУ „Св. Паисий Хилендарски“ – Златица, ОУ „Христо Смирненски“ – Радомир, Гимназия „Д-р Иван Панов“ – Берковица, ОУ „Любен Каравелов“ – Трудовец, СУ „Отец Пайсий“ – Враца и т.н. Сред групите, посетили музея през 2018 година, следва да се отбележи нарастване на броя на учебните центрове от различен тип: център "Учим заедно", Дневен център за деца с увреждания – Пещера, частна занималня "Мястото", занималня "Маркизата", Център за изкуства, култура и образование "София", образователен център "Яника" за деца с увреден слух, езикова школа "Десислава", частна занималня "Студио S", учебен център "Мечтател", лятно училище "Аз съм българче", УЧЦ „Мачирски спорт“, градина „Джани Родари“ и много други. Музеят отново бе посетен и от групи от Дневен център за работа с хора с психични заболявания „Светове“ и Дневен център за хора с увреждания „Хоризонт“.

Също така част от ученическите групи бяха реализирани от туроператорски фирми или по проекти на Министерство на образованието, като освен общата образователна беседа и занимания в детския геоложки кът, бяха прожектирани филми на образователния канал „Да Винчи Лърнинг“ и от поредицата „Земята във филми“.

През 2018 година Национален музей „Земята и хората“ посрещна групи студенти от специалности - геологията, музеология, география, мода, дизайн и педагогиката; от Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Национална художествена академия, Аграрен университет – гр. Пловдив.

За поредна година съвместно с Департаментът за информация и усъвършенстване на учители при Софийския университет „Св. Климент Охридски“ бяха осъществени безплатни посещения за студенти и ученици - етнически българи, (граждани на Молдова, Румъния, Сърбия, Украйна).

7.7. Социални и общественозначими изяви с деца

През 2018 година продължи инициативата на Национален музей „Земята и хората“ – „Земята във филми“, като бе разширен тематичния диапазон на научно-популярните филми. Освен свързаните с геологията, минералологията, палеонтологията и еволюцията, бяха показвани и такива посветени на физиката, химията, екологията и географията. Освен постоянните зрители инициативата се радва на интерес и от случайни посетителите, които разбирайки за нея – идват отново всяка сряда.

Друга общественозначима инициатива, която се радва на популярност са дните със свободен вход в музея. Това е възможност основно за възрастни и хора и такива в неравностойно положение, които идват със свои приятели, деца и внуци. Тези дни им предоставят възможността да се докоснат до света на геологията, да разширят своя мироглед и да общуват със света на природните науки.

Трябва да се споменат и серия прояви организирани от 139 ОУ „Захарий Круша“ – „Празник на буквите“ и тържества за връчване на удостоверения за завършен първи клас на отделни класове, по случай края на учебната година.

Бе проведена и Среща-обучение с участието на четири столични училища, организирана от Националната финансово-стопанска гимназия на тема: „Промяната и 17-те цели на Хилядолетието“. Целите за устойчиво развитие на ООН бяха основна тема на срещата, като целта е младите хора да търсят практически пътища за тяхната реализация.

Инициативата на НМЗХ да предоставя своите зали за отбелязване на рождени дни се радва на все по-засилен интерес. Освен заниманията в геоложкия кът за деца и възрастни, посетителите получават обща беседа в постоянната експозиция на музея и/или прожекция на научно-популярен филм на определена тема. През 2018 година бе разширен възрастовият диапазон на децата, които избират да отбележат своя празник сред минералите, като от тази възможност вече се възползват и по-големите.

В рамките на отбелязването Световния ден на водата на – 22 март бе проведено ателие за демонстрации, рисунки и игри за запознаване с правилата за водна безопасност, съвместно с Български червен кръст.

На същата дата специалисти от музея осъществиха експерименти и демонстрации за откриване на водата, скрита в минералите в ателие – „Невидимата вода“. А, представители на секция „Антропология и анатомия“ при ИЕППАМ, БАН представиха пред малки и големи измерване на водното съдържание в човешкото тяло в занятие със заглавие – „Знаете ли колко вода съдържа вашето тяло?“.

Между 30 март и 1 април, по време на Дни на минералите и Великденското изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни, децата имаха възможност да изработват керамични изделия с помощта на художник-керамик на автентично грънчарско колело. Бяха организирани ателиета за декорация на великденски яйца и изработване на дребни бижута с мъниста.

В периода 14-16 декември на Коледното изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни малките посетители с радост изработваха коледни картички и бижута с различни минерали.

На 17 май, за поредна година се състоя значимо социално събитие, подкрепено от Национален музей „Земята и хората“ – благотворителната кауза-ревию „Мечтаната дреха – шием с любов, обличаме в щастие“. Идеята за модното дефиле е родена сред ученици на Професионална гимназия по облекло „Княгиня Мария Луиза“. Дизайнерските и официални облекла, проектирани и изработени от възпитаниците на гимназията бяха представени в зала „Гигантски кристали“ с грандиозен спектакъл, към който се присъединиха и моделиери от Нов Български Университет и Национална художествена академия. Социалната кауза има за цел изработените облекла да бъдат изпратени при абитуриентите от социални домове и в неравностойно положение, като посредством ревиюто-спектакъл се набират средства, с които да бъдат посрещнати разходите за куверт на абитуриентската вечер, на младежите в нужда.

В рамките на отбелязването на 5 юни – Световен ден на околната среда в НМ „Земята и хората“ гостува викторината – „Стани еко герой“, бяха връчени наградите в Националния конкурс за намаляване на пластмасовите отпадъци, организиран от Българска мрежа на Глобалния договор на ООН.

През 2018 година бяха проведени пролетни и есенни ваканционни игри в музея, съответно на 4 и 5 април и 1-2 ноември.

7.8. Видеопроекции, компютърни презентации

Нови попълнения във филмотеката от 2018 г.

През 2018 година към филмотеката на музея са добавени следните 15 нови филма, от които един е с 2, един - с 3, един - с 4 и един - с 5 епизода, което прави общо 29 отделни филма.

7.9. Обучения

7.9.1. Квалификационни курсове

През 2018 г. в не са провеждани такива от страна на музея.

7.9.2. Работа със студенти

През 2018 г. в НМЗХ се проведе преддипломен стаж на Валери Костов, студент IV курс и стаж на Тодор Грошев, IV семестър магистратура от Нов Български Университет, специалност „Екология и опазване на околната среда“. Беше поставена задача да се подготвят презентации на тема “Рекултивация на нарушени терени след добив на минерални ресурси“. След литературен обзор по темата, студентите направиха презентации за екологичните програми за опазване на околната среда на компаниите, експлоатиращи находища на минерални ресурси в България (находищата Асарел, Медет и Челопеч) и някои световни находища („Мирни“ в Русия и най-големите златни мини в света). Подготвените презентации ще послужат в Образователните програми на музея и специализираните екскурзоводни беседи на еколожка тематика.

7.9.3. Учебни колекции

Част от постъпващите образци – сборове на уредниците, се насочват за учебни цели в образователните програми, които провеждаме. По тяхна молба, музеят дарява колекции на други музеи, читалища, средни училища и висши учебни заведения. Сбирките, предназначени за учебните заведения са насочени за подпомагане обучението по география, физика и неорганична химия. Те съдържат образци от основните минерали, полезни изкопаеми и скали.

За историческите и археологически музеи се подбират естетични образци, които могат да се експонират. Задължително присъстват минерали от България, полезни при идентификацията на артефакти: кремъци с различна геоложка възраст, талк, кварц, халцедон, ясписи, минерали, използвани като природни пигменти: хематит, гьотит, графит, малахит, азурит, фелдшпати.

През 2018 година НМ „Земята и хората“ направи 8 дарения: Втора Английска Езикова Гимназия "Т. Джеферсън", София; Първа Частна Математическа Гимназия „Питагор“ – София; Професионална Гимназия по Механоелектротехника „Юрий Гагарин“ – гр. Петрич; ОУ „Христо Ботев“ – гр. Севлиево; Исторически Музей – Батак; Музейна Сбирка „Ат. и В. Атанасови“ към Регионален Исторически Музей – Ловеч; Народно Читалище „Йордан Йовков 1870 г.“ – гр. Добрич; Народно Читалище „Светлина 1925 г.“ – село Момчиловци.

Общият брой се равнява на даренията, направени през 2016 г. и 2017 г. взети заедно - 526, от които 370 минерални и 156 петрографски образци.

По решение на читалищното настоятелство, основно се ремонтира една от залите в Народно Читалище „Йордан Йовков 1870 г.“ – гр. Добрич. Оборудвана беше с нови витрини, в които бяха експонирани дарените от музея 94 на брой образци, а на 5-ти декември официално беше открита зала „Минералогия и спелеология“. В нея се провеждат заниманията на Школата по минералогия в града.

8. НАУЧНА И НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

Основните задачи в научноизследователската дейност на специалистите от музея през 2018 година бяха насочени към обработката на образци, придобити чрез собствен сбор, дарения или откупки. Освен това се работеше по отделни теми, като част от резултатите бяха докладвани по време на Годишната конференция на Българското геологическо дружество „Геонауки 2018“ през м. декември.

8.1. Специализирана научна тематика.

8.1.1. Проект „Кристалохимия и свойства на природни зоолити и сродни силикати с микропорести структури “

През 2018 г. сътрудници на музей бях включени в колектива на проект, определен за финансиране въз основа на проведен от Фонд „Научни изследвания” „Конкурс за проекти по програми за двустранно сътрудничество 2017 г. – България-Русия” (DNTS/Russia № 02/8-15.06 2018 and Russian Foundation for Basic Research No18-55-18003). Във връзка с това беше извършена значителна работа: подбор на образци от фондовете на музея, нов сбор на образци, микросондови анализи, рентгенови анализи, оптична микроскопия. На Годишната конференция на БГД „Геонауки 2018” беше докладвана четвърта за България находка на редкия магнезиев зоолит - фериерит от района на Брезник, Западна България. Там той се явява като големи до 7 мм червеникави сферолити в периферията на халцедонови жили сред горнокредни вулканити.

8.1.2. Тема: „Минералното разнообразие на скарново находище Иглика, ЮИ България”

Скарновото находище Иглика се намира на 30 км ЮИ от гр. Елхово и на 0,5 км СЗ от едноименно селце. То е едно от най-интересните в минераложко отношение находища в България. През 2016-2017 г. в музейни образци бяха доказани 5 нови за страната ни и редки за света минерала: хлор-съдържащ делаит, рустумит, ранкинит, фошагит и хидроксилелестадит. През 2018 г. в образец от контакта на габро и мрамор бяха установени ванадий-съдържащи гранати и титанити. Силикатни минерали със значително количество на ванадий не са чести в природата. Максималното съдържание на V_2O_3 в гранат от Иглика е 18.08 тегл.%, което го определя като редкия ванадиев гранат голдманит. Максималното съдържание на V_2O_3 в титанитите е 7.37 тегл.%. Тези находки са в унисон с разработваната през 90-те години задача на Комитета по геология за комплексна оценка на ванадийсъдържащите титаномагнетитови орудявания в тази част на България.

8.1.3. Тема по договор с фирма „Силико-07” ЕООД: Петрографска и минераграфска характеристика на серпентинизирани ултрабази от ЮИ Родопи

Работата по този договор продължава от 2014 г. С течение на времето количеството на проучвателните сондажи, а оттам и на пробите намалява. През 2018 г. бяха извършени 27 минераграфски и 8 петрографски описания с микрофотографии. При химичното изучаване на пробите се попадна на редки минерали като динерит, хийзлвудит и годлевският и тези проби бяха дарени на музея от фирмата.

8.2. Лаборатории.

8.2.1. Рентгенова лаборатория

През 2018 година в лабораторията бяха извършени 171 рентгеноструктурни анализа на минерали и материали по заявки на уредници от музея, дарители и сродни музеи.

8.2.2. Лаборатория по оптична микроскопия:

- микроскопиране на дюншлифи и аншлифи – 18 бр. (извън тези от темата по договор с външна организация)
- вкарване в електронна база данни на описание на дюншлифи – 15 бр. До сега в базата данни има описани 1242 дюншлифа
- микрофотографии – близо 1000 бр.

8.3. Научна публикационна дейност

8.3.1. Музейни издания

Отпечатване на сборник с докладите на Деветия международен симпозиум „Минералното разнообразие – изследване и съхраняване”, 248 стр., включващ 28 доклада, от които два на сътрудници на музея:

- Radka Zlateva-Uzunova. Prehistoric flint implements from the Budzaka, near Sozopol, Southeast Bulgaria, 160-166

- Svetlana Encheva, Petko Petrov, Dorota Srodek, Irina Galuskina. New data on the mineral diversity of the Igljka skarn deposit, SE Bulgaria, 167-171

8.3.2. Научни публикации в извън музейни издания

- Petko Petrov, Svetlana Encheva, Nikita Chukanov, Igor Pekov. 2018. Ferrierite-Mg from the region of the town of Breznik, Western Bulgaria. – Национална конференция на Българското геологическо дружество с международно участие „ГЕОНАУКИ 2018” – Сборник с разширени резюмета, 25-26

- Dorota Srodek, Svetlana Encheva, Petko Petrov, Irina Galuskina. 2018. A new occurrence of goldmanite and V-bearing titanite in the Igljka skarn deposit, SE Bulgaria. – Национална конференция на Българското геологическо дружество с международно участие „ГЕОНАУКИ 2018” – Сборник с разширени резюмета, 29-30

- Eugenia Tarassova, Zhivka Janakieva, Mihail Tarassov. 2018. Speleothems in the “Earth and Man” National museum in Sofia (Bulgaria) – an example of moveable storage of mineral diversity. – Национална конференция на Българското геологическо дружество с международно участие „ГЕОНАУКИ 2018” – Сборник с разширени резюмета, 169-170

- С.М. Енчева, И. С. Астахова. 2018. Цеолиты из проявления Ауста (Восточные Родопы, Болгария) в фондах геологического музея им. А.А. Чернова. – Материалы минералогического семинара с международным участием „Юшкинские чтения - 2018”, Сыктывкар, Республика Коми, 48-49

- Lyuben Lakov, Svetlana Encheva, Peniu Tsonev, Bojidar Jivov, Mihaela Aleksandrova, Krasimira Toncheva. 2018. Production of prototypes of “yellow paving stones ” in Bulgaria PART I: Physical and chemical properties. - Journal of Chemical Technology and Metallurgy, 53, 6, 2018, 1144-1149

- Любен Лаков, Мариета Гачева, Светлана Енчева, Станчо Йорданов, Божидар Живов, Михаела Александрова. 2018. Петрографски анализ и структура на нови цветни петругични материали. – International Journal “NDT Days”, Volume 1, Issue 3, 276-281

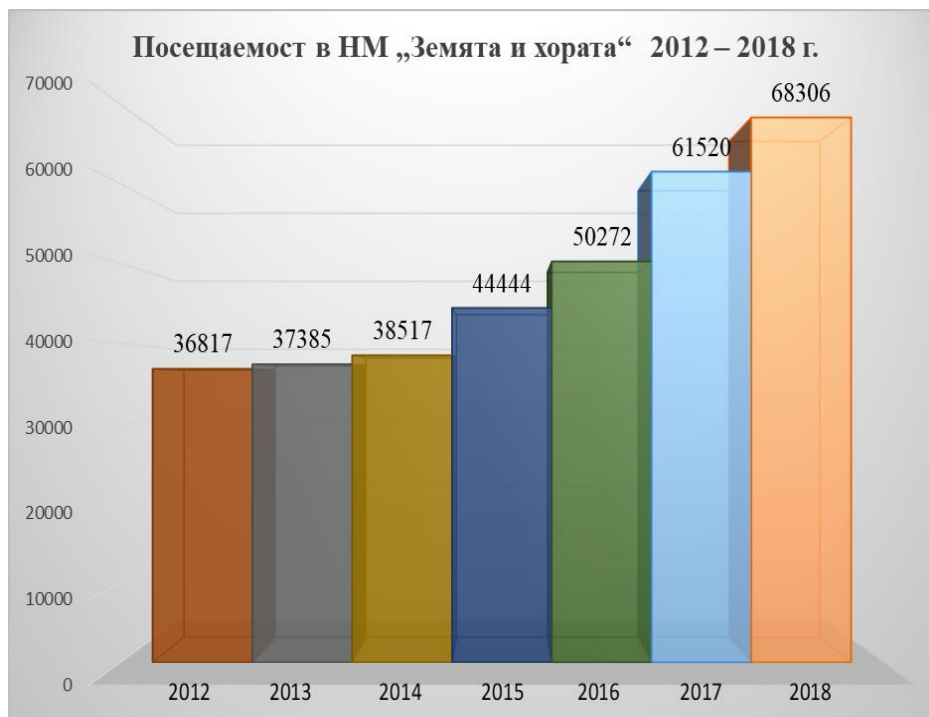
- Живка Янакиева, Лариса Нешева, Светла Старирадева. Съхранените минерални богатства в Националния музей „Земята и хората – София”. – Сборник с доклади на Международна научна конференция „Музейните и архивни фондове – места на памет. Представяне на богатството на музейните фондове и архиви”, Кюстендил, 2018 г. (под печат)

9. КУЛТУРНА ДЕЙНОСТ

9.1. Посещения на музея

9.1.1. Посещаемост 2018

През 2018 година общо 68306 души са посетили Националния музей “Земята и хората”. Запазва се тенденцията от последните години за увеличение на посетителите.

През 2018 г. музеят е бил отворен за посетители 357 дни. Бил затворен 8 дни: на 1 януари, от 6 до 9 април – Великден и от 24 до 26 декември – Коледа.

Цените на входните билети бяха 4 лв. за възрастни (българи и чужденци). Учениците, студентите, притежателите на международни младежки карти и пенсионерите ползват 50% намаление. Семейният билет е 6.00 лв. Геоложкият образователен кът за деца и възрастни се посещава срещу 1.00 лв.

През годината се запази правото на безплатен вход за дарители и доброволци на музея, членове на ИКОМ и ИКОМОС, деца от социални домове, войници, инвалиди, музейни работници и колеги.

Общо посетилите музея / музейната експозиция са разпределени по възраст по следния начин:

- Платени – 20865 души - от тях: ученици – 516; студенти – 930; възрастни – 2258; пенсионери – 715; чужденци – 438; детски кът – 753, посетители за изяви в музея с билети по 1 лв. – 9832, семейни билети – 1106, от които: деца – 591, ученици 2633 и възрастни – 2199.
- Безплатни – 47441 - от тях: деца до 3 г – 1029; деца от 3 до 7 г – 2638; ученици – 5909; студенти – 3474; възрастни – 12037; пенсионери – 3168; чужденци – 1186; хора с увреждания – 532; детски кът – 1290; други – 7494 и посетители само за културните изяви – 8685.

9.1.2. Безплатни дни за посещение на НМ "Земята и хората" 2018 г.

През годината 61 дни са били с изцяло безплатен вход. Посетителите за безплатните дни са 31213, най-много на 19 май – Нощ на музеите – 4238 души. Безплатни бяха посещенията и за някои от големите изяви в музея.

Входът за музея е безплатен всеки последен понеделник от месеца. Входът е свободен и за крупни музейни изяви като: 14 февруари - Успение на Св. Константин-Кирил Философ, 3 март - Освобождението на България; 22 март – Международен ден на водата; 22 април - Ден на Майката Земя; 19 май – Нощ на музеите; 19 юни - Ден на Дарителя; 6 август - Ден на Милосърдието; 17 септември - Ден на минералното разнообразие и Ден на София; 1 ноември - Ден на народните будители, Ден на почвите – 5 декември.

9.1.3. Групи и беседи

През 2018 г. музеят е бил посетен от над 150 групи. Изнесена са 82 беседи, от тях 5 на чужд език.

9.1.4. Анкетна карта за посетителите на НМЗХ

През 2018 от посетители бяха попълнени 14 анкетни карти: 3 с формуляра, изготвен от Живка Янакиева през 2016 г. и 11 с нов формуляр, изготвен от Емилия Димитрова. Най-много са посетители, попълнили формуляри са между 30 и 60 г. Посетителите намират музея за полезен и вълнуващ и биха го препоръчали за посещение. В препоръките се повтаря желанието за климатизация, по добро осветление и за повече интерактивна информация, както и за преводи на английски език.

9.2. Изложби

През 2018 г. в Националния музей „Земята и хората” бяха реализирани множество изложби:

9.2.1. Постерни изложби

В началото на годината публиките можаха да се запознаят с временната изложба „Грижата за българските земи започва от почвата“, реализирана съвместно с ИПАЗР „Н. Пушкин-Каров, Българско почвоведско дружество и Стопанска академия в периода 01-31 януари.

В деня за благодарност, към делото на Св. Константин Кирил Философ бе експонирана тематична постерна изложба, съвместно с Кирило-методиевския научен център при БАН.

Част от проявите за Световния ден на водата бяха постерните изложби „Геотермалното богатство на България: Ерма река - води и минерали“ и „22 Март – Световен ден на водата“.

Малко известни факти за живота и дейността на братя Шкорпил представи от 1 януари до 31 декември постерната изложба „Познай-себе си – Херменегилд и Карел Шкорпил за природното наследство на България.“

Между 17 април и 14 юни в НМ „Земята и хората“ бе експонирана гостуваща постерна изложба на ВМ Варна: „Българската морска авиация в полет между две стихии“. С документи и фотоси е представено развитието на морската ни авиация през годините, героизма и самоотвержеността на българските пилоти в мирно и военно време.

С постерни изложби бяха отбелязани и Международния ден на Земята – 22 април и 5 юни – Световен ден на околната среда.

Проблемите, които поставят пред човечеството опустиняването и сушата бяха представени пред широка публика на 17 юни, посредством постерна изложба.

През 2018 година в зала „Гигантски кристали“, на 7 декември гостува и постерната сесия на Българско геоложко дружество. В поредица от над четиридесет пана пред широка публика бяха представени най-новите открития и проучвания на изтъкнати наши геолози.

На 5 декември бе открита постерната изложба „Дай решение за замърсените почви“, съвместно с ИПАЗР „Н. Пушкин-Каров“ и Българско почвоведско дружество, посветена на Световния ден на почвата.

9.2.2. Художествени изложби

На 12-13 май, както и на 24-25 ноември Между 29-30 април и 25-26 ноември, в рамките на международните изложби на котки, на втория етаж на музея бяха подредени творбите на Милена Вълчанова. Авторката представи непоказвани до този момент свои творби от цикъла: „Котешки настроения“. За пореден път публиката остана очарована от майсторското пресъздаване на характера и особеностите на различни породи котки, посредством различни живописни похвати и разнообразни сюжети.

9.2.3. Фотоизложби

От 1 януари до 26 март посетителите на музея имаха възможност да се любоват на красотата на подземното царство посредством фотоси от седмото издание на конкурса „Пещерите и ние“. Бяха показани най-добрите фотографии на 31 автори от различни страни, а именно Белгия, България, Германия, Гърция, Великобритания, Италия, Испания, Косово, Руска федерация, САЩ, Словения, Сърбия, Франция, Япония. Изложбата бе осъществена в сътрудничество с Българско пещерно дружество. Седмият Международен фотоконкурс „Пещерите и ние“ е организиран от Балкански спелеоложки съюз и пещерен клуб „Приста“.

На 5 юни бе открита фотоизложбата на Тихомира Методиева - „Нашият бъдещ дом“.

Фотоси показват в какво превръщаме природата, като я замърсяваме системно и какво оставяме в наследство на своите деца. Тихомира Методиева е член на екипа на Експедиция „Преоткрий България“, фоторепортер на Агенция Булфото, доброволец – фотограф на Детския хор на БНР, както и на множество граждански инициативи, свързани с опазването на природата и културно-историческото наследство.

Между 29 август и 7 септември публиката на НМ „Земята и хората“ имаше рядката възможност да видят малко известни факти от историята на Казахстан. На 29 август се отбелязва Международният ден за борба срещу ядрените опити. По този повод, Посолството на Казахстан в България организира фотоизложба и прожекция на документален филм. Събитието бе открито от посланика Темиртай Избастин, който призова гостите за минута мълчание в памет на загиналите вследствие на дългогодишните ядрени опити в Казахстан и света. На 3 октомври бе открита изложба с подбрани фотоси акцентирани на една от каузите на Боян Петров, а именно спасяването на Кресненското дефиле, застрашено от строителството на автомагистрала „Струма“. Показаните снимки са от личния архив на алпиниста.

9.2.3. Изложби на детски рисунки

През месец май малките художници от от школата по рисуване на 120 ОУ „Г. С. Раковски“ имаха възможност на представят пред широка публика своите произведения. Изложбата бе открита със специална церемония, на която бяха отличени най-добрите рисунки.

Школата по изящни изкуства, към Народно читалище „Хармония“ е традиционен гост в залите на музея. Между 17 и 20 май бе експонирана изложба с работите на победителите в конкурса за детска рисунка, като през 2018 година темата на събитието бе музиката.

Множество школи и ателиета за рисуване бяха включени в изложбата на графика и живопис за Денят на детето - 1 юни. В зала „Гигантски кристали“ бяха експонирани платната на призьорите в конкурса „Мъдростта на народа ни“, организиран от Фондация „Детето и фолклора“.

Националната изложба под надслов „И животните обичат“, организирана от фондация „Четири лапи“, бе експонирана в периода 11-17 юни. Работите на малките художници представиха различни гледни точки, към връзката между човекът и животните, опазването на фауната и околната среда, като цяло.

9.5. Концерти

Концертната програма на Национален музей „Земята и хората“ за 2018 година започна на 14 февруари, като в рамките на честванията на делото на Св. Константин-Кирил Философ, хорова формация при Национална гимназия за древни езици и култури, с диригент Даниел Иванов поднесе своите изпълнение на публиката.

За отбелязването на 3 март бе проведен Тържествен концерт, с участието на дуо в състав: Йоана Русева и Вероника Копьова.

Гостуванията на музикална къща „Престо“ за 2018 година започнаха на 21 март с концерт на камерен оркестър „Каприз“, под надслов: „...и татко Хайдн“.

От 22 до 26 април се проведе XXVI Международен музикален конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и Земята“, като паралелно с конкурсната програма бяха осъществени и серия концерти:

Тържествен концерт, посветен на Майката Земя, с участието на симфоничен оркестър „Симфониета София“ – 22 април;

- Концерт на Фумие Фукуи – 23 април;
- Концерт на Дарина Малеева и Ксавие Лъоконт Де Ла Бретониери – 24 април;
- Концерт на проф. Лидия Ошавкова, Надежда Цанова, Петър Македонски – 25 април;
- Гала концерт на лауреатите XXVI Международен музикален конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и Земята“ – 26 април.

На 5 май бе осъществено второто за годината гостуване на музикална къща „Престо“, под диригентската палка на Петър Димитров.

Публиката в нощта на музеите – 19 май, запя популярни български песни заедно с вокална формация „Робев“ в рамките на концерт „Приказка за България“. Музикален поздрав, към музейната публика поднесе и камерният дамски хор, към НГДЕК „Константин-Кирил Философ“.

На 22 май в НМ „Земята и хората“ се състоя Гала концерт от фестивал на инструменталното изкуство, организиран съвместно със Сдружение на софийските читалища.

В тържественият концерт за отбелязване на деня на детето – 1 юни, взеха участие самодейни групи с различен профил от цялата страна.

Събитията за Световният ден на околната среда – 5 юни започнаха с концерт на вокална група „Сладки пуканки“ от Националния дворец на децата“.

На 21 юни вокална формация „Робев“ осъществи концерт със заглавие „Stradivarius – моя сбъдната музикална мечта“.

Надежда Димитрова представи продукция на свои ученици, с участието на музикална къща „Престо“, на 23 юни, с богата и разнообразна програма.

На 25 юни Лидия Кулекова, Деян Павлов и приятели поднесоха на публиката спектакъла „Слънчев ден“ с произведения на Фриг, Гуно и др.

На 30 септември професор Жени Захариева зарадва любителите на класическата музика в зала „Гигантски кристали“.

Лауреатите в международния конкурс „Музиката и Земята“ излязоха заедно пред публика на 28, а на 29 октомври проф. Жени Захариева и музикална къща „Престо“ с виртуозните си изпълнения пренесоха посетителите в други светове.

На 18 декември хор „Родина“, заедно със свои приятели – Велислав Велев, Деян Павлов, Магдалена Митова, детска вокална група „Усмехнати звезди“, под диригентството на Мая Василева – Четротова изнесоха своя Коледен концерт.

Годишният концерт на музикална школа при НЧ „Н. И. Денкоглу“ събра почитатели на музиката на 20 декември.

На 22 декември с концерта „I love tango“ на гостуващите италиански изпълнители – Ангелина Ренцуло и Никола Томасини, с участието на музикална къща „Престо“, завърши концертния сезон в НМ „Земята и хората“.

9.6. Представяне на книги, литературни срещи и дискусии

В рамките на отбелязването на 14 февруари – Ден на благодарност, към делото на св. Константин Кирил Философ от Кирило-Методиевския научен център при БАН, бе представено критическото издание на „Четириевангелието на Иван-Александър“ и бе проведена научна дискусия по темата.

На 22 март бе представена лекция на тема: „Геотермалното богатство на България – настояще и бъдеще“ от проф. В. Христов, Геологически институт „Страшимир Димитров“ на БАН.

Инициативата „Пантеон на бесарабските българи“ представи на 27 март първата мемориална пощенска картичка, посветена на „150 години от рождението на Петър Савов Беров, роден в село Кубей, Бесарабия, възпитаник на Болградската гимназия, агроном и лесовъд, един от първостроителите на горското дело в България и основоположник на лесопарка в Борисовата градина в София“. Водещ на събитието бе Доктор Евгени Цавков, Директор на Музея на Лесотехническия университет. Картичка ще бъде изпратена на близо 1000 адреса в България, Молдова, Украйна и Русия с покана за съпричастие към целите на проекта.

Част от програмата за Световния ден на околната среда бяха презентациите на проф. д-р Венелин Х. Велев – „Собственият добив на нефт и газ: Затваряме ли фабриката за илюзии“ и представянето на книгата на инж. Огнян Кованджийски „Шистов газ. Човекът за и против шистовия газ. Нефт и газ“. Също така бе показана и презентацията „Нулеви отпадъци“ на Дарина Заричинова от НПО „За Земята“, придружена от обширна дискусия.

На 5 юни Българска мрежа на Глобалния договор на ООН раздаде наградите в Националния конкурс за намаляване на пластмасовите отпадъци. Бяха отличени разкази за красотата на природата, необходимостта на човека от досег с нея, моралните дилеми и опитите за нейното опазване.

На 4 октомври се състоя представянето на стихозбирката „Есенно“ на поетесата Венета Арахангелова, която очарова приятели и гости с богатата образност на своята поезия.

В рамките на програмата за 5 декември – Световен ден на почвата, се състояха презентации и дискусии на тема: „Почвеното замърсяване – скритата реалност“ в които водещи учени-почвоведи представиха пред широката общественост данни за степента и източниците за замърсяване на почвите.

9.7. Изложби посветени на живата природа

Преди 23 години в музея „Земята и хората“ стартираха първите в България изложби на котки по международни стандарти и се постави началото на организираната фелинология. Създаването и дългогодишната изложбена дейност на федерацията по фелинология в музея доведе и до появата на ново хоби и печеливш бизнес. За много хора изложбите на котки изпъстрят с радост монотонността на ежедневието. Изложбите са среща с многоликото лице на природата, частица от която внася в музея свободолюбивият дух на котките.

Два пъти през 2018 година: 12 и 13 май и 24 и 25 ноември пред очите на публиката над 150 вещи селектирани чистопородни котки, както и домашни котки се състезаваха в конкурси за „Най-красива котка“. Представени бяха повече от 20 редки породи. Освен от България имаше участници от Гърция, Румъния, Македония, Беларус и др. Съдиите бяха от Нидерландия, Израел, Белгия, Лихтенщайн, Италия, Унгария, Беларус.

Посетителите на общо 45-те изложби са били 178508, средно 3967 души. Изложбата на 12 и 13 май 2018 беше посетена от 3591, на 24 и 25 ноември – от 2781 души, което прави общо 6372 посетители.

Съпътстващи изяви бяха отново акции на WWF България в защита на дивите представители на семейство котки и художествени изложби на Милена Вълчанова с портрети на котки, в образите на които е уловен характер и настроение. Присъстваха още кът за моментални снимки с любимите котки и щандове с котешки храни и аксесоари.

9.8. Симпозиуми и семинари

В периода 23-25 януари, както и на 12 март и 27 април в НМ „Земята и хората“ бяха проведени серия от занимания на студенти от специалност „Музеология“ на СУ „Св. Климент Охридски“, с преподавател – проф. Симеон Недков.

В периода 27 февруари-4 март НМ „Земята и хората“ взе участие в Салон на музеите в НДК, във връзка с председателството на Народна Република България на съвета на ЕС.

На 6 март се състоя общо събрание на Българско пещерно дружество, последвано от отделни заседания, съответно на 10 април, 23 октомври, 30 октомври, 6 и 13 ноември – свързани с регулярната дейност и текущи въпроси, както и Отчетно-изборно събрание на организацията на 15 декември.

На 22 март бяха осъществени прожекции на филмите „Водата – майка на живота“ и „История на банята“ (за първия виртуален музей на водата в Ловеч), съвместно с Община Ловеч. На същата дата бяха показани и филми, представящи стари занаяти използващи вода, в сътрудничество с Етнографски музей на открито „Етъра“, както и ленти от филмотеката на НМ „Земята и хората“. Кино маратонът бе посветен на отбелязването на Световния ден на водата.

На 3 април се състоя среща на форум „Неформално образование“, обединяващ широк спектър академични и практически насочени формации. Последните осъществиха в периода 4-6 ноември Дни на неформалното образование, както и Международна конференция: „Неформалното образование пред предизвикателствата на 21-ви век“. И двете събития се радваха на широка популярност от страна на посетителите и на добри отзиви.

Работна среща на сдружение „Европа и ние“ бе осъществена на 11 април. А, на 4 юни сдружението и БДЗП организираха уъркшоп на тема: „Бъдеще на общата селскостопанска политика и въздействието ѝ върху околната среда и биологичното разнообразие“. Следва да се отбележи широкият спектър на гледни точки, към темата на лектори от страната и чужбина, както и представители на наши и европейски административни структури, които взеха участие във форума. Международната конференция бе посветена на ОСП и изпълнението ѝ в България и Европа. Сдружение „Европа и Ние“, Българско дружество за защита на птиците, NABU (BirdLife Германия), BirdLife Europe и European Environmental Bureau бяха съорганизатори на събитието. Сред гостите и участниците в него присъстваха представители на Европейския парламент, Европейската комисия, държавни служители, учени и експерти от страните членки на ЕС в сектор земеделие и околна среда. Заместник министърът на земеделието на Република България г-жа Вергиния Кръстева поднесе официално приветствие към всички участници във форума.

На 14 април 2018 година за пореден път в музея се проведе отчетно-изборно събрание на клубът по спортна дресура „Сириус“.

В периода 11-12 август посетителите на музея имаха възможност да видят Международна изложба-конкурс на декоративни рибки, представена от „Гупи клуб - България“. Изложбата представляваше четвърти кръг от част от Европейския шампионат за риби Гупи.

Между 21 и 23 септември в зала „Гигантски кристали“ се проведе XXI Международен фестивал на прическата и красотата. Събитието бе организирано от „Интеркоафюр България“ и стилист Кръстю Капанов. Във фестивала се включиха професионалисти от Швейцария, Италия, Германия, Румъния, Турция, Нова Зеландия, Япония и др., които взеха участие във втората част на събитието – „Шоуто на нациите“. В конкурсната програма на фестивала участваха фризьори от цяла България, в различни дисциплини.

Европейският ден на езиците, който се проведе на 26 септември. В инициативата взеха участие чуждестранни културни институти и посолства в София, както и институти, занимаващи се с изследвания на езиците. Темата на събитието бе: „Езикът – културно наследство“, като бяха представени 18 различни информационни щанда, на които посетителите научиха повече за езиците, към които проявяват интерес и участваха в игри с награди. Организатори на събитието бяха Европейската комисия в България и Британски съвет – България, в

партньорство с културните институти на държавите от ЕС (EUNIC) и посолствата на други европейски държави - Посолството на Австрия, Институтът за български език, Гьоте институт, Посолството на Грузия, Институтът „Сервантес“, Италианският културен институт, Културно-информационният център на Република Македония, Посолството на Нидерландия, ОПТИМА – Българската асоциация за качествени езикови услуги, Полският институт, Институтът „Камойнш“ към Посолството на Португалия, Посолството на Румъния, Руският културно-информационен център, Посолството на Словашката република, Унгарският културен институт, Посолството на Финландия, Френският институт, Центърът за развитие на човешките ресурси, Чешкият център, Посолството на Швеция.

Отчетно изборни събрания на Дружество за колективно управление на сродни права в музиката „Профон“ се състояха на 18 април и 23 октомври.

Между 16 и 18 ноември музея бе домакин на FesTEAval – изложение на чай. Събитието е без аналог в България. Идеята на фестивала е създаване на уютна, магическа атмосфера, събирайки на едно място десетки изложители, дегустации на различни видове и марки чай, да запознае по-широка аудитория с традициите от различни краища на света, модните тенденции и културата на чая.

На 12 декември в зала „Гигантски кристали“ бяха връчени Годишните награди на Столична община за добри практики и дейности в областта на социалната сфера. Целта на наградите е да бъдат отличени социални услуги, служители и доброволци, иновативни практики, мениджъри и кампании с принос към постигане приоритетите на социалната политика на общината. Наградите бяха връчени от кмета на гр. София – г-жа Йорданка Фандъкова.

На 7 декември Национален музей „Земята и хората“ традиционно посрещна в своите зали гостите на Коледната вечер на геолога и постерна сесия на Българското геолошко дружество.

9.10. Други изяви - Абитуриентски облекла

За петнадесета поредна година в края на месец февруари 21-25.02.2018 г. в експозиционната зала на музея се проведе изложението „Абитуриенти“, с участието на известни български моделиери и дизайнери.

Освен традиционните щандове за бутикови облекла, в зала „Гигантски кристали“ на музея бяха представени и аксесоари, бижута, чанти и други съпътстващи аксесоари. За поредна година броят на изложителите бе значителен. В изложението бяха включени и модни консултации с дизайнери, облекла по индивидуална поръчка, аксесоари към закупения тоалет и др. Продължителността на изложението беше 5 дни и бе посетено от повече от 5000 посетители.

9.11. Реклама и работа с медиите

През 2018 год. продължи ежегодната работа с телевизионни, електронни и печатни медии.

Списъкът с контакти на музея бе периодично допълван и актуализиран с нови потребители и нови, актуални адреси.

През 2018 година започна практическото прилагане на договореностите по инициативата на Центъра за градска мобилност и Столична община „Карта София“. Посетители на музея, притежаващи превозен документ от този вид ползват намаление от цената за входен билет. Реализацията на проекта за включване на НМ „Земята и хората“ започна още през 2016 година и бе финализирана в края на 2017.

Продължава сътрудничеството с туристически информационен център – София, като периодично бива подавана актуална информация за текущи събития в НМ „Земята и хората“ и последния се популяризира, като дестинация, посредством информационно-рекламни материали, разпространявани от центъра.

На сайта и Фейсбук страницата на музея регулярно бяха обявявани актуалните прояви от културния календар и образователните дейности. И сайта и Фейсбук страницата на НМ „Земята и хората“ се радват на регулярна посещаемост от потребителите, срещат тяхното одобрение и положителни реакции.

Следва да се подчертае, че информацията за някои от големите, традиционни събитията в музея, обявени на Фейсбук страницата за месец октомври е достигнала до повече от 60 хиляди човека (данните за което са регистрирани от вградените настройки за отразяване на посещаемостта на социалната мрежа).

Рутинната работа с медиите - поддържане на актуален списък с координати на редакции на медии и журналисти; изпращане на месечни програми, информационни бюлетини, прес-информации за изяви; участия в интервюта, продължи през цялата 2018 година.

Дейността и културната програма на музея бе коректно и активно отразявана от сайтове, като iskrata.bg, popotam.bg, rejka.bg, newsart.net, kulturni-novini.info и др.

Прояви като изложения и базари, изложения на минерали, фосили и скъпоценни камъни, Международните изложби на котки, модни събития и др., бяха отразявани в редица други медии – БНТ, различните програми на Българско национално радио (Хоризонт, Христо Ботев, Радио България, Радио София), Българска телеграфна агенция и редица сайтове. Бяха осъществени заснемания и записи на интервюта на специалисти от музея за телевизионни и радио репортажи за Национален музей „Земята и хората“ и събития от културната и образователната му програма. В това число следва да се споменат Есенни ваканционни игри, изложбата „Каузите на Боян Петров, Дни на неформалното образование, Европейски ден на езиците, изложения на минерали, фосили и скъпоценни камъни и др.

Сред интервютата трябва да се отбележи участието на уредник Лариса Нешева в предаването „Добър ден с БНТ 2“ от 04.11.2018 г., със специален репортаж, посветен на образователната дейност на музея и работата с деца.

10. КОМПЛЕКСНИ ИЗЯВИ

10.1. Ден на благодарност към делото на Константин-Кирил Философ – 14 февруари 2018

Тържественото честване посветено на делото на Константин-Кирил Философ, организирано съвместно с Кирило-Методиевския научен център към БАН, по традиция бе открито с хорова формация при Национална гимназия за древни езици и култури, с диригент Даниел Иванов.

След встъпителното слово на Чавдар Начев – Директор на НМ „Земята и хората“ бе открита постерна изложба на Кирило-Методиевския научен център към БАН, последвана от премиера на критическото издание на Четириевангелието на цар Иван Александър и тържествен концерт в памет на св. Кирил.

През 2018 година Националната гимназия за древни езици и култури „Константин-Кирил Философ“ се включи в инициативата с изложба на ателие „Изкуство“, представяне на книгата „Св. Климент Охридски – опит за портрет“ и голям концерт на вокалните формации, към училището.

10.2. Дни на минералите

10.2.1. Международна изложба на минерали, скъпоценни камъни и фосили

НМ „Земята и хората“ организира и проведе за двадесет и осма година октомврийското изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни от 12 до 14 октомври 2018 г. В него взеха участие 66 изложители. Сред тях присъстваха чуждестранни участници от Армения, Афганистан, Казахстан, Румъния, Полша. Можеха да се видят минерали от български находища, редки и екзотични с изключителна класа от цял свят, от световно известни и наскоро открити находища в: Южна Африка, Мозамбик, Заир, Намибия, Малави, Мадагаскар, Танзания, Мароко, Индия, Пакистан, Русия, Боливия, Конго, Бразилия, Мексико, Австралия, Англия, Индонезия, Доминиканската република.

Връчени бяха дипломи на изложители в традиционните за октомврийското изложение конкурси:

Едновременно, за най-добър минерален образец и най-добър минерален образец от България - Шукри Сираков за *друза кварц и аметист от нах. Чала*. Представеният образец е с качества на световно ниво.

- Дипломи за най-добро художествено изделие с минерали получиха: Катя Калайджиева за картини: *„Вяра“*, *„Надежда“* и *„Любов“* с обсидиан, ахат и яспис и Арам Акопян от Армения за комплект *„Цветя“* с цитрин и хризопраз.

За децата беше организирана „Треска за злато“ - демонстрации за промиване на злато от речен пясък. Когато погледнат под лупа промития материал, децата с изненада установяват, че той представлява пъстра мозайка от разноцветни минерали, съдържащи се в речните пясъци. Ако късметът ги е споходил – се сдобиват с малка златна частица. По време на заниманието, на децата се обясняват физичните процеси, които се наблюдават, свойствата на водата, запознават се с минералите.

10.2.2. Великденска изложба на минерали и скъпоценни камъни

По време на изложението, специално за децата бяха организирани 3 ателиета:

Грънчарска работилница - на автентично грънчарско колело изработваха керамични изделия: гърненца, чаши, купички, чинийки, свещници. Сами избираха формата на изделието и цветовете за декорацията му. Свойствата на глината и тайните на грънчарството, децата овладяваха с помощта на художник-керамик.

- Ателие за декорация на великденски яйца. На децата се предоставят яйца от дърво, които те украсяваха с помощта на художници.

- Изработване на дребни бижута и декорации с мъниста.

10.2.3. Коледна изложба на минерали и скъпоценни камъни

Изложението бе проведено в периода 14–16.12.2018 г. Изключително посетени бяха двете ателиета, организирани специално за децата в музея: изработване на коледни картички, декорирани с късчета минерали и бижута с минерали.

10.3. Световен ден на водата – 22 март

На 22 март се отбеляза Световният ден на водата. През 2018 в инициативата се включиха Етнографски музей на открито „Етър“, Водноспасителна служба при БЧК, Национален антропологичен музей – ИЕМПАМ, БАН, Виртуален музей на водата – гр. Ловеч и Геологически институт „Страшимир Димитров“ – БАН, секция „Хидрогеология“.

В ателието „Приятели с водата“ малките посетители имаха възможност да се запознаят с правилата за водна безопасност и принципите на водно спасяване, поднесени по забавен и развлекателен начин от екипа на БЧК.

В ателие „Невидимата вода“ специалисти от НМ „Земята и хората“ показаха серия експерименти, чрез които може да се открие водата скрита в минералите.

Колегите от Националния антропологичен музей предоставиха възможност на желаещите да проверят водното съдържание в телата си, като резултатите са включени в по-обширно, научно проучване провеждано от музея.

Бе показана презентация, придружена от дискусия на проф. Владимир Христов от Геологически институт „Страшимир Димитров“ на тема: „Геотермалното богатство на България“.

Експонирани бяха и три изложби:

- ❖ „Геотермалното богатство на България: Ерма река-води и минерали“ – постери, снимки и минерални образци;
- ❖ „Сътворени от водата“ – специално подбрани минерали от фондовете на НМ „Земята и хората“;
- ❖ „22 март – Световен ден на водата“.

10.4. Ден на планетата Земя – 22 април

Денят на Земята се чества над четири десетилетия, а от няколко години официално е включен в календара на ООН. Смята се и за рожден ден на съвременните екологични движения.

България се включва в отбелязването му през 1993 година. На 22 април 1992 г. Президентът на Република България Желю Желев подписва клетвата в името на Земята. Над 30 хиляди български деца се подписват под Декларацията за пълномощие за живот на Земята. Всяка година на 22 април над половин милиард души на планетата честват този ден.

По повод Международния ден на Земята - 22 април в музея бе организирана постерна изложба, посветена на историята на възникване на този международен ден, както и на инициативите на НМ „Земята и хората“, осъществени през 31 годишната история на музея. Към петте постера, изготвени миналата година бе добавен нов постер, посветен на темата за 2018 г., а именно „Стоп на замърсяването с пластмаси на планетата“.

Във връзка с Денят на планетата Земя, ежегодно в музея се провежда Международен музикален конкурс за млади композитори и изпълнители „Музиката и Земята“.

10. 5. XXVI международен конкурс "Музиката и Земята" и Фестивал „Изкуствата за Земята“

Международният конкурс „Музиката и Земята“ и Фестивалът „Изкуствата за Земята“ са посветени на 22 април – Международния Ден на Майката Земя. Главната цел на конкурса е да импулсира младите творци за създаване и изпълнение на музикални произведения, посветени на Земята и нейното оцеляване, като по този начин те създават духовна атмосфера в България и чужбина, която способства култивирането на нравствени ценности и светоглед на устойчиво развитие. Чрез изпълнение на творби, вдъхновени от гениалните композитори, младите музиканти въздействат по емоционален път за промяна на отношението на хората към Природата. Тук талантът и творчеството имат благородната задача да съдействат за изграждането на едно по-справедливо хуманно общество. Конкурсът е уникално събитие, единствено в света с утвърдени дългогодишни традиции и културен акцент не само в България, но и в световен мащаб. Конкурсът подпомага старта на млади музикални таланти за изява в България и чужбина, чрез концерти и турнета, осъществени със съдействие на членовете на журито. С цел повишаване на артистичното майсторство и квалификация на младото поколение музиканти ежегодно се провеждат майсторски класове и лекции от членовете на журито на конкурса - изтъкнати артисти и педагози - професори от цял свят както и фестивал „Изкуствата за Земята“. Осъществява се неформален контакт и диалог между музиканти от различни страни, поколения и школи. На конкурса се изпълняват музикални премиери за България на творби от световноизвестни музиканти. Участниците в конкурса от чужбина подготвят и изпълняват произведения на утвърдени и съвременни български автори. Те продължават музикалните си кариери като посланици на българското изкуство и култура по света.

В конкурса от 1993 до сега са участвали над 2600 млади музиканти от 37 страни. В настоящото двадесет и шестото издание на конкурса участваха над 70 млади музиканти от България, Япония, Македония, Хърватия, Русия и Узбекистан. Участниците в конкурса бяха разделени на три секции: солисти, композитори и камерни ансамбли. Според регламента те се

представиха с по две произведения: виртуозен концертен етюд или кратка виртуозна пиеса и пиеса, свързана с тематиката за Земята и Природата. Членове на журито на конкурса от 1993 година до сега са били 75 изтъкнати артисти-педагози - професори от цял свят: пианисти, цигулари, флейтисти, диригенти, композитори и др. Членове на журито на XXVI конкурс бяха: проф. Шантал Стилиани, пиано, Франция; Стефан Илиев, композиция, България; Фумие Фукуи, пиано, Япония; проф. Румен Байрактаров, композиция, цигулка, България, проф. Ксавие Льоконт Де Ла Бретонери, пиано, Франция, Василена Серафимова, ударни инструменти, България и проф. Жени Захаријева, пиано, България,

Майсторски класове в рамките на конкурса ще проведат проф. Шантал Стиляни, пиано и проф. Ксавие Льоконт Де Ла Бретонери, пиано, Франция. Концертите на членовете на журито и на лауреатите на конкурса са в рамките на и Фестивал „Изкуствата за Земята“, под мотото „Откровенията на Земята“ (в чест на 100 год. от смъртта на Клод Дебюси). Седемте концерта се проведоха в залата на Гигантските кристали на НМ „Земята и хората“, Френския културен институт и Музея за история на София със свободен вход.

22 април 2018 неделя - 11.00 - ФРЕНСКИ КУЛТУРЕН ИНСТИТУТ, София ФУМИЕ ФУКУИ, пиано, Япония В програмата: ШОПЕН

22 април 2018 неделя - 17.00 - МУЗЕЙ ЗА ИСТОРИЯ НА СОФИЯ ФУМИЕ ФУКУИ, пиано, Япония В програмата: ЛИСТ

22 април 2018 неделя - 18.00 - Национален музей „Земята и хората“, София Тържествен концерт посветен на Деня на Майката Земя, с участието на Симфоничен оркестър „Симфониета София“, диригент СВИЛЕН СИМЕОНОВ и солисти: ШАНТАЛ СТИЛИАНИ, пиано, Франция, ДАРИНА МАЛЕЕВА, цигулка и КСАВИЕ ЛЬОКОНТ ДЕ ЛА БРЕТОНЕРИ, пиано, Франция. В програмата: МОЦАРТ

23 април 2018 понеделник - 18.00 - Национален музей „Земята и хората“, София Рецитал на ФУМИЕ ФУКУИ, пиано, Япония с участието на ЖЕНИ ЗАХАРИЕВА, пиано В програмата: ДЕБЮСИ, ШОПЕН

24 април 2018 вторник - 18.00 - Национален музей „Земята и хората“, София ДАРИНА МАЛЕЕВА, цигулка и КСАВИЕ ЛЬОКОНТ ДЕ ЛА БРЕТОНЕРИ, пиано, Франция. В програмата: ОРИК, ДЕБЮСИ, ФРАНК

25 април 2018 сряда - 18.00 - Национален музей „Земята и хората“, София НАДЕЖДА ЦАНОВА, пиано и ПЕТЪР МАКЕДОНСКИ, тромпет В програмата: ДЕБЮСИ, БАХ, РАЙНЕКЕ, ХИНДЕМИТ, ЕНЕСКУ

26 април 2018 четвъртък - 18.00 - Национален музей „Земята и хората“, София ГАЛА КОНЦЕРТ на ЛАУРЕАТИТЕ на XXVI КОНКУРС „МУЗИКАТА И ЗЕМЯТА“ Международното жури присъди Голяма награда Министъра на околната среда и водите на Лора Маркова, цигулка и следните награди: Първа награда от Минстрой-холдинг АД на Йордан Григоров, пиано; Първа награда - „Васко Абаджиев“ от проф. д-р Жени Милева на Ренцо Ставрев, цигулка; Първа награда от Геотехмин ООД на Васко Ковачев, китара; Две първи награди от Василена Серафимова на Анастас Паев и на Адриан Николов, ударни инструменти; Втора награда от Асарел-Медет АД на Ибрахим Игнатов, пиано; Втора награда от Минстрой-холдинг АД на Дуо Велина Петкова и Юске Хосака, Япония; Втора награда на Дуо флейти Йоана Димова Дамян Апостолов, Македония; Трета награда на Дуо флейта – кларинет Лейла Бекири, Дритон Бекири, Македония и на Мария-Десислава Стойчева, пиано. Бяха присъдени и следните специални награди: от Асоциация „Приятелите на Музиката и Земята“, Париж на Юске Хосака, Япония и специални награди на Дуо Мартин Даскалов и Йордан Вичев и на Дуо Валерия Василенко, Александър Иванов на Кай Орлинов, цигулка, Гоце Златев, пиано, Македония, Константин Башиков, пиано, Дарина Дикова, пиано, Таня Марковска, кларинет, Виктория Маринова, цигулка, Ясен Стаменов, цигулка, Георги Чиколов, пиано,

Станислав Цифудин, пиано, Радослав Чиколов, пиано, Матей Коруневски, пиано, Македония, Дамян Стоев, пиано, Христина Харалампиева, пиано, Елизара Вълчева, пиано, Хасан Игнатов, пиано, Катрин Терзич, пиано, Илинка Петрова, пиано, Александър Стоянов, пиано, Антон Георгиев, цигулка, Филип Копецки, флейта и Калоян Николов, пиано. Поощрения получиха: Калоян Василев, флейта, Димитър Гайдаров, блок флейта, Александър Диков, флейта, Крум Иванов, виола, Александър Иванов, композиция. За художествен акомпанимент бе отлечана Огняна Соколова. Награди получиха и педагозите: Весела Пенчева, Габрово, Благородна Танева, НМУ, София, Радмила Петрова, НМУ, София, Йордан Вълчев, Стара Загора и Нина Симеонова, Стара Загора. Голямата награда на конкурса – статуя на ангел, крепящ на крилете си нашата наранена планета –изразява основната идея на конкурса, че духовността ще спаси планетата бе връчена от г-н Красимир Живков, зам.министър МОСВ - Патрон на конкурса. <http://www.moew.government.bg/bg/mosv-partnira-i-na-hhv-ya-mejdunaroden-konkurs-muzikata-i-zemyata/>. Наградата от името на Геотехмин ООД бе връчена от г-н Александър Чобанов – Директор „Човешки ресурси“.

На церемонията присъства и г-жа Анна Донева от отдел Култура на Столична община.

От името на Асоциация „Филомуза“ проф. Шантал Стичияни покани млади музиканти за концерти в Париж.

Проведените досега двадесет и шест поредни конкурса “Музиката и Земята” му донесоха заслужена слава в изданията на България, Франция, Япония, Германия и САЩ, включително в българските учебниците по музика. Идеите и целите на Конкурса, както и изявите на лауреатите му - млади инструменталисти и композитори - ежегодно намират отражение в българските електронни медии. Конкурсът е отразяван и от радиостанциите на САЩ Northeastern Broadcasting, USA, Radio Bar Harbor, Maine, USA, Япония, Германия, както и в пресата: списание “Шопен” и списание “За педагози” в Токио; в пресата на Щата Мейн. Международният конкурс “Музиката и Земята” бе представен пред Съвета на Европа в Страсбург през 1996 г. и в ООН през 2000 г. Изпълнения на лауреатите се записват на компактдискове от поредицата "Зелените ангели". Наградени композиции на младите композитори са издадени в издателство Henry Lemoine, Paris. Лауреати на конкурса са имали турнета в: САЩ, Гърция, Франция, Русия и Япония. През 1996 година се състоя турне на лауреатите на Конкурса в щата Мейн, САЩ в рамките на Международния фестивал Arcady Music Festival. Ежегодно лауреатите на конкурса участват с рецитали в концертната серия „Български концертни вечери” в Ню Йорк (www.VCENY.org).

Конкурсът допринася за укрепване и разширяване на правата на децата в областта на музиката. В рамките на този конкурс с фестивален характер младото поколение научава много за музикалното изкуство от утвърдени музиканти. Тук то получава оценка и стимул за развитието на своите творчески идеи. Изявата му е старт за бъдеща музикална кариера. Много от лауреатите вече имат световни кариери в областта на професионалната музика.

Естетическата наслада и емоционалното съпреживяване, породени от представянето на тематично подбрани музикални произведения, имат директно въздействие и възстановяват изгубената хармония в отношението към природата и между хората.

Конкурсът бе отразен в медийното ростванство с интервюта на журито и участници в конкурса и репортажи и анонси по БНТ, БНР - програма Христо Ботев, в ДУМА (www.duma.bg) и др. Информация за конкурса и покани за концертите бяха публикувани в сайта на Софийска община https://www.sofia.bg/web/guest/events-in-sofia/-/asset_publisher/bhdZ0JG7eW0d/content/xxv-ubileen-mezdunaroden-konkurs-muzikata-i-zemata-i-festival-izkustvata-za-zemata, <http://www.sofiaculture.bg/index.php>, в Портал „Култура“, Културните новини, както и от електронните издания: <http://artsofia.bg/bg/events/2018/04/21/xxvi-mejdunaroden-konkurs-za-instrumentalisti-i-kompozitori-muzikata-i-zemjata>; https://www.sofia.bg/web/guest/events-from-2017/-/asset_publisher/P9ij6MVMRtdO/content/otkrivane-na-hhvi-mezdunaroden-konkurs-za-instrumentalisti-i-kompozitori-muzikata-i-zemata; <https://www.facebook.com/events/2004732853120256/>

XXVI Международен конкурс за инструменталисти и композитори “Музиката и Земята” е организиран от Фондация „Земята и хората” и се провежда в съорганизаторство с Националния музей „Земята и хората” и с благородното съдействие на: Министерството на околната среда и водите, Министерството на културата, Минстрой Холдинг АД, Геотехмин ООД, проф. Жени Милева и проф. Ал. Шинков, г-жа Стоянка Славова, г-н Кеазим Исинов. Проектът бе финансиран и от Програма „Култура” на Столична община за 2018 г.”.

Цялата организация, свързана с конкурса: набирането на необходимите средства, популяризирането, подготовката и осъществяването му бе извършена безвъзмездно от неговия организационен комитет, председател, артистичен директор, секретариат, както и от членовете на Фондация “Земята и хората” по утвърдения организационен модел на конкурса. Подготовката и провеждането на конкурса бе осъществена от членове и приятели на Фондация „Земята и хората”.

<http://www.moew.government.bg/bg/mosv-partnira-i-na-hhv-ya-mejdunaroden-konkurs-muzikata-i-zemyata/> МОСВ партнира и на XXVI-я Международен конкурс „Музиката и Земята“ 26 април 2018 | 19:58 Зам.-министърът на околната среда и водите Красимир Живков връчи Голямата награда на XXVI Международен конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и Земята“. Получи я цигуларката от България Лора Маркова, възпитаничка на Националното музикално училище „Любомир Пипков“ в София, лауреат и от други престижни конкурси. По традиция престижният Международен музикален форум, организиран от фондация „Земята и хората” и Националния музей „Земята и хората”, където се състоя и гала-концертът тази вечер, се провежда в партньорство с Министерството на околната среда и водите.

„Нека тази доказала се във времето подкрепа да продължи и занапред. Само така ще дадем възможност на повече млади изпълнители и композитори да изразят чрез изкуството си своя стремеж за свят на устойчиво развитие, в който хората живеят в хармония с природата. Това е пътят и към изграждане на нов светоглед за чиста околната среда и опазване на природното богатство“, се казва в поздравителния адрес, от министъра на околната среда и водите Нено Димов, връчен от зам.-министър Живков. Единственото в света музикално събитие с подобна тематика с утвърдени дългогодишни традиции, чиито лауреати са имали турнета в САЩ, Гърция, Франция, Русия и Япония, се провежда и тази година по случай Световния ден на Земята – 22 април. Досега в него са участвали 2300 изпълнители и композитори, а тази пролет се явиха 57 участници от България, Гърция, Япония, Франция, Македония и Словения. Председател на международното жури беше проф. Шантал Стилияни, изтъкната френска пианистка и педагожка, директор на асоциация „Филомуза“ в Париж, и дългогодишен член на журито на Международния конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и Земята“, която се възхити от високото ниво на надпреварата, в която продължават да се изявяват много млади таланти.

10.6. Общоевропейска Нощ на музеите – 19 май

НМ „Земята и хората“ се включи в 14-то издание на общоевропейската Нощ на музеите. По традиция, за посетителите входът е свободен за постоянните експозиции и временните изложби в музея, както и специални акценти за събитието, а музеят работи с удължено работно време до 24:00 часа.

Инициативата се организира по идея на Френското министерство на културата и съществува от 2005 г. За изминалите 13 години тя се наложи като една от значимите общоевропейска музейна изява. Тя акцентира върху ролята на музеите за развитието на обществото и създаване на нагласи, като ценност за публиките; да се превърне в международен фестивал; да се даде равен достъп до музеите и изяви в тях на хора в неравностойно положение и да се осъществи неформален контакт с публиката.

Европейската нощ на музеите се организира под патронажа на Съвета на Европа, ЮНЕСКО и Международния музеен съвет (ICOM). Инициативата се реализира и със съдействието на Министерството на културата, Столичната община и Френския културен институт.

През 2018 година Национален музей „Земята и хората“, в рамките на инициативата, представи освен временните и постоянните си експозиции богата и разнообразна програма, подготвена специално за повода.

Посетителите видяха изпълненията на хор при НГДЕК „Константин-Кирил Философ“, с диригент Даниел Иванов; пяха заедно с Вокална формация „Робев“ любими български песни в концерта „Приказка за България“, под диригентството на Нели Трошева;

Насладиха се на многоцветните светове в изложбите на школите по рисуване от Народно читалище „Хармония“ и 120 ОУ „Г. С. Раковски“; запознаха се с историята на родната морска авиация и героичните дела на пилотите в постерната гостуваща изложба на Военноморски музей „Варна“: „В полет между две стихии“; бе прожектиран специален подбор от научнопопулярни филми. В нощта на музеите бъдещето откряна врати в НМ „Земята и хората“ с представянето на малкият робот Sanbot, който рецитира стихове за любими минерали.

Проявата бе широко отразена в електронните медии с около 20 отделни публикации.

През 2018 година изиявата бе посетена от 4238 души, като се запазва тенденцията, към нарастване на посетителите, особено в сегментите – млади хора и семейства с малки деца.

10.7. Световен ден на околната среда - 5 юни

Световният ден на околната среда се отбелязва в цял свят на 5 юни от 1973 г. по решение на Конференцията на ООН по проблемите на околната среда, проведена в Стокхолм, Швеция, през 1972 г. На този форум е приета Декларация за околната среда – първият международен договор за принципите за екологична защита на Земята.

През 2018 година Световният ден на околната среда е посветен на замърсяването с пластмаса.

Инициативите посветени на Световния ден на околната среда бяха открити с изпълненията на Вокална група „Сладки пуканки“ от Националния дворец на децата, с ръководител Светлана Струнджева, които дадоха успешно начало на този специален ден и много настроение.

Известния фотограф от Агенция Булфото – Тихомира Методиева представи своята изложба „Нашият бъдещ дом“. Снимките показват в какво превръщаме природата, като я замърсяваме системно и навеждат на размисъл посетителите. Бе експонирана и постерна изложба „5 юни – Световен ден на околната среда“.

Всички малки гости на музея се включиха в художествения проект „Да пазим околната среда“. Заедно с деца от школата по рисуване „Малък зограф“ те нарисуваха една голяма, обща рисунка, която им показва удовлетворението от съвместните действия в името на важна кауза, като природата.

Презентацията на проф. д-р Венелин Х. Велев „Собственият добив на нефт и газ: Затваряме ли фабриките за илюзии“ и представянето на книгата на инж. Огнян Кованджийски „Шистов газ. Човекът за и против шистовия газ. Нефт и газ“, предизвикаха оживени дискусии между публиката и специалистите.

Презентацията на НПО „За Земята“ по темата „Нулеви отпадъци“, изнесена от Данита Заричинова, предостави възможност на гостите на музея да се запознаят с практическите начини за намаляване на отпадъците в ежедневието и перспективите при изграждане на завод за изгаряне на боклук в гр. София.

Събитията завършиха с викторината „Стани еко герой“ и церемония по награждаване на победителите в Националния конкурс за намаляване на пластмасовите отпадъци, проведени от Българска мрежа на Глобалния договор на ООН.

Национален музей „Земята и хората“ благодари на всички приятели, гости, партньори и съмишленици, които се включиха в отбелязването на 5 юни – Световен ден на околната среда!

За поредна година проявата бе отразена в електронните медии, като: reika.bg; popotam.bg; actualno.com; www.ngobg.info; kulturni-novini.info и др.

10.8. Световен ден за борба с опустиняването и засушаването 17 юни

На 30 януари 1995 г. Общото събрание на ООН обявява 17 юни за Световен ден за борба с опустиняването и сушата. Опустиняването или загубата на биологичната продуктивност на почвата е едно от най-сериозните предизвикателства пред човечеството. Проблемът е глобален и засяга една пета от населението на света в над 100 държави.

В НМЗХ от 2017 г. се експонира постерна изложба. Слоганът за 2018 г. бе „Земята има истинска стойност. Инвестирайте в нея.“

10.9. Ден на Дарителя на музея - 19 юни

Ежегодното честване на Деня на Дарителя на НМЗХ е свързано с датата на откриване на музея за посещения (19.06.1987 г.). На организираното празненство пред създатели и дарители Директорът на музея представи резултатите от едногодишна дейност, насочена към обогатяване на музейните фондове, тяхното обработване и съхранение, създаването на гостуващи изложби, научната работа на екипа на музея. Беше открита временна експозиция „Нови постъпления“ в която са експонирани най-представителните минерални образци и материали обогатили фондовете на музея през последната година. На този ден се връчиха и свидетелства за дарения. Особен акцент през тази година беше дарителската акция сред приятелите на музея във Фейсбук. Като резултат в експозиция Нови постъпления е показана една витрина с тези дарения.

Директорът на НМ „Земята и хората“ Чавдар Начев представи множеството прояви, организирани в Музея „Земята и хората“, станали традиция за българската общественост. В словото си той подчерта за необходимостта от приемственост в сътвореното в музея.

10.10. Ден на Милосърдието – 6 август

На 6 август в Национален музей „Земята и хората“ традиционно се отбелязва Деня на милосърдието в знак на съпричастност, към жертвите на атомните бомбардировки в Хирошима и Нагасаки.

И тази година в зала „Гигантски кристали“ посетителите на музея имаха възможност да изкажат своето преклонение пред жертвите и своята съпричастност в борбата за мир. Бе експониран „Камъкът от Хирошима“ (гранитен къс от уличната настилка в гр. Хирошима, понесъл въздействието на атомния взрив сутринта на 6 август 1945 година). През 1997 година камъкът е получен от Президентството на Република България в Национален музей „Земята и хората“, с ангажимент „Деня на милосърдието“ да бъде отбелязван всяка година по подходящ начин. Такива гранитни късове с барелефи на японската богиня на милосърдието – Канон са изпратени до лидерите на 188 страни в света по инициатива на Асоциация „Камък за мир“.

Възпоменателната церемония напомня за събитията, които никога не трябва да бъдат забравяни, да бъде отдадена почит пред невинните жертви на атомния апокалипсис, да ни направи по-добри и по-активни в борбата за премахване на атомните и ядрените оръжия.

През 2018 година бе представена постерна сесия, показваща моменти от разработването на бомбите, взрива и последствията от него.

Гостите на музея имаха възможност да оставят своите лични послания за мир.

Церемонията бе уважена от културното аташе на посолството на Япония в България-г-жа Нисимура.

Изявата бе отразена в електронни сайтове, като: newsart.net, kulturni-novini.info, popotam.bg, ngobg.info, calendar.dir.bg, iskrata.bg.

10.11. Европейски дни на наследството - 16 септември

През 2018 г. се навършиха 120 години от изграждането на Комплекс „Софийски арсенал“. Развитието на Комплекса - от създаването му в края на 19 век до днес - е свързано с няколко етапа от историята на София – първоначалното индустриално развитие на Столицата, годините на войни и разруха, периоди на смяна на политическите режими. Част от сградите на Арсенала са разрушени през 1985г., но оцелелите са реконструирани и превърнати в музеи. Именно в една от тях днес е разположен Национален Музей „Земята и хората“. Музеят отбеляза годишнината с постерна изложба, проследяваща различните трансформации на Комплекс Арсенал през годините – работилници за ремонт и производство на боеприпаси; столова и гимнастически салон на Школата за запасни офицери; цехове на Държавната печатница; музейно пространство.

Изложбата, посветена на Европейските дни на наследството и Европейската година на културното наследство, бе експонирана в Зала „Гигантски кристали“. Първоначалните предвиждания бяха тя да бъде временна - в периода 16-30 септември 2018, но поради големия интерес от страна на посетителите остана като постоянна изложба, като бе преместена в Интерактивния кът на Музея.

10.12. Ден на народните будители- 1 ноември

По традиция 1 ноември – Денят на народните будители беше с безплатен вход за посетителите на музея.

10.13. Световен ден на почвата - 5 декември

За отбелязване на 5 декември – Световния ден на почвата бе открита постерна изложба съвместно със Селскостопанска академия, Институт по почвознание, агротехнологии и защита на растенията „Никола Пушкарров“ и Българско почвоведско дружество – „Дай решение за замърсените почви“.

Приветствия поднесоха Чавдар Начев – Директор на Национален музей „Земята и хората“ и проф. Светла Русева – Директор на ИПАЗР „Никола Пушкарров“.

Бяха изнесени серия презентации:

„Глобалното партньорство за почвите през 2018 година“ – проф. Светла Русева, Директор на ИПАЗР „Никола Пушкарров“;

„Законодателството – в полза или вреда на почвите, земята и поземлените отношения“ – проф. Методи Теохаров, Председател на Българско почвоведско дружество;

„Почвеното замърсяване – скритата реалност“ – проф. дн Ирена Атанасова, ИПАЗР „Н. Пушкарров“.

Тържествено бяха връчени ленти на ИПАЗР „Никола Пушкарров“ за академична длъжност на учените, хабилитирани през 2018 година.

По време на провеждане на изложбата 5 – 31 декември в зала „Гигантски кристали“ бяха прожектирани подобрани научно-популярните филми, предоставени от организаторите.

10.14. Постерна сесия на БГД и Вечер на геолога - 7 декември

На 7 декември 2018 година НМ „Земята и хората“ бе домакин на традиционната Коледна вечер на геолога, финал на Международната конференция „ГЕОНАУКИ 2018“ на Българското геоложко дружество. За първи път постерната сесия на конференцията се състоя в НМ „Земята и хората“ в залата на гигантските кристали. 49 участника представиха постерите си. Обстановката в музея се хареса на организаторите и участниците и те се надяват и в бъдеще да се провежда тук.

Председателят на дружеството доц. д-р Евгения Тарасова връчи грамоти за най-добра научна разработка на млади учени, отличили се на конференцията.

11. АРХИВНА ДЕЙНОСТ

11.1. Научен архив

Във връзка със Заповед №197-РД-19 от 24.07.2017 г. бе сформирана постоянна Архивна комесия в състав Св. Енчева – председател и Ж. Янакиева и Св. Старирадева – членове. Съобразно Правилника за научния архив на НМЗХ, утвърден със Заповед №187-РД-19 от 17.07-2017 г. - чл.6, ал.1. бе регистрирана инвентарна книга за научния архив и се извърши преинвентариране на архивните единици.

За съхранението на Научния архив в музея бе освободена, ремонтирана и оборудвана стая №214 на втория етаж на музея, съобразена с изискванията за съхранение на научен архив.

Научният архив на НМЗХ съдържа 172 архивни единици, структурирани, номерирани, описани, надписани и съхранени съобразно изискванията на Държавна агенция "Архиви". От тях 60 бяха нововъведените архивни единици. Архивните единици се вписват в инвентарната книга и в електронната таблица на НА.

Ползването на документите е съобразено с изискванията на „Правилник за Научния архив на Националния музей „Земята и хората“ – София от 2017 г.

11.2. Научно-изследователски архив

Според новите изисквания за архива на НМЗХ се въведе нова инвентарна книга за архивните единици относно се към научно-изследователския архив. Те подлежат на инвентариране и пререгистриране. Инвентарната книга за научно-изследователския архив обхваща всички архивните единици, отнасящи се до меморални и постерни изложби по тематиката на музея, лични архиви на учени (геоложки бележници, чернови на статии, сепарати, скици, карти, снимки и пр.), дисертации, дипломни работи, отчети на геоложки разработки, материали от научни форуми (конференции, симпозиуми, кръгли маси, дискусии), проведени в музея, материали от Симпозиума за минералното разнообразие, материали от научния конкурс „Земята – позната и непозната“, разработки на геоложка тематика (аналитични обзори, библиографски справки, доклади и др.).

11.3. Лични архиви

Съобразно новите изисквания за архива на НМЗХ личните архиви, като част от архив на музея, подлежат на инвентариране и регистриране в нововъведената инвентарна книга на Личните архиви в НМЗХ.

В музея се съхраняват архивни папки за известни геолози, минералози, химици и др. Те се съхраняват на третия етаж в стая 303 (досегашната стая на архива).

През 2018 г. бе комплектован, описан и инвентариран Личният архив на проф. Иван Бедринов в архивна единица със сигнатура „ИТБ“. С участието на проф. Бедринов бяха описани:

-37 архивни единици с над 3700 листа, съдържащи разработки, свързани с многогодишната научна и практическа дейност на проф. Бедринов, вкл. докторската му дисертация;

-38 сепарата от публикации в специализирания печат от 1977 до 2018 г.;

-319 геоложки, геофизични и др. карти и разрези на хартиен носител;

-28 карти, съществуващи в електронен вид.

11.4. Технически архив

Техническият архив на музея съществува от 1995 година. Той съдържа 115 архивни единици, отнасящи се до техническите схеми и параметри на сградата и съоръженията. Той се съхранява на третия етаж в стая 304 от техническия сътрудник на музея.

11.5. Културно-масов архив

Културно-масовият архив включва годишни отчети на музея, културно масови изяви, изложения, концерт, художествени изложби, поетични вечери, постерни и изложби по повод дните на земята, водата, почвата, околната среда и др., отбелязвани ежегодно в музея.

Културно-масовият архив се обработва и съхранява от културния отдел на НМЗХ.

13. ФОТОАРХИВ

През 2018г. НМ „Земята и хората“ продължава да попълва дигиталния си визуален фото архив. Документират се:

- събития и изяви, организирани, реализирани и проведени от специалистите в музея;
- гостуващи в музея събития и изяви;
- тематични постерни изложби, експонирани в музея;
- тематични изложения, проведени в залите на музея;
- тематични изложби, събития с кауза, концерти и премиери, проведени в музея;
- посещения на групи в музея;
- ваканционни игри и образователни занимания;
- гостуващи изложби на музея в други градове на България

През 2018г. към фото архива на музея са добавени над 3000 изображения, в обем 9 GB.

Заснемането се осъществява от професионален фотограф и специалистите на музея, отговарящи за организацията, реализацията и провеждането на съответното събитие.

Информацията се комплектова и съхранява от служител на музея на две отделни места - външни носители (CD и DVD) и твърд диск.

Описът на дигиталните заснемания за 2018 г. е Приложение XI.

14. ВИДЕОАРХИВ

През 2018 г. са заснети някои от събитията, проведени в музея, като например:

- 26 Международен музикален конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и Земята“;
- Уъркшоп на НПО „Европа и ние“, БДЗП на тема: „Бъдеще на общата селскостопанска политика и въздействието ѝ върху околната среда и биологичното разнообразие“;
- Презентации и дискусии на тема: „Почвеното замърсяване-скритата реалност“
- репортажни материали от събития в Музея, излъчени от националните медии. Видеоархива включва над 5 часа материал предимно във формат DVD, който в случай на необходимост може да бъде допълнително обработван.

Видеоматериалите се комплектоват и съхраняват от служител на музея на две отделни места - външни носители (CD и DVD) и твърд диск.

Всички права върху заснетия материал принадлежат на Музей „Земята и хората“.

15. АУДИОДОКУМЕНТАЦИЯ И АУДИОАРХИВ

През годината аудиозаписи бяха направени на концертите на XXVI международен конкурс „Музиката и Земята“, състоял се от 22 до 26 април 2018 г.

16. ИЗДАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

През 2018 г. бе отпечатан сборникът с доклади от Девети международен симпозиум „Минералното разнообразие – изследване и съхраняване”. Изданието на 248 страници съдържа 39 доклади и е с ISSN - 1313-9231. Сборникът бе отпечатан от Мултипринт ЕООД, София.

17. УЧАСТИЕ В КОНКУРСИ, ПРОЕКТИ И ПРОГРАМИ

В търсене на средства за осъществяване на самостоятелни проекти от дейността на музея кандидатствахме по програми, свързани с европредседателството на България през 2018 г. Програмите бяха: Програма „Култура“ на Софийска община, Културен календар на Софийска община, Програми на национален фонд „Култура“ и във връзка с европредседателството на България на Министерство на културата. Кандидатствахме за XXVI международен конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и Земята“ и Фестивал „Изкуствата за Земята“, под мотото „Откровенията на Земята“, където музеят е съорганизатор заедно с Фондация „Земята и хората“. Проектът спечели спонсориране от Програма „Култура“ на Софийска община. Концертите на 22 и 26 април бяха включени в културната програма на Столичната община за европредседателството на България през 2018 г.

Изготвяне на проект „От къде идват предметите около нас“ – интерактивна образователна игра“ и кандидатстване в сесия на Министерство на културата за финансиране на проекти в областта на движимото културно наследство, октомври 2018 г. Ръководител Лариса Нешева.

Кандидатстване с проект „От къде идват предметите около нас“ – интерактивна образователна игра“ в конкурс за финансиране на Райфайзен банк, декември 2018 г. Ръководител Лариса Нешева

18. УЧАСТИЕ В РАБОТНИ СРЕЩИ С МУЗЕЙНИ СПЕЦИАЛИСТИ

1. 8 - 10 юни 2018 г. 6-та среща на кръг „С децата“ в Регионален исторически музей Разград - Петко Петров и Десислава Делибалтова.

2. На 4, 5 и 6 ноември 2018 г. Живка Янакиева, Лариса Нешева, Милена Христова и Гергана Кацарска взеха участие в националната научна конференция с международно участие „Музейните и архивни фондове – места на памет. Представяне на богатството на музейните фондове и архиви“ в град Кюстендил. Конференцията бе насочена към всички музейни и архивни специалисти в Република България – историци, етнологзи, археолози, архивисти, конзерватор-реставратори, уредници в природо-научните отдели, отдел „Фондове“ и др. и бе без тематични ограничения за научните съобщения и доклади. Националният музей „Земята и хората“ бе представен от доклада на Живка Янакиева, Лариса Нешева, Светла Старирадева „Съхранените минерални богатства на Националния музей „Земята и хората“, София.

3. Лариса Нешева, Петко Петров - участие в семинар „Музейко и музеите“ в „Музейко“, София на 26.11.2018 г.

20. ИЗТОЧНИЦИ НА СРЕДСТВА ИЗВЪН БЮДЖЕТНАТА СУБСИДИЯ

През 2018 г. приходите на музея са от продажба на билети и беседи, сувенири, картички, рекламни материали, такси, услуги, културни мероприятия, приходи от наеми на имущество, съвместни мероприятия, дарения.

21. ЕКСПЛОАТАЦИЯ, ПОДДРЪЖКА И ТЕКУЩИ РЕМОНТИ

21.1. Материална база

Материалната база на Националния музей „Земята и хората“ се състои от следните части: (1) сграда – разгънатата застроена площ 6142 м²; (2) музеен и изложбен реквизит; (3) интериор; (4) технически инсталации към сградата - общо 21 броя; (5) околно парково пространство; (6) един автомобил с висока проходимост; (7) компютри, принтери, скенери; (8) аудио и видеотехника; (9) копирна техника; (10) апаратура за лабораторни изследвания; (11) ателие за рязане и полиране на скъпоценни камъни; (12) съоръжения за теренна работа; (13) фотоателие със специализирано фотооборудване; (14)

електромеханична и дърводелска работилница; (15) машини за почистване и битова техника.

№ по ред	Материална база	Брой помещения	Площ /кв. м./
	Застроена площ на сградата		3126
	Разгъната застроена площ		6142
1	Фондохранилища	7	738
2	Постоянни експозиции	7	2504
3	Зали за временни изложби	2	356

От общо 21 бр. технически инсталации, тези които имат отношение към безопасността и обществените функции на сградата, се поддържат с външни договори за абонаментна поддръжка. През 2018 г. на такава поддръжка бяха следните 5 инсталации – пожароизвестителна, сигнално-охранителна, вътрешна телефонна инсталация, повдигателна платформа за хора в неравностойно положение и товарен асансьор.

Другите 16 технически инсталации, както и останалата материална база, сградата, машините и съоръженията се обновяваха, експлоатираха, поддържаха и ремонтираха със силите на техническите сътрудници към отдел „Административно-финансова дейност” на музея. За тази цел бяха извършени следните по-важни дейности:

- Закупуване и инсталиране на активни тонколони и окабеляване на същите.
- Закупуване на допълнителни елементи за подвижно строително скеле за извършване на редица ремонтни дейности в музея.
- Изкърпване и боядисване на части от фасадата на музея.
- Закупуване на нов монитор и скенер за дейностите в музея.
- Закупуване и монтаж на висок и обемен стелаж в помещение 110.
- Подмяна на стари луминисцентни осветителни тела с нови LED енергоспестяващи тела.
- Изграждане на LED подсветка във витрини - 32 броя на първи и на втория етаж на експозиционната зала.
- Закупуване на детайли за изработка на шкафове за съхранение на минерални образци.
- Изработка и монтаж на допълнителни шкафове във фондовите помещения за съхранение на образци.
- Изкърпване и боядисване на мазилката по фасадата на сградата.
- Ремонт и подмяна на водосточни тръби на сградата на музея.
- Изграждане на силов токов кръг в интерактивния кът.
- Ремонт на плочите и фугирането им в пространството около музея.
- Частично обновяване на лаковото покритие на интериора в експозиционната зала;
- Боядисване на покривното пространство на музея със специална трикомпонентна боя.
- Подмяна на писоарите, тоалетните чинии, казанчета и тоалетни дъски, както и кошчета в тоалетните за посетители към главния вход на музея.

С подмяната на старите луминисцентни осветителни тела с LED такива, се получи икономия на ел. енергия от 2 до 4 пъти.

С монтирането на новото LED осветление освен икономичност и дълготрайност отпадна и консумацията на индуктивната енергия, която през изминалите години чувствително увеличаваше сметките за ток.

През отчетната година в дърводелската работилница бяха изработени 25 броя шкафа за съхранение на минерални образци, както и 320 броя чекмеджета.

21.2. Транспортни средства и експлоатацията им

Музеят разполага със служебен лек автомобил с повишена проходимост марка „Лада-Нива“ - ВАЗ, модел 21214. Той беше закупен нов през 2007 г. със субсидия отпусната от Министерство на културата. Към 31.12.2018 г. автомобилът има пробег 26415 км. През 2018 г. с този автомобил бяха извършени 44 курса, като общият пробег за годината е 2685 км.

Музеят ползва целогодишно и ремарке за лек автомобил марка „Стема“, модел М 075 предоставен безвъзмездно и безсрочно от фирма „Карадочеви“ ЕООД. С двете превозни средства, през годината бяха обслужени дейности по организиране на изложби, поддръжка на сградата, командировки с цел обогатяване на колекциите и др.

21.3. Приоритетни дейности за 2018 г.

По отношение на подобряване на материално-техническата база в музея и сградния фонд на музея през 2019 г. се очертават като приоритетни следните дейности:

➤ Продължаваща подмяна на съществуващото луминесцентно осветление в експозиционната зала – трегери и шлици I-ви и II-ри, етаж изток с няколко пъти по икономично LED - осветление, имащо също така по дълъг експлоатационен период.

➤ Частично обновяване на лаковото покритие на интериора в експозиционната зала;

➤ Частично боядисване на стените на фойето към експозиционната зала;

➤ Боядисване на залата на музея.

➤ Обновяване на морално остаряла компютърна и фото техника.

➤ Поетапно разширение на системите за сигурност.

➤ Повишаване на топлоизолацията на малките оберлихти в експозиционната зала;

➤ Подобряване на вентилацията на експозиционната зала;

➤ Техническа експертиза на електрическата инсталация и проект за по-нататъшното

й усъвършенстване;

➤ Доставка, изработване и монтаж на допълнителни шкафове с чекмеджета във фондовите помещения;

➤ Изграждане на допълнително осветление в слабо осветените части - северна страна на втория етаж на експозиционната зала.

21.5. Охранителни системи и охранителни дейности.

Сигурността на посетителите, служителите, културните ценности и сградата на музея е постоянен приоритет на ръководството на музея. Тези усилия срещат подкрепа от страна на Министерство на културата като висшестояща организация. Поради тези причини през последните десетина години степента на сигурност в музея непрекъснато се повишава. Така например през 2006 г. беше изградена нова система за видеонаблюдение с 24-часов запис и дълъг срок на съхранение на записите. През 2007 г. беше монтирана нова система за пропускателен режим на служебния вход на музея, включваща вход с електронни карти, компютърен запис дълъг срок на съхранение на данните. През 2011 г. започна поетапното изграждане на нова сигнално-охранителна инсталация (СОТ), като за целта бяха отделени средства от собствените приходи на музея. Изграждащата се нова СОТ работеше паралелно със старата такава. През 2013 г. благодарение на допълнително финансиране от страна на Министерство на културата беше извършено доизграждане на системата за пропускателен режим, а също така беше реализирано по нататъшното развитие на сигнално-охранителна инсталация. През 2016 г. беше увеличен броят на камерите. През 2017 г. бяха подменени част от камерите за видеонаблюдение, записващите устройства и бяха доставени широко форматни монитори.

Действията по физическата охрана и охраната с технически средства се осъществяват от лицензирана охранителна фирма, на базата на сключен едногодишен договор. Всяка следваща година се провежда конкурс за избор на охранителна фирма по правилата на Агенцията за обществени поръчки.

През изтеклата 2018 г. бяха реализирани всички необходими мероприятия по охраната на музея, а така също по поддръжката и ремонта на охранителната техника.

21.5. Радиационен мониторинг и защита

Като част от мерките за осигуряване на здравословни условия на труд на служителите в музея, а също да се гарантира безопасността на посетителите, се осъществяват мерки за радиационен контрол. Тези мерки налагат непрекъснат мониторинг на *γ-фона*. Прилага се и по отношение на новопостъпилите в музея минерални образци с цел избягване на радиоактивните. Измерванията се извършват с *регистрационно-измервателен уред за радиоактивност СРП-6801*.

22.1. WEB СТРАНИЦА на НМЗХ

НМ „Земята и хората“ е един от първите български музеи, намерил място в Интернет пространството чрез разработването на сайт със собствени сили (2006). За съжаление структурата не позволяваше публикуването на масиви от информация (база данни за минерали, снимки и др.). Това и някои затруднения с администрирането на сайта доведоха до необходимостта от разработването на нов, удобен и в крак с веб-стандартите сайт с модерен дизайн, чрез съвременна платформа.

За изработване на нов сайт на НМ „Земята и хората“ бе избрана може би най-популярната системата за редакция на съдържание WordPress, която предлага удобен административен панел, относително лесен за разбиране и бърз за усвояване, без предварителна подготовка. Редакционният формат се използва за новини за текущи изложби, събития и PR дейности.

Целта на разработката на новия сайт на НМ „Земята и хората“ бе да увеличи посещенията – включително и виртуални, да подпомогне образованието и изграждането на по-голяма осведоменост за богатствата на музея и неговите разнообразни инициативи.

При изработване на визията и съдържанието на новият сайт www.earthandman.org се включи целия екип на музея. На него към стандартната информация (работно време, контакти, достъп и др.) постоянно се публикува нова информация, свързана с културния календар и събитията в НМ „Земята и хората“, има достъп до дигитализирани ДКЦ: Колекция „Петър Трантеев“, Колекция Ахати от Шуменското плато, Колекция „Иван Бонев“ <http://www.earthandman.org/language/bg/%d0%be%d0%bd%d0%bb%d0%b0%d0%b9%d0%bd%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b5%d0%ba%d1%86%d0%b8%d0%b8/>

Сайтът на музея е разработен на два езика – български и английски и се администрира от Александър Туйков.

Създаден е виртуален тур на експозициите на НМ „Земята и хората“, който може да се посети на интернет страницата на музея, с препратка към <http://panorama-studio.eu/index.php/natzionalen-muzei-zemyata-i-horata>.

На сайта е качен и създаденият от [E-act creative digits](http://www.e-actcreative.com) проект Холограмна разходка „Кристали“, чрез който в 4D ефект могат да се разгледат музейни експонати на интернет страницата на музея (www.earthandman.org), с препратка към <http://www.exponat.bg/M1/home> Създадената платформа за холограмен музей е резултат от нуждата на младите хора да видят и знаят повече за всичко около себе си и от друга страна желанието на музея да говори на техния език.

22.2. ФЕЙСБУК СТРАНИЦА на НМЗХ

НМЗХ поддържа три страници във Фейсбук: една за музея като цялостна дейност и две, свързани с образователната дейност и детския кът. <https://www.facebook.com/Earth.and.Man.National.Museum/>

https://www.facebook.com/Earth.and.Man.National.Museum/?ref=br_rs

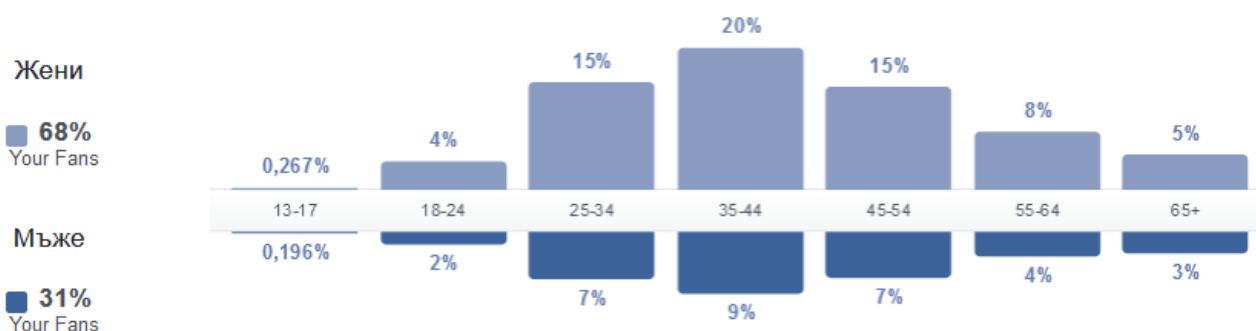
<https://www.facebook.com/%D0%9E%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%9D%D0%9C-%D0%97%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0-1888524951425112/>

<https://www.facebook.com/%D0%9E%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD-%D0%BA%D1%8A%D1%82-%D0%B7%D0%B0-%D0%B4%D0%B5%D1%86%D0%B0-%D0%B2-%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D0%97%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0-420875597954618/>

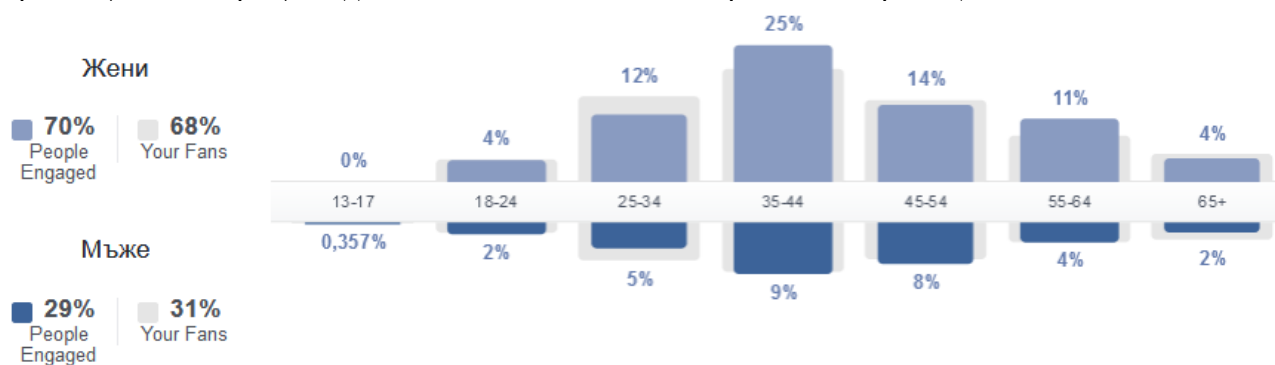
От своя страна 5628 потребители на социалните мрежи от 46 държави харесват страницата на музея (декември 2018), а 5654 са последователи.

Обобщени демографски данни за хората, които харесват страницата, въз основа на информацията за възрастта и пола, която предоставят в потребителските си профили.

Жени 68% Мъже 31%

При публикуване на информация за музея жените спрямо мъжете са по-активни като харесват, коментират, споделят мнения или се ангажирани със страницата:

Очаквано най-голям дял – 85% от приятелите на музея, тези, които търсят информация за него чрез социалните мрежи са в активна възраст – между 25 и 64 години. При публикуване на информация за музея реагиращите (харесват, коментират, споделят мнения или се ангажирани със страницата) се запазва относително в същия дял – 88%.

На Фейсбук страницата се публикува информация свързана с разнообразната дейност на музея, организирани събития – концерти и изложби, форуми, изложения, образователни програми, фотохроника на протекли събития и др. Анонсират се предстоящи събития, като през страницата хората могат да се записват или да отбелязват присъствието си. С присъствието си в социалната мрежа НМ „Земята и хората” популяризира събития, изпраща покани до своите почитатели, привлича нови посетители.

Броят на разгледалите публикации надхваща 7000, което показва, че я следят и потребители, без задължително да са се присъединили към нея.

Използват се възможностите на Wi-Fi мрежата на музея за предаване на живо на конференции, концерти, ваканционни игри, открити уроци и др. Това прави съпричастни всички приятели от Фейсбук с разнообразните събития в НМ „Земята и хората“.

23. ФИНАНСОВ АНАЛИЗ НА ДЕЙНОСТТА НА МУЗЕЯ ЗА 2018

Национален музей “Земята и хората” е юридическо лице на бюджетна издръжка към Министерство на културата.

Финансирането на Националния музей “Земята и хората” като второстепенен разпоредител на бюджетен кредит се осъществява благодарение на:

Бюджета на Министерство на културата

Основните приходи на Националния музей “Земята и хората” се формират от реалните собствени приходи и стопанска дейност, получени според условията на действащото законодателство.

Министерство на културата отпуска субсидия за покриване разходите на музея за заплати на щатния персонал, целеви награди, осигурителни вноски за ДОО, здравно осигурителни вноски, Допълнително задължително пенсионно осигуряване, обезщетенията по чл. 224 от КТ, обезщетения по чл.222 ал.3 от КТ, болнични за сметка на работодателя, СБКО, вода, горива енергия и част от абонаментните договори за охрана и поддръжка на машини и съоръжения. извършвани специализирани услуги и др. Всички останали разходи, свързани с нормалното функциониране на музея като: консумативи, материали, ремонти и услуги като: граждански договори, командировки, канцеларски материали, електрическа енергия, горива и смазочни материали, консумативи за хардуер, осветителни тела, фотоматериали, хигиенни материали за почистване на залите за експозицията, транспортни услуги, телекомуникационни и пощенски разходи, поддръжка на хардуер и софтуер, абонаментни договори за поддръжка на машини и съоръжения, текущи ремонти на сградата и околното пространство не се покриват от държавния бюджет, закупени нови компютърни конфигурации, лаптоп, сървър и суичове за изграждане на система за свободен достъп до интернет, направа на интерактивен кърт и оборудването му, работно облекло и др.

През 2018 година бяха закупени 33 минерални образци със средства на музея в размер на 7 800 лв. от тях дарение за закупуване на минерални образци в размер на 20.00 лв.

Директорът на НМЗХ, като администратор на бюджета, управлява самостоятелно публичните средства при спазване изискването за полагане на двоен подпис и контрол по законносьобразност, целесъобразност и добро финансово управление.

НМЗХ има финансова обособеност и завършено счетоводно отчитане – прилага двустранно счетоводно записване и изготвя самостоятелен годишен счетоводен баланс.

Финансовата дейност за 2018 г., се осъществява на база действащите разпоредби в Република България и вътрешно нормативните документи:

- Закон за счетоводството;
- Национални счетоводни стандарти;
- ДДС № 20 от 14.12.2004 г. на Министерство на финансите;
- Система за финансово управление и контрол на бюджетната дейност;
- Счетоводна политика утвърдена от Министъра на културата;
- Наредба за командировките в страната;
- Наредба за служебни командировки и специализации в чужбина;
- Вътрешни правила за работните заплати в музея;
- Заповеди, и други новосъздадени вътрешни правила, които детайлизират и конкретизират правилата и процедурите в музея.

НМЗХ си поставя за цел да осъществява законосьобразност при прилагане на счетоводното законодателство – Закона за счетоводството, Националните счетоводни

стандарти, Международните счетоводни стандарти по въпроси, за чиито решения няма изрични разпоредби в националните нормативни актове по счетоводство.

За бюджетните сметки се прилага отчетност на касова основа в съответствие с Единната бюджетна класификация.

Финансово – правната форма, чрез която се регламентират приходите и разходите, управлението на финансите и имуществото, е държавния бюджет на Република България.

НМЗХ стриктно изпълнява утвърдения бюджет от Министъра на културата, спазва изискванията на първостепенния разпоредител, и разпоредбите на българското законодателство. Ежедневно спазва вътрешните правила, процедури и заповеди по изпълнението на дейностите в музея. Осигурява ефективна система за планиране, управление и отчитане на резултатите и разходване на публичните средства.

Собствените приходи на музея за 2018г. са в размер на 90 466,00 лв. при уточнен план от Министерство на културата 90 000,00 лв.

МУЗЕЙНИ ПРИХОДИ

№ по ред	Източници на приходи	1-во трим.	2-ро трим.	3-то трим.	4-то трим.	Годишно
1	Билети	4 766.00 лв	12 062.00 лв	2 893.00 лв	13 230.00 лв	32 951.00 лв
2	Беседи	140.00 лв	270.00 лв	180.00 лв	90.00 лв	680.00 лв
3	Рекламни материали	759.32 лв	1 364.97 лв	1 083.85 лв	1 567.00 лв	4 775.14 лв
4	Услуги и такси	2 210.00 лв	2 278.00 лв	300.00 лв	670 лв	5 458.00 лв
5	Дарителство и спонсорство	0.00 лв	0.00 лв	20.00 лв	0.00 лв	20.00 лв
6	Програми и проекти	0.00 лв	0.00 лв	0.00 лв	0.00 лв	0.00 лв
7	Други приходи	14 600.60 лв	11 190.65 лв	7 543.04 лв	13 247.57 лв	46 581.86 лв
	Общо:	22 475.92 лв	27 165.62 лв	12019.89 лв	28 804.57 лв	90 466.00 лв

Приходите, постъпили за бюджетната 2018 година и бюджета отпуснат от Министерство на културата са достатъчни за съхранението и опазването на културните ценности, както и за поддръжката на музея.

Националният музей “Земята и хората” и общите усилия, сътрудничеството и подкрепата на Министерство на културата и с въвеждането на новите стандарти за финансиране съумя да се справи с поетите ангажименти през 2018г., увеличи се размера на средната брутна заплата в НМЗХ.

Разходването на средствата, финансовото управление и контрол се осъществяват съобразно законодателството във финансовата сфера и счетоводната политика. Финансовата година е приключена без неразплатени задължения.

24. ИНВЕНТАРИЗАЦИЯ НА МАТЕРИАЛНИТЕ АКТИВИ 2018 г.

През 2018 г. със заповед № 261-РД-19/05.12.2018 г. бе назначена комисия за започване на годишната инвентаризация на Национален музей „Земята и хората“.

Инвентаризацията започна на 05.12.2018 г. и приключи на 31.12.2018 г. Нямаше установени липси или излишъци. Комисията състави един протокол : №1/31.12.2018 г. , с който комисията даде становище, че няма причини и основание за обезценка и преценка на материални активи.

След извършената инвентаризация стойността на активите към 31.12.2018 г. е следната:

➤ Административни сгради - 501 304.17 лв.

- компютри и хардуерно оборудване – 13 615.62 лв.
- машини, съоръжения и оборудване – 174 475.48 лв.
- Леки автомобили – 16 150.00 лв.
- Стопански инвентар – 12 119.90 лв.
- Активи с историческа и художествена стойност – 3 284 913.50 лв.
- Книги в библиотека – 2 243,00 лв.
- Активи в употреба, изписани като разход – 60 803.68 лв.

Съгласно ДДС 05/30.09.2016 г. през 2017 г. се въведе начисляване на амортизации на нефинансови дълготрайни активи от бюджетни организации. Съгласно амортизационната политика на Министерство на културата и Национален музей „Земята и хората“ на всяко тримесечие се начисляваха амортизации. Назначи се работна група, която определи срока на годност на съществуващите активи и остатъчната им стойност и срока на годност на новопридобитите активи по групи. Съгласно новата счетоводна политика на Министерство на културата утвърдена от 01.11.2018 г. дълготрайните нефинансови активи под прага на същественост /1000.00 лв./ се прехвърлят в активи в употреба, изписани като разход.

25. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ

25.1 Щатен персонал към 31.12.2018 г.

На 08.05.2018 г. бе назначена на работа г-ца Силвия Тихомирова Чавдарова на длъжност „уредник“ към отдел „Фондове и експозиции“, същата бе освободена на 07.08.2018 г., поради изтичане на срока на трудовия договор.

На 01.08.2018 г. е назначена на трудов договор с шест месечен изпитателен срок г-жа Благовеста Александрова Кирова на длъжност „технически организатор“ към отдел „Връзки с обществеността“.

От 24 (двадесет и четири) щатни бройки в края на 2017 г. - към 31.12.2018 г. числеността на щатните бройки нарасна на 25 (двадесет и пет).

СПИСЪК НА СЛУЖИТЕЛИТЕ към 31.12.2018 г.

№	Име, презиме, фамилия	ДЛЪЖНОСТ
1	Чавдар Иванов Начев	Директор
2	Гено Петров Цонков	Заместник директор
	”Фондове и експозиции”	
3	Петко Митков Петров 0,5	Ръководител отдел, музей 0,5
4	Живка Ненчева Янакиева - Начева	Главен уредник, музей
5	Светла Василева Старирадева	Уредник, музей
6	Лариса Владимирова Нешева	Уредник, музей
7	Десислава Кирилова Делибалтова - Арнаудова	Уредник, музей
8	Илиана Петкова Апостолова	Фондохранител, музей
9	Георги Щилиянов Пашов	Сортировач, камъни
	„Научноизследователска лаборатория и теренни изследвания, научна група и научен архив”	
10	Светлана Михайлова Енчева	Ръководител отдел, музей
3	Денка Янакиева Йорданова 0,5	Геолог рентгенова лаб-я 0,5
11	Милена Илиева Христова	Архивист
12	Пролет Енева Груева	Библиотекар

	„Административно - финансов“	
13	Милчо Христофоров Кърнев	Организатор, стопански дейности
14	Петър Костов Димитров	Домакин
15	Петрана Стоименова Андонова	Технически сътрудник
16	Иван Станков Тодоров	Работник, поддръжка на сгради
17	Надя Иванова Христова	Чистачка
18	Красимира Стоилова Анастасова	Технически изпълнител
19	Атанас Петков Славов	Дърводелец, поддръжка
	„Връзки с обществеността“	
20	Радка Златева Златева- Узунова	Експерт връзки с обществеността
21	Екатерина Георгиева Насъпова-Димитрова	Технически сътрудник
22	Ангелина Милкова Цекова	Технически изпълнител
23	Елица Огнянова Димитрова	Системен администратор
24	Александър Любомиров Туйков	Системен администратор
25	Благовеста Александрова Кирова	Технически организатор

25.2 Курсове за повишаване на квалификацията на персонала.

Курсове за повишаване на квалификацията през 2018 г. са посещавали:

1. Петрана Андонова – технически сътрудник, от 21.03.2018 г. до 23.03.2018 г. – семинар на тема: „Практически въпроси по социално осигуряване и трудови отношения за 2018 г. Защита на личните данни“ – гр.София.

2. Венцислава Велчева – главен счетоводител, от 29.10.2018 г. до 31.10.2018 г.– семинар на тема: „Годишно счетоводно приключване в бюджетните организации за 2018 г. Актуални въпроси/проблеми в дейността на бюджетните организации. Отговорности за преглед и актуализация на системите за финансова управление и контрол“ в гр.Велинград.

3.Чавдар Начев – директор и Венцислава Велчева – главен счетоводител, на 18.10.2018 г. – семинар на тема : „Правни и психологически решения за справяне с проблемни служители“ в гр.София.

25.3 Организационна дейност.

Цялата организационна дейност се документира.

Кореспонденцията на музея се води съгласно нормативните изискванията за водене на входяща и изходяща кореспонденция с физически и юридически лица за дейността на НМ”Земята и хората” в дневник за единна деловодна система за документите от № 01-РД-29 до № 583-РД-29 за 2018 г.

Вътрешните заповеди на ръководството по дейността на музея, след утвърждаване от директора, се номерират и записват в отделна книга от № 01-РД-19 до № 289-РД-19 за 2018 г.

Сключените договори се номерират в отделна книга и техни копия се съхраняват в отделна папка от № 01-РД-18 до № 50-РД-18 за 2018 г. (оригиналния договор се предава на счетоводството)

В отделни папки се класира кореспонденцията с Министерство на културата, експертни оценки, удостоверения за митници, заповеди за командировки, отчети от

командировки, кореспонденция с физически и юридически лица по международната дейност на НМ "Земята и хората".

Подредени в отделни папки са - допълнителните трудови споразумения на служителите, заповеди за отпуски, издадените УП-3, справки НАП.

Документите се съхраняват по години в папки или класьори.

След приключване на отчетната година същите се описват и класират в надписани архивни кутии, които се съхраняват в архива на музея.

Личните досиета на служителите на музея надлежно са подредени по имена в папки и се съхраняват в заключена картотека в стаята № 304 на личен състав. В голяма метална каса се съхраняват трудови книжки на служители, които писмено са дали съгласието си трудовите им книжки да останат на съхранение в личен състав.

25.3.1. Дирекционен съвет

Дирекционният съвет – е съвещателен орган за координиране на управлението на дейността на музея, подпомага директора в неговите административни и организационни функции.

Дирекционният съвет се състои от следните членове:

- Чавдар Начев – директор
 - Гено Цонков – зам. директор
 - Венцислава Велчева – главен счетоводител
 - д-р Петко Петров – ръководител, отдел „Фондове и експозиции”
 - Живка Янакиева – главен уредник
 - Светлана Енчева – ръководител, отдел „
 - Радка Узунова –отдел „Връзки с обществеността”
 - Лариса Нешева – уредник
 - Светла Старирадева – представител на синдикална секция на КТ „Подкрепа“
- Протоколчик - Илиана Апостолова – фондохранител, музей

Заседанията на Дирекционния съвет се провеждат в понеделник от 10.00 часа.

През 2018 г. са проведени 27 заседания.

25.3.2. Съвет на музейните специалисти

Съвета на музейните специалисти – е съвещателен орган, който обсъжда и дава становища по основни проблеми, свързани с научната и научно-популяризаторската дейност на музея.

Състои се от следните членове:

- Чавдар Начев – председател

Членове:

- Гено Цонков – зам. директор
- д-р Петко Петров – ръководител, отдел „Фондове и експозиции”
- Живка Янакиева – главен уредник
- Светлана Енчева – ръководител, отдел „ Научноизследователска лаборатория и теренни изследвания, научна група и научен архив”

- Лариса Нешева – уредник

- Светла Старирадева - уредник

Протоколчик - Илиана Апостолова – фондохранител, музей

През 2018 г. са проведени 2 заседания.

Съставът на съвещателните органи се определя със заповед на Директора.

Съставът на Дирекционния съвет е определен със заповед на директора № 298-РД-19/30.10.2012 г. и променен със заповед № 74-РД-19/09.05.2018 г.

Съставът на Съвета на специалистите е определен със заповед № 75-РД-19/09.05.2018 г.

26. КОМПЛЕКТОВАНЕ НА ВЪТРЕШНАТА НОРМАТИВНА БАЗА

Към съществуващата нормативна база на НМЗХ през 2018 г. бяха добавени следните нормативни документи:

Вътрешни правила за предоставяне обществана информация на НМ“Земята и хората“	Заповед № 23-РД-19 от 28.02.2018 г.	Директор на НМЗХ-София	Утвърждава се на основание чл.25, ал.3 от Закона за достъп до обществена информация
Правила относно механизма на обработване и защита на личните данни в НМ“Земята и хората“	Заповед № 136-1-РД от 29.05.2018 г.	Директор на НМЗХ-София	Утвърждава се на основание чл.23, ал.4 от Закона за защита на личните данни и Регламент ЕС-2016-679
Вътрешни правила за поддържане на профила на купувача на НМ“Земята и хората“	03.07.2018 г.	Директор на НМЗХ-София	Утвърдени на основание Закона за електронно управление(ЗЕУ) и Закона за обществените поръчки.

27. АНАЛИЗ НА РАБОТА ПРЕЗ 2018.

През изтеклата година всички дейности по издирване, изучаване, опазване и представяне на културните ценности от тематичния обхват на музея бяха извършени съгласно Закона за културното наследство и съответната подзаконова нормативна база.

С въвеждането през 2016 г на делегираните бюджети, като нов начин на финансиране се постигна по-голяма гъвкавост и оперативност, което благоприятно се отрази на всички дейности в музея и през 2018 г. Беше извършено преориентиране на дейността на музея по посока на осъществяване на проекти за идентификация и изучаване на музейни предмети, изработени от минерали и минерални агрегати, от фондовете на археологическите историческите музеи от националната музейна мрежа.

Изтеклата 2018 г. беше четвърта поредна година на увеличаване на общия брой на посетителите. Те достигнаха 68306 души или с 6786 души повече или плюс 10 % в сравнение с предишната 2017 г. Изключителен успех и въпрос на престиж за музея беше организирането на гостуваща изложба в Културния център Балчик-Двореца „Съкровищата на Земята - кристали и скъпоценни камъни“. За срок от два месеца изложбата беше посетена от 132 000 посетители и се превърна в най-посетената гостуваща изложба на музея за цялата му 32 годишна история.

Бяха създадени условия за подготовка на бъдещо предоставяне на гостуващи колекции в българските музеи и оказване на методична помощ в раздела национално природно наследство. Неможаха да бъдат осъществени дейности по увеличаване на достъпността на колекциите за хора в неравностойно положение включващо преустройство на санитарните възли при главното фоайе, брайлово писмо до достъпни експонати от експозицията „Гигантски кристали“ и др. Беше извършено разнообразяване на съществуващите учебно-образователните дейности и добавяне на нови. Беше увеличена относителната тежест на учебно-образователните дейности и тяхното ориентиране към реалните потребности на основното и средно образование. Изключително успешно се работеше по придоставяне на учебни колекции в помощ за изучаване на геология в рамките на съществуващите занимания по физическа география.

28. ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЧИ И НАСОКИ ЗА РАБОТА ПРЕЗ 2019 г.

Поради сравнително ограничени ресурс през следващата година е необходимо да се работи по следните приоритети:

1. Да продължи дигитализация на музейните фондове.
2. Да се разшири публикуването на вече дигитализирани културни ценности.
3. Превръщане на експозицията на музея в интерактивно пространство и ефективна връзка експозиция-посетител.
4. Изготвяне на текстови, снимкови и графични материали за витрините в експозициите на разбираем за масовия посетител език.
5. Постоянно усъвършенстване на изготвената през 2017 г. двуезична уеб-страница с активна обратна връзка, като част от музейните маркетинг и комуникация.
6. Осъществяване на приемственост по отношение на традиционни и утвърдени през годините прояви на музея: Международен конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и Земята“; Симпозиуми на Софийска инициатива за съхраняване на минералното разнообразие, Фотоконкурс „Земя за всички“, конкурсът „Земята – позната и непозната“, „Дни на минералите“, „Научни четения за Земята“, Ден на милосърдието, Ден на дарителя на музея.
7. Възстановяване на научната група на музея и създаване на условия за разгръщане на творческия потенциал на специалистите с ясни правила, регламенти и ресурси за научната работа.
8. Осъществяване на проекти за идентификация и изучаване на музейни предмети, изработени от минерали и минерални агрегати, от фондовете на археологическите историческите музеи от националната музейна мрежа.
9. В съответствие със статута си на държавен културен институт с национално значение музеят да продължи предоставянето на гостуващи колекции в българските музеи и оказване на методична помощ в раздела национално природно наследство.
10. Осъществяване на проекти за опазване на минералното наследство на България, като интегрална част от природното наследство на страната. Опазване не само *ex situ* (в музейните фондове), но в отделни случаи и *in situ* (в природни условия).
11. Активен музеен маркетинг с цел установяване на действителните нагласи и очаквания на посетителите за изготвяне на конкурентен музеен продукт запазвайки спецификата на музея, като научен и образователен институт.
12. Участие в различни форми на квалификация на творческия персонал.
13. Хидро- и топлинна изолация на покрива на сградата на музея.
14. Осигуряване на достъп до експозициите за хора с неравномерно положение, включващо преустройство на санитарните възли при главното фоайе, брайлово писмо до достъпни експонати от експозицията „Гигантски кристали“ и др.
15. Разширяване на научната тематика на специалистите от музея преимуществено към областта на геoarхеологията.
16. Разнообразяване на съществуващите учебно-образователните дейности и добавяне на нови.
17. Увеличаване на относителната тежест на учебно-образователните дейности и тяхното ориентиране към реалните потребности на основното и с редното образование.

Дата:20.02.2019

Директор:

/Ч. Начев/

Приложение 1. Медийно отразяване на проявите на музея

Събитие	Отразяване
<p>Ден на благодарност към делото на Св. Константин Кирил Философ.</p>	<p>http://artsofia.bg/bg/events/2018/02/14/tyrjestven-koncert-v-pamet-na-sv-konstantin-kiril-filosof https://www.bnt.bg/bg/a/ezikt-na-omrazata-14022018 - Пряко от Националния музей за земята и хората: тържествен концерт в памет на Св. Кирил. "Денят започва с култура" - 14.02.2018 http://www.bas.bg/event/%d0%ba%d0%b8%d1%80%d0%b8%d0%bb%d0%be-%d0%bc%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d0%b5%d0%b2%d1%81%d0%ba%d0%b8%d1%8f%d1%82-%d0%bd%d0%b0%d1%83%d1%87%d0%b5%d0%bd-%d1%86%d0%b5%d0%bd%d1%82%d1%8a%d1%80/ https://nova.bg/news/view/2018/02/14/207056/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-nova-14022018-800-%D1%87 https://pia-news.com/dnes-otbelyazvame-trifon-zarezan-sveti-valentin-i-konstantin-kiril-filosof-2/ http://www.skat.bg/news.php?action=7&newsID=42169 https://www.dnevnik.bg/sled5/koncerti/2018/02/02/3125083_turjestven_koncert_v_pamet_na_sv_kiril/ https://www.bgonair.bg/bulgaria/2018-02-14/redom-s-vsichki-praznitsi-dnes-se-chestva-i-pametta-na-sveti-kiril https://www.facebook.com/KiriloMetodievskiNaucenCentrPriBan/posts/?ref=page_internal http://www.subitie.com/events-history/108372 http://www.cross.bg/chasa-provede-sofiyaot-1567777.html</p>
<p>Модно изложение „Абитуриенти 2018”</p>	<p>http://www.abiturientibg.com/ https://tok-bg.org/2017/10/10/%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D1%81%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%BD-%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8-2018/ http://abiturienti.fashion.bg/ http://www.expoworld.bg/event/%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D1%81%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%BD-%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8-2018 http://www.subitie.com/events-history/110974 https://bg-bg.facebook.com/Earth.and.Man.National.Museum/ https://dor-dis.com/bg/blog/25-dor-dis-na-izlozhenie-moden-salon-abiturienti-2018-v-sofiya http://adhocatelier.com/mode/%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D1%82%D0%BE%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%B8/ http://princess-fashion.eu/tag/%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%BB%D0%B8-2018/ http://mysofia.bg/whatwherewhen/predstoyasti-sabitia-v-sofia-za-sabota-24-</p>

	<p>fevruari/ http://www.zajenata.bg/%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%BB%D0%B8-2018-%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B0-search.html</p>
<p>Тържествен концерт за 3 март – с участието на дуо Йоана Русева и Вероника Копьова</p>	<p>https://www.evensi.com/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D1%80%D1%82-%D0%BF%D0%BE-%D1%81%D0%BB%D1%83%D1%87%D0%B0%D0%B9-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D0%BA-3-%D0%BC%D0%B0%D1%80%D1%82-%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B%D0%B5%D0%BD-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D0%97%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%A1%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F/249274857 https://bg-bg.facebook.com/Earth.and.Man.National.Museum/ http://www.earthandman.org/language/bg/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8/</p>
<p>Световен ден на водата – постерна изложба „22 МАРТ- СВЕТОВЕН ДЕН НА ВОДАТА“</p>	<p>http://newsart.net/node/5956 http://popotam.bg/events/%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0-22 https://www.facebook.com/popotam.bg/posts/2085087095055404 https://www.evensi.com/22-%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%82-%D0%A1%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD-%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B%D0%B5%D0%BD-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D0%97%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%A1%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F/250442778?intercomcode=HsNPckoLmVS7qnRFWEcFr4sYIGipOMZ55kBYvXKm3vBTiEVbdjIBkUWJ2dhc7er2T4fsy5qNhvoaHJ398elqq0DK9qCp3TKQIhnVFanpYBo2IDk9GIH5MMoKGtru9Pz&utm_source=event_published&utm_medium=email_sparkpost&utm_campaign=invite_promotion&utm_content=event https://www.novini.bg/news/472550-%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%D0%BC%D0%B5-%D1%81%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-22-%D0%BC%D0%B0%D1%80%D1%82-2018-%D0%B3-.html https://www.ngobg.info/bg/news/112755-%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0-22-%D0%BC%D0%B0%D1%80%D1%82-2018-%D0%B3-%D0%B2-</p>

	<p>%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B%D0%B5%D0%BD-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9.html http://www.peika.bg/Svetoven_den_na_vodata_v_muzeya_Zemyata_i_horata__l_e_i.102681.html http://ynews.bg/%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%D0%BC%D0%B5-%D1%81%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-22-%D0%BC%D0%B0%D1%80%D1%82-2018-%D0%B3 http://earbd.org/indexdetails.php?menu_id=683 http://sofia.plays.bg/events/view/4961/22/Mar/Thu https://lovechnews.bg/?p=14170 http://www.novinite.bg/articles/157571/Chestvane-na-Svetovniya-den-na-vodata-v-NM-Zemyata-i-horata БНР Военен телевизионен канал</p>
<p>Инициатива „Пантеон на бесарабските българи“ представя „150 години от рождението на Петър Савов Беров“, водещ – д-р Евгений Цавков</p>	<p>http://morskivestnik.com/compass/news/2018/032018/032018_33.html https://gorata.bg/content/iniciativa-za-besarabskite-blgari</p>
<p>Дни на минералите – Великденско изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни</p>	<p>http://az-deteto.bg/muzeyat-zemyata-i-horata-vi-kani-na-velikdensko-izlozhenie-na-skapotsenni-kamani-sas-spetsialna-programa-za-detsa/17302/view.html https://kulturni-novini.info/news.php?page=news_show&nid=27371&sid=12 http://calendar.fashion.bg/Velikdensko-izlojenie-na-minerali2.html https://www.novini.bg/news/474668-%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE-%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D1%84%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B8-%D0%B8-%D1%81%D0%BA%D1%8A%D0%BF%D0%BE%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B8-%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D1%8A%D0%BD%D0%B8-%D0%B2-%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F.html https://opoznai.bg/events/view/proletno-izlojenie-na-mineralni-i-skapotzenni-kamani-sofiia http://inlife.bg/%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE-%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D1%84%D0%BE/ http://ynews.bg/%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE-</p>

	<p>%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-</p> <p>%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D1%84%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B8-%D0%B8-%D1%81%D0%BA%D1%8A%D0%BF%D0%BE%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B8-</p> <p>%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D1%8A%D0%BD%D0%B8-%D0%B2-%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F</p> <p>http://stolica.bg/sabitiya-i-svobodno-vreme/izlozhenie-na-minerali-skapotsenni-kamani-i-fosili-v-nm-zemyata-i-horata-za-velikden/</p> <p>https://allevents.in/sofia/%D0%92%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%BE-%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D1%84%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B8-%D0%B8-%D1%81%D0%BA%D1%8A%D0%BF%D0%BE%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B8-%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D1%8A%D0%BD%D0%B8/403121530132648#</p> <p>http://www.subitie.com/events/116831</p> <p>https://localz.events/bulgaria/events/velikdensko-izlozhenie-na-minerali-fosili-i-skapotsenni-kamni/12640129</p> <p>http://www.peika.bg/Velikdensko_izlozhenie_na_minerali_fosili_i_skapotsenni_kamani_i_e_i.102769.html</p> <p>http://museumpan.com/aggregator/categories/2</p> <p>http://calendar.fashion.bg/Velikdensko-izlojenie-na-minerali2.html</p> <p>http://bulbox.net/family-kids/6524230/</p> <p>http://pdf.az-deteto.com/muzeyat-zemyata-i-horata-vi-kani-na-velikdensko-izlozhenie-na-skapotsenni-kamani-sas-spetsialna-programa-zadetsa/17302/view.html</p> <p>http://popotam.bg/events/%d0%b2%d0%b5%d0%bb%d0%b8%d0%ba%d0%b4%d0%b5%d0%bd%d1%81%d0%ba%d0%be-%d0%b8%d0%b7%d0%bb%d0%be%d0%b6%d0%b5%d0%bd%d0%b8%d0%b5-%d0%bd%d0%b0-%d0%bc%d0%b8%d0%bd%d0%b5%d1%80%d0%b0%d0%bb%d0%b8-%d1%84%d0%be</p> <p>https://topnovini.bg/node/788026</p> <p>https://bgnews.host/novini/velikdensko-izlojenie-na-minerali-fosili-i-skapotsenni-kamani-v-sofiya_803255.html</p> <p>http://www.sutrin.com/news/news__v%D0%B5likd%D0%B5nsko_izlozh%D0%B5ni%D0%B5_na_min%D0%B5rali_fosili_i_skapots%D0%B5nni_kamani_30_mart_1_april_2018_natsional%D0%B5n_muz%D0%B5y_z%D0%B5myata_i_horata_.1088462.html</p> <p>https://tvdarts.com/index.php/simitli</p>
<p>Пролетни ваканционни игри</p>	<p>http://popotam.bg/events/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B8-%D0%B2%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B8-%D0%B8%D0%B3%D1%80%D0%B8-%D0%B2-%D0%BD%D0%BC-%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0</p> <p>https://www.tupurdia.bg/vakantsionni-igri-v-muzeya-zemyata-i-horata/</p> <p>https://ar-ar.facebook.com/%D0%9E%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D</p>

	<p>0%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD-%D0%BA%D1%8A%D1%82-%D0%B7%D0%B0-%D0%B4%D0%B5%D1%86%D0%B0-%D0%B2-%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B%D0%B5%D0%BD-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D0%97%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0-420875597954618/ http://www.subitie.com/events-history/123316 http://www.peika.bg/Sabitiya_za_detsa_v_muzeya_Zemyata_i_horata_april_1.e_i.100393.html http://www.kidsarts.bg/novini/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B8-%D0%B2%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B8-%D0%B8%D0%B3%D1%80%D0%B8-n2921.html http://newsart.net/node/5984</p>
<p>Българската морска авиация в полет между две стихии-гостуваща постерна изложба на ВМ Варна</p>	<p>http://newsart.net/node/6014 https://kulturni-novini.info/news.php?page=news_show&nid=27517&sid=2 https://www.dnevnik.bg/sled5/izlojbi/2018/04/20/3167721_bulgarskata_morska_aviaciiia_v_polet_mejdu_dve_stihii/</p>
<p>Международен ден на Земята - постерна изложба</p>	<p>https://www.actualno.com/society/muzejat-zemjata-i-horata-s-izlojba-za-den-na-zemjata-news_670565.html https://novini.bg/bylgariya/obshtestvo/478016 https://e-novinar.com/news/muzeiat-zemiata-i-horata-s-izlozhba-za-den-na-zemiata_5588172.html http://artsofia.bg/bg/events/2018/04/21/xxvi-mejdunaroden-konkurs-za-instrumentalisti-i-kompozitori-muzikata-i-zemjata https://www.ngobg.info/bg/news/113279-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B%D0%B5%D0%BD-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2%D1%8F-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B0-%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B1%D0%B0-%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0.html http://mamaninja.bg/%D0%B0%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%BE/item/2304-izlozhba-v-chest-na-denya-na-zemyata http://newsart.net/node/6023</p>
<p>XXVI Международен музикален конкурс за инструменталисти и композитори „Музиката и Земята”</p>	<p>https://www.moew.government.bg/bg/mosv-partnira-i-na-hhv-ya-mejdunaroden-konkurs-muzikata-i-zemyata/ http://artsofia.bg/bg/events/2018/04/26/xxvi-mejdunaroden-konkurs-za-instrumentalisti-i-kompozitori-muzikata-i-zemjata http://musicandearth.org/bg/ https://blackandwhitemag.bg/?tag=%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0 http://www.agronom-bg.com/aggregator/agro.bg/news/abonament?page=54 http://musicandearth.org/bg/concertsb2018.htm http://artsofia.bg/bg/events/2018/04/22/koncert-na-simfonieta-sofija-za-mejdunarodnija-den-na-zemjata</p>

	<p>https://hi-in.facebook.com/Earth.and.Man.National.Museum/posts/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8-%D0%B2-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B%D0%B5%D0%BD-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0xxv-%D1%8E%D0%B1%D0%B8%D0%BB%D0%B5%D0%B5%D0%BD-%D0%BC%D0%B5%D0%B6/1427553260621451/ http://artsofia.bg/bg/events/2018/04/22/klaviren-recital-po-sluhaj-22-april-mejdunarodnija-den-na-zemjata</p>
<p>Международна изложба на котки</p>	<p>http://www.peika.bg/Mezhdunarodni_izlozhbi_na_kotki_1.e_i.103047.html http://inews.bg/%D0%9B%D1%8E%D0%B1%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%BE/%D0%9D%D0%B0%D0%B9-%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BA%D0%BE%D1%82%D0%BA%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B1%D0%B0-%D0%B4%D0%BD%D0%B5%D1%81-%D0%B8-%D1%83%D1%82%D1%80%D0%B5_1.g_c.3992_i.341730_sogi.1108242.html#title http://popotam.bg/events/53-%D0%B8-54-%D0%BC%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8-%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B1%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D1%82%D0%BA%D0%B8-%D0%B2-%D0%BD%D0%B0%D1%86 http://travelnews.bg/bg/izlozhba-na-kotki-zapochva-v-sofiya/ http://sofia.plays.bg/events/view/5332</p>
<p>Благотворително модно ревю „Мечтаната дреха“, съвместно с Гимназия по облекло „Княгиня Мария Луиза”</p>	<p>https://www.actualno.com/curious/podkrepi-blagotvoritelno-revu-za-mladeji-v-neravnostojno-polojenie-news_673956.html https://nova.bg/news/view/2018/03/28/211224/%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B4%D1%80%D0%B5%D1%85%D0%B0-%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B8-%D1%88%D0%B8%D1%8F%D1%82-%D1%82%D0%BE%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%B8-%D0%B7%D0%B0-%D0%B0%D0%B1%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8-%D0%B2-%D0%BD%D1%83%D0%B6%D0%B4%D0%B0 https://www.ngobg.info/bg/news/113529-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B%D0%B5%D0%BD-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%BD%D0%B0-%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B8%D0%B0%D1%82%D0%B8</p>

	<p>%D0%B2%D0%B0.html https://www.bnt.bg/bg/a/spodeli-dobroto-uchenicheskata-initsiativa-mechtanata-drekha https://www.dunavmost.com/novini/uchenitsi-ot-stolichna-gimnaziya-shiyat-balni-toaleti-za-detsa-bez-roditeli http://calendar.fashion.bg/Mechtanata-dreha.html https://novini.bg/bylgariya/obshtestvo/477402 https://www.vbox7.com/play:4b38c8a415 https://www.bnr.bg/play/post/100963826/mechtanata-dreha http://bnr.bg/post/100958020/mechtana-dreha http://newsart.net/node/6059</p>
<p>Нощ на музеите</p>	<p>http://newsart.net/node/6060 https://kulturni-novini.info/associate/index.php?page=news_show&nid=27721 https://novini.bg/razvlecheniq/kultura/481674 https://bg.eventbu.com/sofia/event/10607807 http://sofia.plays.bg/events/view/5280 http://sofiapress.com/%D0%B2%D0%B8%D0%B6%D1%82%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B0-%D0%BD%D0%BE%D1%89-%D0%BD%D0%B0/ https://www.evensi.com/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%BA%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D0%91%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%8F-%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B0-%D0%BD%D0%BE%D1%89-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B%D0%B5%D0%BD-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D0%97%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%A1%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F/252695561 https://kulturni-novini.info/news.php?page=news_show&nid=27721&sid=12 http://mysofia.bg/whatwherewhen/evropeiska-nost-na-muzeite-ste-se-provede-v-sofia/ http://popotam.bg/events/%D0%BD%D0%BE%D1%89-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B2-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D0%B7</p>

	<p>http://bulbox.net/novini-bg/6623085/ http://inews.bg/%D0%91%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%8F/%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B0-%D0%BD%D0%BE%D1%89-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B2-%D0%9D%D0%9C-%D0%97%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0-_1.a_c.327_i.592721.html https://allevents.in/sofia/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%BA%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D0%91%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%8F-%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B0-%D0%BD%D0%BE%D1%89-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B8%D1%82%D0%B5/382814508860955# http://www.peika.bg/Muzeyat_Zemyata_i_horata_se_vklyuchva_v_Evropeyska_nosht_na_muzeite_1.e_i.103077.html http://inews.bg/%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B0-%D0%BD%D0%BE%D1%89-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B2-%D0%9D%D0%9C-%D0%97%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0-_1.a_i.592721.html http://mamaninja.bg/%D0%B0%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%BE/item/2415-natsionalen-muzey-%E2%80%9Ezemyata-i-horata%E2%80%9C-sas-spetsialna-programa http://museumpan.com/aggregator/categories/2 http://www.novinitednes.net/f/sofia/iNews.bg/%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B0-%D0%BD%D0%BE%D1%89-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B2-%D0%9D%D0%9C--%D0%97%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0- https://www.iwoman.bg/izvestna/zvezdi/otbeljazvame-nosht-na-muzeite-675400.html https://offnews.bg/kultura/preporachvame-vi-evropejska-nosht-na-muzeite-680886.html</p>
Световен ден на околната среда	<p>http://www.unglobalcompact.bg/?page_id=5603 http://www.peika.bg/Svetoven_den_na_okolnata_sreda_1.e_i.103151.html https://www.ngobg.info/bg/news/113750-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F-%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D1%80%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0.html https://kulturni-novini.info/news.php?page=news_show&nid=27838&sid=12</p>

	<p>http://www.peika.bg/statia/Nay_interesnitate_sabitiya_za_yuni_2018_la_i.103154.html http://artsofia.bg/bg/events/2018/06/05/5-uni-svetoven-den-na-okolnata-sreda https://www.publics.bg/bg/news/18669/ http://popotam.bg/events/%D1%81%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%BD-%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D1%81%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B0-%D0%B2-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE https://www.actualno.com/society/otbeljazvame-svetovniya-den-na-okolnata-sreda-news_678008.html https://www.dunavmost.com/novini/svetoven-den-na-okolnata-sreda http://www.dnesplus.bg/News.aspx?n=841481 http://www.radioveselina.bg/novini/5-uni-svetoven-den-na-okolnata-sreda</p>
<p>Ден на Дарителя - временна изложба „Нови постъпления”, връчване на свидетелства на дарители</p>	<p>https://www.ngobg.info/bg/news/113945-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B%D0%B5%D0%BD-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%BE%D1%82%D0%B1%D0%B5%D0%BB%D1%8F%D0%B7%D0%B2%D0%B0-%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8F.html http://www.novinednes.net/f/culture/Kulturni-novini.info/%D0%94%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8F-%D0%B2-%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B%D0%B5%D0%BD-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9--%D0%97%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0---%D0%9D%D0%B0-19-%D1%8E%D0%BD%D0%B8-%D1%89%D0%B5-%D0%B1%D1%8A%D0%B4%D0%B0%D1%82-%D0%B2%D1%80%D1%8A%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8-%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%B8-%D1%81%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B8-%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%89%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B8-%D0%B8-%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B%D1%86%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D1%8F http://prehod.omda.bg/events/index.php?Day=19&Month=6&Year=2018 http://bulbox.net/novini-kultura/6691487/ http://crosspoint.mediabg.eu/ http://bnr.bg/sofia/post/100985105/muzeat-zemata-i-horata-chestva-svoa-den-na-daritela http://popotam.bg/events/%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8F-%D0%B2-</p>

	<p>%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B B%D0%BD%D0%B8%D1%8F- %D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D0%B7%D0%B5 http://calendar.dir.bg/inner.php?d=19&month=6&year=2018&cid=0&sid=&eid=73808 https://dariknews.bg/regioni/pleven/19-iuni-den-na-dariteliaipraznik-na-nacionalniia-muzej-zemiata-i-horata-2103981 https://rus.bg/bg/esche/interesno/interesno/23335-den-na-daritelya-v-natsionalniya-muzej-zemyata-i-khorata https://www.marica.bg/praznuva-muzeqt-zemqta-i-horata-Article-135709.html http://www.sofia.utre.bg/2018/06/19/499673-praznik_na_natsionalnia_muzej_zemyata_i_horata http://medianews.bg/bg/a/natsionalniyat-muzej-zemyata-i-khoroa-chestva-svoaya-den-na-daritelya http://bnr.bg/post/100985232/den-na-daritela-v-nacionalnia-muzei-zemata-i-horata http://museumpan.com/aggregator/sources/2 http://www.presstv.bg/%D0%BD%D0%B0-%D1%82%D0%B0%D0%B7%D0%B8-%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0/ https://petel.bg/19-yuni-1978-g-----CHestit-rozhden-den--Garfild-__269879 https://www.manager.bg/%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%BD%D0%B5%D1%88%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0/%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%BD%D0%B5%D1%88%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B0-19-%D1%8E%D0%BD%D0%B8-%D1%80%D0%BE%D0%B6%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B4%D0%BD%D0%B5%D1%81</p>
Ден на Милосърдието – 73 години от атомната бомбардировка в гр. Хиросима.	<p>http://newsart.net/node/6181 https://kulturni-novini.info/news.php?page=news_show&nid=28101&sid=25 http://popotam.bg/events/%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D1%81%D1%8A%D1%80%D0%B4%D0%B8%D0%B5%D1%82%D0%BE-2018 https://www.ngobg.info/bg/calendar/114504-%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D1%81%D1%8A%D1%80%D0%B4%D0%B8%D0%B5%D1%82%D0%BE-2018-%D0%B3-%D0%B2-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B%D0%B5%D0%BD-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B0.html http://www.calendar.dir.bg/inner.php?eid=4213&year=2018&month=6&d=18 http://iskrata.bg/event-2459</p>
Фото изложба посветена на Международния ден за действия срещу ядрените опити - Дипломатическа мисия на Република Казакстан.	<p>https://fakti.bg/bulgaria/325611-kazahstan-sreshtu-adrenite-opiti http://bnr.bg/sofia/post/101012998/sreshtu-adrenite-opiti</p>
Постерна изложба „120 години	<p>https://kulturni-novini.info/news.php?page=news_show&nid=28212&sid=2 http://www.bgn.es.com/bylgariia/obshchestvo/4608969/</p>

<p>Софийски арсенал“.</p>	<p>http://iskrata.bg/event-2509 https://bgnews.host/novini/izlojba-120-godini-sofiyski-arsenal-v-nmzh_1219281.html http://www.dnesplus.bg/News.aspx?n=853289 http://crosspoint.mediabg.eu/?cat=39&paged=59 https://novini247.com/novini/izlojba-120-godini-sofiyski-arsenal-v-nmzhprez-2018g-se-navarshvat_1219235.html https://bgnews.host/tag/%D0%BD%D0%BC%D0%B7%D1%85.html</p>
<p>XXI Международен фестивал на прическата и красотата – Национално сдружение на фризьорите в България.</p>	<p>https://christian-of-roma.com/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-xxi-%D0%BC%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BB-%D0%BD%D0%B0/ https://pt-br.facebook.com/pg/MezdunarodenFestivalNaPriceskataIKrasotata/posts/?ref=page_internal https://bg-bg.facebook.com/MezdunarodenFestivalNaPriceskataIKrasotata/ http://www.pricheskaistil.com/bg/event/i62/XXI-%D0%9C%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BB-%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B0-2018-%D0%B3.html https://www.prettyzona.com/events/xxi-mejdunaroden-festival-na-pricheskata/</p>
<p>Европейски ден на езиците</p>	<p>https://www.britishcouncil.bg/events/european-day-of-languages-2018 https://edl.ecml.at/Home/tabid/1455/language/bg-BG/Default.aspx http://ibl.bas.bg/evropeyski-den-na-ezitsite-2018/</p>

	<p> http://artsofia.bg/bg/events/2018/09/26/evropejski-den-na-ezicite-2018 http://sofia.czechcentres.cz/program/travel-events/evropsk-den-jazyk5/ https://ec.europa.eu/epale/en/content/evropejski-den-na-ezicite-2018 https://www.tvevropa.com/2018/09/evropejski-den-na-ezitsite-2/ https://iicsofia.esteri.it/iic_sofia/bg/gli_eventi/calendario/2018/09/giornata-europea-delle-lingue_2.html http://inlife.bg/%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%82%D0%B5-2018/ https://mediabricks.bg/%D0%BD%D0%B0-26-%D1%81%D0%B5%D0%BF%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B2%D1%80%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%B5%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%B5-%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D0%B4%D0%B5%D0%BD/ http://news.bnt.bg/bg/a/929003-otbelyazvame-evropejskiya-den-na-ezitsite https://www.dnevnik.bg/evropa/2018/09/26/3316357_s_igri_i_putuvashata_izlojba_shte_bude_otbeliazan/ http://www.focus-news.net/news/2018/09/26/2571267/reditsa-proyavi-shte-se-provedat-v-stranata-po-povod-evropejskiya-den-na-ezitsite.html http://institutfrancais.bg/programata/641/journeeuropeennesdeslanguesbg/ http://www.szofia.balassiintezet.hu/bg/homebg/7-slideshow/1022-140920181224/ https://offnews.bg/kultura/23-instituta-i-posolstva-se-predstaviat-v-sofia-v-dneshnia-evropejski-687261.html http://www.bki.cz/bgev/%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%82%D0%B5-2018/?lang=bg/ http://www.goethe.de/ins/cz/prj/ets/csindex.htm http://espereto.com/26-septemvri-evropejski-den-na-ezicite-2018/ https://debati.bg/26-septemvri-evropejski-den-na-ezitsite/ https://www.kic.com.mk/bg/content/evropejski-den-na-ezicite-v-sofiya-2018-0 https://en-gb.facebook.com/events/443113166182837/ </p>
<p>Изложба фотографии „Каузите на Боян Петров - биоразнообразието в Кресненското дефиле“.</p>	<p> http://news.bnt.bg/bg/a/izlozhba-pripomnya-kauzite-na-alpinista-boyan-petrov https://www.actualno.com/interest/kresnenskijat-prolom-v-3d-vizualizacija-predndk-i-vyv-fotografskata-izlojba-kauzite-na-bojan-petrov-news_697677.html https://www.ngobg.info/bg/news/114981-%D1%82%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D1%84%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%81%D0%BA%D0%B0-%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B1%D0%B0-%D0%BA%D0%B0%D1%83%D0%B7%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D0%BE%D1%8F%D0%BD-%D0%BF%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2.html https://www.dnevnik.bg/sled5/izlojbi/2018/09/25/3318039_kauzite_na_boian_petrov_bioraznoobrazieto_v/ http://www.360mag.bg/posts/104044 http://inlife.bg/%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B2%D0%B0-%D0%BA%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B0-%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%82-%D0%B5%D1%81%D0%B5%D0%BD- </p>

	<p>18/ http://www.palo.bg/a/%D0%BA%D0%B0%D1%83%D0%B7%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D0%BE%D1%8F%D0%BD-%D0%BF%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2-%D0%B1%D0%B8%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D0%BE%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D0%B5%D1%82%D0%BE-%D0%B2-%D0%BA%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BC-371169 https://www.dnes.bg/science/2018/09/28/da-si-spomnim-za-boian-dva-novi-vida-krysteni-na-nego.389044 http://bulbox.net/novini-bg/6925319/ http://vijnovinite.com/news/1423493 https://varhove.com/wordpress/%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B1%D0%B0-%D0%BA%D0%B0%D1%83%D0%B7%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D0%BE%D1%8F%D0%BD-%D0%BF%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2-%D0%B1%D0%B8%D0%BE%D1%80%D0%B0/ https://www.novinite.bg/articles/165193/Izlojba-pripomnya-kauzite-na-Boyan-Petrov https://btvnovinite.bg/bulgaria/kauzite-na-bojan-petrov-snimki-ot-lichnija-arhiv-na-alpinista-sa-sabrani-v-izlozhba.html https://www.vbox7.com/play:83f9c8b204 https://www.bgonair.bg/bulgaria/2018-10-03/izlozhba-pripomnya-kauzite-na-alpinista-boyan-petrovv https://btvnovinite.bg/bulgaria/kauzite-na-bojan-petrov-snimki-ot-lichnija-arhiv-na-alpinista-sa-sabrani-v-izlozhba.html http://bnr.bg/post/101026713/izlojba-kauzite-na-boan-petrov-bioraznoobrazieto-v-kresnenskia-prolom-otvara-vrati-v-muzei-zemata-i-horata https://www.24chasa.bg/novini/article/7083147 http://www.peika.bg/statia/Kauzite_na_Boyan_Petrov_bioraznoobrazieto_v_Kresnenskiya_prolom_1.a_i.103803.html https://24novini.bg/bulgaria/community/item/10217-izlozhba-s-kauzite-na-boyan-petrov-otkrivat-tazi-vecher https://topnovini.bg/novini/807788-otkrivat-izlojba-s-fotosi-ot-kresnenskoto-defile-delo-na-boyan-petrov https://petel.bg/Izlozhba-pripomnya-kauzite-na-alpinista-Boyan-Petrov__285180 https://www.bulnews.bg/article/334493 http://clubz.bg/73995-boqn_petrov_i_negovite_kauzi_snimki</p>
<p>Дни на минералите - XXVIII Софийска международна изложба на минерали, фосили и скъпоценни камъни.</p>	<p>http://www.peika.bg/HHVIII_izlozhenie_na_minerali_fosili_i_skapotsenni_kamani_1.e_i.103842.html https://news.nbu.bg/bg/in-the-media/hhviii-izlozhenie-na-minerali-fosili-i-skypocenni-kamyni!30248 https://www.dnevnik.bg/sled5/izlojbi/2018/10/03/3323944_hhviii_izlojenie_na_minerali_fosili_i_skupocenni_kamuni/ http://m.hiclub.bg/Article/7094854 http://newsart.net/ https://nauka.offnews.bg/news/Novini_1/HHVIII-Sofijsko-izlozhenie-na-minerali-fosili-i-skapotcenni-kamani_115561.html http://www.nbp.bg/nbp/%D1%85%D1%85viii-%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-</p>

	<p>%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D1%84%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B8-%D0%B8-%D1%81%D0%BA%D1%8A/ http://popotam.bg/events/%D1%85%D1%85viii-%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%BE-%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D1%84%D0%BE http://sofia.plays.bg/events/view/6232 http://iskrata.bg/event-2543 https://nauka.offnews.bg/tags/%D1%84%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B8+%D0%B8+%D1%81%D0%BA%D1%8A%D0%BF%D0%BE%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B8+%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D1%8A%D0%BD%D0%B8/ https://news.nbu.bg/bg/events/izneseno-seminarno-zanqctie-skypocennite-kamynikak-se-promenqt-sled-gemolozhka-obrabotka!30195 http://popotam.bg/events/%D1%82%D1%80%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D0%B7%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%BE-%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%BB%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B8-%D0%B7%D0%B0 http://bnr.bg/sofia/post/101031054/zapochna-hhviii-sofiisko-izlojenie-na-minerali-fosili-i-skapocenni-kamani https://www.168chasa.bg/article/7094847 https://www.noviteroditeli.bg/zaedno/vsichki-vzrasti/muzeyat-zemyata-i-horata-kani-na-dni-na-mineralite http://mysofia.bg/whatwherewhen/predstoyasti-sabitia-v-sofia-na-12-i-13-oktomvri-2018/ http://www.palo.bg/a/%D1%85%D1%85viii-%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D1%84%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B8-%D0%B8-%D1%81%D0%BA%D1%8A%D0%BF%D0%BE%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B8-%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D1%8A%D0%BD%D0%B8-388165 https://offnews.bg/obshtestvo/izlozhenie-na-minerali-fosili-i-skapotcenni-kamani-v-muzeia-zemiata-689869.html https://nauka.offnews.bg/news/Novini_1/HHVIII-Sofiysko-izlozhenie-na-minerali-fosili-i-skapotcenni-kamani_115561.html http://novini247.com/novini/hhviii-sofiysko-izlojenie-na-minerali-fosili-i-skapotsenni-kamani-se_1280901.html https://zname365.com/%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D1%84%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B8-%D0%B8-%D1%81%D0%BA%D1%8A%D0%BF%D0%BE%D1%86/ https://otivam.bg/event/minerali-fosili-i-skpotsenni-kamni/710 http://bnr.bg/sofia?_ga=2.25483509.959387.1496793600-9048460.1496793600</p>
<p>Дни на неформалното образование. Международна научно-</p>	<p>http://youthub.bg/2018/10/dni-na-neformalnoto-obuchenie-4-6-noemvri-2018/ https://www.uni-sofia.bg/index.php/novini/kalendar/fakultet_t_po_pedagogika_otbelyazva_desetg_odishninata_na_specialnost_neformalno_obrazovanie http://obrazovatenforum.wixsite.com/pforumedu/dni-na-neformalnoto-</p>

<p>практическа конференция „Неформалното образование пред предизвикателствата на 21-ви век“.</p>	<p>obrazovanie-201 http://www.npc-bg.org/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%8F%D1%89%D0%B8+%D1%81%D1%8A%D0%B1%D0%B8%D1%82%D0%B8%D1%8F_MhObg5KvUBOLMpa3UFWHgFOrMxG7gtavEtGX.html https://www.ngobg.info/bg/news/114940-%D0%B4%D0%BD%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%BD%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%BE-%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5.html http://popotam.bg/events/%D0%B4%D0%BD%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%BD%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%BE-%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5-2018 http://niopp.eu/news/dni-na-neformalno-obrazovanie-96.html http://obrazovatenforum.wixsite.com/pforumedu http://www.tonediko.com/index.php?status=static&node=news https://asteya-bg.com/zapovyadayte-na-dni-na-neformalno-obrazovanie-2018-4-5-6-noemvri/ http://nism.bg/bg/articles/view/1256.pokana-za-uchastie-v-mejdunarodna-konferenciya-neformalno-obrazovanie-pred-predizvikatelstvata-na-21-vi-vek.html https://ec.europa.eu/epale/pl/content/mezhdunarodna-nauchno-prakticheska-konferenciya-na-tema-neformalno-obrazovanie-pred-0 https://ciinobg.wixsite.com/nfeconference?utm_campaign=f97fd22d-08eb-4c05-9e76-138bd87056f0&utm_source=so http://sofia.plays.bg/events/view/6332 https://allevents.in/sofia/%D0%94%D0%9D%D0%98-%D0%9D%D0%90-%D0%9D%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%BE-%D0%9E%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5/20001804123636# http://mamaninja.bg/%D0%B4%D0%B5%D1%86%D0%B0/%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5/item/3020-silata-na-neformalno-obrazovanie http://purvite7.bg/dni-na-neformalno-obrazovanie/ https://www.dnes.bg/obrazovanie/2018/11/02/u-licata-s-neformalno-obrazovanie-kak-uchat-decata.392373 https://www.sofia.bg/web/guest/home/-/asset_publisher/2q9xBADkR7Tu/content/tridnevna-partn-orska-iniciativa-se-otbelezi-130-godisninata-na-su-sveti-kliment-ohridski-i-desetata-godisnina-na-specialnost-neformalno-obrazovanie-?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.sofia.bg%3A443%2Fweb%2Fguest%2Fhome%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_2q9xBADkR7Tu%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-3%26p_p_col_count%3D1 https://childhub.org/bg/sbitiya-na-hba-za-zakrila-na-deteto-v-yugoiztochna-evropa/dni-na-neformalno-obrazovanie-2018 https://www.noviteroditeli.bg/obrazovanie-novini/vsichki-vzrasti/za-prvi-pt-dni-na-neformalno-obrazovanie https://www.168chasa.bg/article/7129835 http://bnr.bg/sofia/post/101041492/neformalno-obrazovanie</p>
--	--

	<p>https://www.sofia.bg/web/guest/events-in-sofia-/asset_publisher/jhfXA2vj0Eb8/content/tridnevna-partn-orska-iniciativa-se-otbelezi-130-godisninata-na-su-sveti-kliment-ohridski-i-desetata-godisnina-na-specialnost-neformalno-obrazovanie-?inheritRedirect=false&redirect=https%3A%2F%2Fwww.sofia.bg%3A443%2Fweb%2Fguest%2Fevents-in-sofia%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_jhfXA2vj0Eb8%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-1%26p_p_col_count%3D1</p> <p>https://www.bnt.bg/bg/a/dobr-den-s-bnt-2-04112018?fbclid=IwAR0BObIoAo858cJpSBO7umHirBd3iFAjChlooBp_f3GWVYen6pVTzy963IQ</p>
Чай-FesTEAval	<p>https://www.facebook.com/events/492846197836871/</p> <p>http://bnr.bg/sofia/post/101046109/festeaval-dokazva-che-chaat-ne-e-samo-za-bolno-garlo</p> <p>https://www.noviteroditeli.bg/novini/vsichki-vzrasti/festeaval-izlozhenie-za-chay</p> <p>http://gotvarstvo.bg/a/festeaval</p>
Международна изложба на котки	<p>https://en-gb.facebook.com/events/1944527612267128/</p> <p>https://www.facebook.com/events/489398731550254/</p> <p>http://mysofia.bg/whatwherewhen/kakvo-da-pravim-v-sofia-na-24-noemvri-2018/</p> <p>http://sofia.plays.bg/events/view/6678</p> <p>https://храназакучетаикотки.com/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/55-56-%D0%BC%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8-%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B1%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D0%BD%D1%84%D1%84%D0%B5-%D1%84%D0%B8%D1%84%D0%B5.html</p> <p>http://www.nffe-bg.com/shows-bg.html</p>
Световен ден на почвата	<p>http://fermera.bg/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%B0/item/24854-%D0%BD%D0%B0-5-%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D0%B5%D0%BC%D0%B2%D1%80%D0%B8-%D0%BE%D1%82%D0%B1%D0%B5%D0%BB%D1%8F%D0%B7%D0%B2%D0%B0%D0%BC%D0%B5-%D1%81%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%B4%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B0.html</p>
Годишни награди на Столична община за добри практики и дейности в областта на социалната сфера	<p>https://www.sofia.bg/annual-awards-social-services</p> <p>http://nmd.bg/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81-%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%88%D0%BD%D0%B8-%D0%BD%D0%B0%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8-%D0%B7%D0%B0-%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B0/</p> <p>http://focus-news.net/news/2018/12/12/2601030/v-muzeya-zemyata-i-horata-shte-badat-vrachenie-godishnite-nagradi-za-dobri-praktiki-v-sferata-na-sotsialnite-uslugi.html</p> <p>https://www.mariasworld.org/bg/za-nas/news/1042-stolichna-obshtina-objavjava-konkurs-godishni-nagradi-za-dobri-praktiki-v-sferata-na-socialnite-uslugi.html</p>

	http://www.concordia.bg/novini/konkurs-dobri-socialni-praktiki/ https://www.glas.bg/1561938/v-muzeya-zemyata-i-horata-she-bdat-vrcheni-godishnite-nagrad https://stolica.bg/sofia/obshtinata-shte-razdade-nagradite-za-dobri-praktiki-pri-sotsialnite-uslugi
Дни на минералите - Коледно изложение на минерали, фосили и скъпоценни камъни	http://www.banker.bg/sudbi/read/koledno-izlojenie-na-skupocenni-kamuni-v-muzei-zemiata-i-horata https://topvesti.bg/c/OZjofmcBmGY-kCSorE4i/2018-12-05/koledno-izlozhenie-na-skupocenni-kamuni-v-muzey-zemyata-i-horata-sudbi https://www.novinite.bg/articles/168312 http://popotam.bg/events/%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%BE-%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D1%84%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B8-2 http://mamaninja.bg/%D0%B0%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%BE/item/3162-koledno-izlozhenie-v-natsionalniya-muzey-%E2%80%9Czemyata-i-horata%E2%80%9C https://kulturni-novini.info/news.php?page=news_show&nid=28687&sid=12 http://www.peika.bg/Koledno_izlozhenie_na_minerali_fosili_i_skapotsenni_kamani_1.e_i.104145.html https://news.nbu.bg/bg/events/koledno-izlozhenie-na-minerali-fosili-i-skupocenni-kamyni!31948 https://novini247.com/novini/ot-14-do-16-dekembri-v-natsionalniya-muzey-zemyata-i_1402380.html http://newsart.net/node/6352 http://sofia.plays.bg/events/view/4553